Kerem Eksen

Ölümden Uzak Bir Yer

ROMAN

YKY
YAPI KREDİ YAYINLARI

Bir şeylerin olmasını bekliyor, bekliyor, olmayınca da oturup düşünmek istiyor, mesele nedir, neyi nasıl halletmek gerekir, derken önüne dimdik bir duvar çıkıyor, dokunmayı bile başaramadığı bir duvar, ne yapsın bilemiyor. İyice kararıyor Sait: Umduğum bu değildi. Çocuğum mutluluk getirecek diyordum ama öyle olmadı; fazlasını getirdi, sonra da mutluluğu aldı.

Sait ve Ömür çiftinin hayatı, merkezinde oğulları Yusuf'un yer aldığı ve yalnızca kendilerinin şahit olduğu inanılmaz bir olayın ardından kökünden değişir. Sonrasında, gündelik hayat tüm tekdüzeliğiyle sürüp giderken Sait'in içinde bir huzursuzluk büyümeye, oğlu ve karısıyla ilişkisine koyu bir gölge düşürmeye başlar. Yıllar geçtikçe Sait'le Yusuf'un ilişkisi hayaller, beklentiler, korkular ve hayal kırıklıklarının arasında akan, ölümün sürekli olarak kendini hatırlattığı bir hikâyeye dönüşür.

Buradayız ve *Uyku Krallığı*'yla tanıdığımız Kerem Eksen, üçüncü romanında baba oğul ilişkisi, aile, inanç ve ölüm üzerine benzersiz bir hikâye anlatıyor. *Ölümden Uzak Bir Yer*, "dünyanın ucundan kırpılmasının", açılan uçurumun bir tarafında yalnız başına kalmanın romanı.

ISBN 978-975-08-5331-9
9 789750 853319
30 TL
KDV'den muaftır.

Ekranı Kapat, Kitabı Aç!
Aile Saati
https://ailesaati.kocsistem.com.tr

ÖLÜMDEN UZAK BİR YER

Kerem Eksen 1976 İstanbul doğumlu. Üniversitede sosyoloji ve felsefe eğitimi aldıktan sonra doktorasını *Trajik Hata ve Augustinusçu Ahlak* başlıklı teziyle 2010'da tamamladı. Bu esnada yoğun olarak tiyatroyla uğraştı, Fransızca ve İngilizceden çeviriler yaptı. 2011'den bu yana İstanbul Teknik Üniversitesi'nde öğretim üyesi olarak felsefe dersleri vermekte, ayrıca *Express* dergisine ve *1+1 Express* internet sitesine katkı sunmaktadır. Evli ve bir çocuk babasıdır.
Kitapları: *Buradayız* (roman, Alef Yayınları, 2013; Everest Yayınları, 2020); *Uyku Krallığı* (roman, Everest Yayınları, 2017), *Ölümden Uzak Bir Yer* (roman, YKY, 2022).

KEREM EKSEN

Ölümden Uzak Bir Yer

Roman

YAPI KREDİ YAYINLARI

Yapı Kredi Yayınları - 5965
Edebiyat - 1711

Ölümden Uzak Bir Yer / Kerem Eksen

Kitap editörü: **Darmin Hadzibegoviç**
Düzelti: **Filiz Özkan**

Kapak tasarımı: **Nahide Dikel**
Sayfa tasarımı: **Mehmet Ulusel**
Grafik uygulama: **Arzu Yaraş**

Baskı: Mega Basım Yayın San. ve Tic. A.Ş.
Cihangir Mah. Güvercin Cad. No: 3/1 Baha İş Merkezi
A Blok Kat: 2 34310 Haramidere / İstanbul
Telefon: (0 212) 412 17 00
Sertifika No: 44452

1. baskı: İstanbul, Nisan 2022
ISBN 978-975-08-5331-9

© Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş., 2022
Sertifika No: 44719

Bütün yayın hakları saklıdır.
Kaynak gösterilerek tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında
yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş.
İstiklal Caddesi No: 161 Beyoğlu 34433 İstanbul
Telefon: (0 212) 252 47 00 Faks: (0 212) 293 07 23
http://www.ykykultur.com.tr
e-posta: **ykykultur@ykykultur.com.tr**
facebook.com/**yapikrediyayinlari**
twitter.com/**YKYHaber**
instagram.com/**yapikrediyayinlari**

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık
PEN International Publishers Circle üyesidir.

Ölümden Uzak Bir Yer

I

Babasının bakışları yıllardan sonra ilk kez o gün, Manisa'daki sabah uykusu sırasında gözünün önüne geliyor. Vücudunu tatlı tatlı oyalayan yarı uykudan aniden, hafif ağlamaklı uyanıyor. Hatırlıyor: Babasının günlerdir süren inlemeleri artık yer yer bağırışlarla kesilir olmuş, annesi ve büyük halası yatağın iki yanındaki koltuklarda oturmuş dua ediyorlar, o sürekli kıpırdayan dudakları unutmak zor. Abileri pek ortalarda yok; Muzaffer –kendisinden beklenmez– bir köşeye çekilmiş mütemadiyen ağlıyor, Ercan biraz daha sakin. Kendisi bir gelip bir gidiyor. O an babasının yanında yalnız, anneyle hala iğneci kadını yolcu ediyor olmalı. Birkaç dakikadır bağırışlar azalmış, inlemeler seyrelmiş, iğnenin etkisi olsa gerek. Gözlerini dikmiş babasına bakıyor, neredeyse birkaç ayda eriyivermiş olan o surattaki yepyeni çizgileri ve çukurları izliyor. Baba bir an, sanki oğlunun bakışlarını üzerinde hissetmiş gibi gözlerini açıp Sait'e dönüyor, bir süre öylece bakıyor. İfadesiz, boş bir bakış, sanki yanında oturan kişiyi tanımıyor, kimseyi tanımıyor hatta, gitmiş, artık başka bir yerde, başka tanıdıkların arasında, onlarla ayrı bir yaşam sürüyor, bilinmeyen bir dilde konuşuyor ve arada dönüp burayı izliyor. Hayır, ölmüş değil –Sait babasının göğsünün hâlâ sık nefeslerle inip kalktığını görebiliyor– ama gitmiş işte, şimdiden, ölmeyi beklemeden gitmiş. Sonraki yıllarda, babasının ölümünü düşündüğünde ölüm ânı değil de o tuhaf, çapraşık yaşam ânı gelecek aklına, sanki ölümden daha korkutucu bir şey bu, evet, yaşamın bu türlüsü ölümden daha dehşet verici. Nitekim iki saat sonra babası gözlerini yumduğunda, yaşamın sona erdiğini görmek Sait'i rahatlatıyor – savaş bitti işte, herkes yerini buldu. Bir hafta önce on üç yaşına girmiş.

1

Doğrulup karısını izliyor. Ömür kendini o çok sevdiği hafta sonu tembelliğine teslim etmiş, muhtemelen rüya bile görmediği derinliklerde uyuyor. Sait böyle miskin sabahlarda karısını uyandırmak için burnunu küçük küçük gıdıklamayı sever, fakat bu kez yapmıyor, önce babasının bakışlarını zihninden atması, o ağlamaklı halden kurtulması gerek. Nereden çıktı şimdi bu? Pikenin ve geceliğin açıkta bıraktığı yerlerden Ömür'ün yaz boyunca özenle güneşten sakladığı bembeyaz tenini izliyor, boynun aşağısındaki iki küçük bene, sol kolun gövdeyle birleştiği yerdeki büyük bene bakıyor. Beş senedir ne zaman ellerini ya da dudaklarını Ömür'ün bedeninde gezdirse çaktırmadan o büyük benin etrafından dolaşır, oysa şimdi –madem böyle biraz tuhaf, istisnai bir sabah– neden olmasın ki, diyerek parmağıyla o kabartıya birkaç kez hafifçe dokunuyor (Ömür'ün bir şey hissetmediği belli). Sonra elini pikenin üzerinden Ömür'ün göbeğinin aşağısına koyuyor, bekliyor: Burası işte, her şeyin başladığı yer... Gece Sait'in içinden fışkıran sıvının kalıntıları şimdi oralarda bir yerlerde olmalı, belki bir kısmı hâlâ canlı, bir kısmı ölmek üzere, fakat sonuçta hepsi, diye düşünüyor Sait, yavaş yavaş kuytularda sönüp gidecek. Böyle düşüncelere kapılmak istemiyor, ruhunun neden buralara savrulduğunu anlamıyor. Odanın penceresi açık, dışarıdan ismini bilmediği birtakım çiçeklerin kokuları geliyor, her şeyde bir tazelik, bir canlılık var, o boğucu yaz havası artık şehri terk etmiş. Sait de güzel şeyler düşünmek istiyor: Ömür birazdan uyanır, bir yerlerde kahvaltı edip Türk kahvesi içerler, öğleden sonra da Birollarla buluşup – fakat hayır, Sait kendini yavaşça loşluğa gömüyor: Hepsi ölüp gidiyor işte, bir tanesi bile yaşamayacak.

Evin sessizliğine kulak veriyor, daha doğrusu sessizlik kendi mevcudiyetine kavuşmuş gibi gelip onu dürtüyor, böylelikle Sait yattığı yerden salonu, mutfağı, misafir odasını, odalardaki bütün eşyayı hissedebiliyor. Hepsi atalete teslim olmuş bekliyor işte, er geç birileri gelip onları bu halden kurtaracak, evet, televizyonun

kumandası sehpadan kanepeye, oradan koltuğa geçecek, bir tencere dolaptan çıkıp ocağın üstüne konacak. Ömür ve Sait sayesinde olacak bunlar, evin iki sakini içinde yüzdükleri suyu bulandırmadan, telaşsız ve ağır hareketlerle mümkün mertebe konuşmadan bir gün daha geçirecekler. Sıradan bir pazar gününde Sait bu sessizlik üzerine pek düşünmez, en fazla sıkıldım, der, hepsi bu, çıkıp bir pide yerler, geçer. Olsa olsa sudan bir sebeple Ömür'e çıkışır, eh, Ömür de altta kalmayıp cevabını verir ve sonunda Sait, durduk yere bozguna uğramış, susup oturur. Şimdi, babasının bakışları altında karanlığa gömülürken, Ömür'le bütün hayatlarının bunlardan, bu sessizlikten ve kısacık kıvılcımlardan ibaret olduğunu düşünüyor.

Oysa bunlardan bile mahrum kalmış olabilirlerdi – unutma, diyor Sait içinden, kıymetini bil. Sıra Ömür'ün boynunun sağ tarafındaki dikiş izine geldi (bu kez dokunmuyor Sait, bakması yeterli). Neyse ki o beyaz çizgi çoktandır sadece kazanılmış bir savaşı temsil ediyor, geride bırakılmış bir kâbusu, endişeyle geçen ayların sonundaki ferahlığı... O zaman nasıl da şükretmişlerdi hayata, bundan sonra yaşayacakları her bir an birer lütuf gibi kıymetliydi artık, onlar da bunu biliyor, günlerini sonu gelmeyen bir kutlama gibi yaşıyorlardı. Sonra unutuldu bu, evet, insan unutuyor işte, zamanla sıradan işler, önemsiz didişmeler, basit hadiseler, hepsi gelip o güzel hayatı işgal ediyor, işte şimdi de başka sıkıntılar... Oysa unutmamak gerek, şu an Ömür'ün yanında yatabiliyor olması bile büyük olay, neredeyse bir mucize – buradayız, beraberiz, bunlar hep kutlanacak şeyler. Bu pazar gününü böyle bir kutlamayla geçirebilirler, neden olmasın? Şu içindeki kasvetten kurtulsa yeter.

Kalkıp duşa giriyor ve, iyi ki de girmişim, diyor hemen, ılık su güzel... Döndüğünde Ömür'ü yeni uyanmış, dalgın gözlerle kendisine bakarken buluyor, karşısına tertemiz bir Sait olarak çıktığı için memnun. Odaya gün doğmuş sanki, Ömür gerinip esneyerek uzun sabah uykularının bir başka güzel olduğunu anlatıyor, bir sigara yakıp önlerindeki günün vaatleriyle odanın havasını değiştiriyor, Reyhan'da kahvaltı, öğleden sonra yayla... Sait karısının bu sakin, tembel, biraz da hazza düşkün hallerini sever, kendisi de onunla beraber uyuşukluğa kapılıp gider. Şimdi de öyle oluyor; hem az önce neşeli olmak için güzel sebepler buldu, her an kıymetli.

Hazırlanıp çıkıyorlar. Manisa gözüne güzel görünüyor bu sabah, sokaklar ferah, herkeste bir pazar miskinliği... Kahvaltı boyun-

ca Ömür'le gündelik konuşmalara dalıyorlar, okul dedikoduları, Ömür'ün kardeşi Nihan, yeni buzdolabı, kış tatili... Fakat her nedense bir zaman sonra bütün bunlar bir yere varmıyormuş gibi geliyor Sait'e, hazlar bitmiş, geriye tıka basa dolu bir mide kalmış, bir de işte etrafındaki şu dünya, başka masalarda başka konuşmalar, mızmız çocuklar, terli garsonlar ve bir sürü sucuklu yumurta, her şey öyle boşu boşuna oradaymış gibi. Herkes nasıl da doğmuş vakti zamanında, bunca insan – en çok da masalarına gidip gelen garsonu düşünüyor, o da zamanı gelince doğuvermiş işte, annesinden süt emmiş, büyümüş, şimdi böyle etrafta dolaşıyor terli terli. Tabağında kalan sucuklara bakıyor, bir de yanağını kaşıyan garsona: O da çok farklı değil aslında, ortalıkta dolaşan bir hayvan, ama işte kimseler pişirmiyor onu, aradaki fark bu. Belki de evin sessizliğini terk etmemeliydiler, belki bugünü öylece, o eşyanın ortasında geçirmeliydiler. Benim canım niye sıkkın ki bugün? Anlayamıyor.

Böyle dalıp gidince, ne oldu, diye soruyor Ömür, pek tadın yok gibi. Sait'in sabah düşündüğü güzel şeylerden söz etmesi için uygun zaman, hayatları nasıl da kutlanacak bir şey, Ömür nasıl da sağlıklı, karşısında oturuyor. Fakat bu sözler bir türlü içinden çıkmıyor, onun yerine sabah uyanırken aklına düşen o resimden, babasının bakışlarından söz ediyor. Fena da olmuyor aslında, Ömür hikâyeyi ilk dinlediği zaman olduğu gibi gene şefkatle bakıyor Sait'e. Evet, yeni tanıştıklarında bu anıyı dinlemek onu etkilemişti; Sait'i on üç yaşında, hayatın eşiğinde durmuş babasının sonunu izleyen bir çocuk olarak hayal etmek hoşuna gitmişti. İyi bir şey vardı bu çocukta, masumca bir şey, büyürken de onu öylece ruhunda saklamış olmalıydı, çünkü, demişti Ömür, babasını küçük yaşta kaybeden oğlanlar isteseler de kötü insanlar olamazlar. Acaba hâlâ böyle mi düşünüyor? Sait sormayı düşünüp vazgeçiyor. Babasından söz etti ve Ömür'de bu sevgi kıpırtısını gördü, bu ona yeter.

Sonra birden, sabahtan beri içinde tuttuğu, kendine bile tam olarak sormadığı bir soruyu pek düşünmeden ortaya atıyor: Şu çocuk işini ciddi ciddi düşünsek mi artık? Doktorsa doktor, evlatlıksa evlatlık... Ömür şaşırıyor. Nereden çıktı şimdi bu? Dur bakalım Sait, seneye bakacağız dedik ya, şu tayin işi belli olsun, hem belki kendiliğinden – bir yıl, iki yıl, böyle böyle beş yılı doldurduk Ömür, kendimizi mi kandırıyoruz biz? Ömür bu ısrar karşısında şaşırıyor: Ne oluyor Sait, sabah sabah böyle koca koca laflar?

Bu konu her nedense Sait'in içinde durduramadığı bir öfke dalgasına yol açıyor, sanki Ömür her seferinde rahmindeki spermleri bizzat kendi elleriyle, teker teker öldürüyormuş gibi sinirleniyor. Oysa şu çocuksuzluk meselesi ilk kez ciddi ciddi konuşulduğunda Sait halinden memnundu, biraz rahatlamıştı bile hatta, daha genciz, acelemiz ne, hayatımızı yaşayalım, sonra bakarız. Yaşamışlardı da: Yazları uzun tatiller, şubatta Abant, Ürgüp, Kaz Dağları... Bir kış birikmiş paralarıyla İtalya turuna bile katıldılar, beş günde Floransa, Roma, Venedik, iki yıldızlı otellerde uyuyup binlerce fotoğraf çektiler, çocuklu hayatta, öğretmen maaşıyla nasıl mümkün olurdu ki? Floransa, Roma, Venedik, şimdi bunlar da Sait'e etrafındaki dünya gibi beyhude geliyor. En iyisi konuyu kapatmak: Neyse, kahve söyleyelim – fakat çok geç, bu kez Ömür bırakmak istemiyor: Sait canımı sıktın sabah sabah, durduk yere nereden çıktı bu haller? Bir yerden çıkmadı, diyor Sait, hislerini saklama dersin, saklamadım, gördün işte ne olduğunu. Of Sait, off... Ömür bir sigara daha yakıyor, içme şunu, diyor Sait, bari kahveyi bekle.

Neyse ki çok geçmeden sakinleşiyorlar. Kalkmış yürürlerken Sait kolunu Ömür'ün omzuna atıp sıkı sıkı sarılıyor. Bir tür özür bu aslında, günleri çok daha güzel geçebilecekken her şeyi bozdu, şimdi pişman. Unutalım gitsin, özür dilerim, diyor ama çok geç, laf ağızdan çıktı bir kere, gün boyu ara ara konuya dönüyorlar. Ömür bütün bu çabanın kendisini ne kadar korkuttuğunu anlatıyor, doktorlar, denemeler, gergin bekleyişler... Hele evlatlık ayrı zor. Kendiliğinden oluverse ya işte... Bildikleri vakalardan konuşuyorlar: İzmirli bir akraba, uzak bir arkadaş, izledikleri bir film – biraz anla beni, diyor Ömür, kolay işler değil. Sait –ne de olsa babasını çocukken kaybetmiş, kötü adam olmak ona yakışmaz– sonunda tamam, diyor, bekleyelim diyorsan bekleyelim. Derken bir an, kısacık bir an kendine soruyor: Ben bu kadına mahkûm muyum ki? Soruyu öylece bırakıyor, böyle şeyler düşünmüş olmasına kızıyor.

Akşam yorgun argın salonda televizyon izlerken, böyle de iyiyiz aslında, diye düşünüyor, bütün o yorgunluğun üstüne bir de etrafta dolaşan bir çocuk fazla. Kahvaltıdaki o kalabalığı, o terli garsonu, piknik yerindeki curcunayı düşünüyor. O kadar kalabalığız, o kadar fazlayız ki... Gerek yok.

Oysa boşuna tartışıyorlar: Bütün bunlar olurken Ömür içinde milim milim büyüyen bir fetüs taşıyor. Ne iyi olurdu aslında, tartışmanın ortasında bir an dursa, dikkat kesilip var gücüyle rahmine yoğunlaşsa ve içinde belirivermiş yaşamı hissedebilse... Bütün bu gerginlikler bitiverirdi o zaman, bir dakika, derdi Ömür, dur bakayım, içimde bir şey... Hay Allah be Sait, biz de neyi tartışıyoruz, şu işe bak – sonra keyifle gülerlerdi. Fakat olmuyor.

Aslında Ömür on gün kadar sonra tam da böyle bir mucizevi aydınlanma ânı yaşıyor, evet, akşam saati mutfakta havuç doğrarken bir anlığına evin içinde onlarla beraber büyüyen üçüncü yaşamı fark ediyor. Bıçağın tahtada çıkardığı takırtıların arasında içerden gelen televizyon sesini dinlerken, bir an için evde bir başkasının daha olduğu hissine kapılıyor, bulduğu bir aralıktan sinsice içeri sızmış bir yabancı... Vardır böyle hikâyeler, aile salonda portakal yerken yatak odasında bir hırsız dolaşır, tam o anda beşikteki bebek ağlamaya koyulur, hayır, bir ses duyduğundan değil, o yabancı yaşamı hissettiğinden. Bazen de insan hiç sebep yokken dönüp arkasına bakmak ister, bir ses duymasa bile orada bir yaşam kıpırtısı olduğunu hisseder. Ömür'ün o anki hissi de buna benziyor işte, bir an belirip daha adını koyamadan kayboluyor, ardında sadece ufak bir ürperti bırakıyor. Şeytan yokladı, diyor Ömür.

Tam üç hafta sonra her şey apaçık ortada: Yaptığı test pozitif. Sait büyük haberi bir pazar öğleden sonra Gürle taraflarında manzaraya karşı otururlarken alıyor. Ömür evden çıktıklarından beri muzip bakışlarla gülümsüyor, Sait işkilleniyor buna, ne oluyor kız – yok bir şey. Ömür bir süre daha hayatlarının bu büyük, en büyük hadisesini bilen yegâne kişi olmanın tadını çıkarmak istiyor, kendisi o durgun hayatlarına neyin yaklaşmakta olduğunu bilirken kocasının sersem sersem pantolonundan bahsetmesi komiğine gidiyor – yenisini mi alsak, bunun beli sıkıyor biraz, kemer de kısa mıdır nedir? Sait nihayet büyük haberi işittiğinde ikinci birasının ortalarında, ilk anda ne diyeceğini şaşırıyor, nasıl olur, nasıl ya, inanamıyorum. Gittikçe daha da sersem görünüyor: Ciddi misin sen Ömür, bak eğer yalansa konuşmam seninle. Sonunda kabına sığamayıp kalkıyor, vay canına, vay canına – aşağıda uzanan çam ormanlarına bakıyor, işte ağaçlar, her biri orada, kök saldığı yerde öylece yaşıyor, yıllardır... Binlerce ağaç, ağaçlar ve aralarında dolaşan börtü böcek, kirpi, yılan, tilki, işte hepimiz bir şekilde yaşayıp gidiyoruz! Şimdi

bir de şu var, şurada, Ömür'ün karnında küçük bir canlı. Nasıl da yaşıyoruz be, doğuyoruz, büyüyoruz, ne acayip şey! Avazı çıktığı kadar bağırıyor – heeeeeeey! Ömür'e sarılıp uzun uzun öpüyor.

Ertesi sabah sınıfta Sait'in kafası meşgul, ders anlatacak hali yok. Açın kitabınızı, diyor, yirmi dördüncü sayfadan oku Cemil. Çocuk yeknesak bir sesle, ağır ağır okuyor, coğrafi şekiller kara şekilleri ve deniz şekilleri olarak ikiye ayrılır bir kara şekilleri a dağ... Sınıfta alttan alta bir uğultu var, sessiz olun, diye uyarıyor Sait, Erhan önüne bak – sonunda boş veriyor. Kimin konuştuğuyla ilgilenmeden gözleriyle sıraları tarıyor, tek tek her bir çocuğun yüzüne bakıyor, her birinin ifadesini, saçını, esnerken açılıp kapanan ağzını, duruşunu inceliyor. Başı öne eğik oturan Edanur, silgisinde delikler açan Volkan, gözleri ara ara kapanan şu uyuşuk kız – neydi adı? Her biri öylece yaşıyor işte, kök saldığı yerde... Nasıl da çoklar, hem nasıl da başka başka, şunun uykusu gelirken diğeri cin gibi, şu öndeki hep saçıyla oynar, sağdaki her sabah çubuk kraker yer. Yan sınıfta bir bu kadar daha var, öbür sınıf daha bile kalabalık, sonra diğer katlar, merkezdeki okullar, hele bütün Manisa'yı düşünürsen... Şimdi içlerinden biri de benimki olacak, evet, hepsinden farklı biri, dünya bir yana, o bir yana, benim oğlan, diye bahsedeceğim ondan, ya da benim kız, bizimki... İçini tatlı bir heyecan kaplıyor, sonra yaylada attığı çığlığı hatırlayıp hicap duyuyor, sanki başkasının çığlığı gelip ağzına musallat olmuş gibi: Heeeey! Kimdi o bağıran? Ne oluyor öyle çığlık çığlığa? Belli ki herkes bir şekilde doğmuş, büyütmenin âlemi yok, demek ki bir zaman geliyor ve doğuluyor. Ama işte benim oğlan, benim kız, o başka...

Akşam Ömür'ün kızarttığı pirzolaların başına oturduğunda her nedense o pazar günkü bulantının bir benzerini yaşıyor – terli garson, silgisini delen Volkan, Cemil'in küçük ağzı, kaburgaları, yanakları... Pirzola filan istemiyor canı, o kuzu da anasından doğmuş sonuçta, gene de ses etmeden yiyor, Ömür haberi kutlamak için pişirmiş, yememek olmaz. Ne oluyor ki bana, diyor bir yandan, ben böyle bir adam değilim ki, oturdum mu yerim. İç sıkıntısı nedir bilir Sait, ama öyle büyük kasvetlere kapılmaz, et buldu mu yer, iştahı açıktır. Şu hissettiği bulantı tanımadığı bir şey, evet, Ömür'ün içinde Ömür'e rağmen bir fetüs büyürken onun içinde de akıl erdiremediği hisler büyüyor sanki. Ne düşünsün, bütün

bunlara ne anlam versin bilemiyor. Ne gerekiyorsa yapsın, her şey bir bir hallolsun istiyor – ancak hayat, diyor içinden, artık o kadar basit bir şey değil.

Yemek yerken izledikleri dizide holding sahibinin küçük torunu çiftlik evindeki bir kuyunun yanına yaklaşıyor, yaklaşıyor ve sonunda – bir sonraki sahnede öğreniyoruz ki düşüp boğulmuş, dede filan hep perişan, anne intiharın eşiğinde, babanın elinde birtakım kadehler... Diziden sonra Ömür mutfağı toplayıp salona döndüğünde Sait'i gözleri yaşlı buluyor. Ne oldu Sait, niye ağlıyorsun sen? Sait başını Ömür'ün omzuna koyup anlatıyor, benim çocuğuma böyle şeyler olsa ne yaparım, bir an bile yaşayamam ben. Olmayacak, diyor Ömür, biz ona çok iyi bakacağız, kuyuların yakınında filan bırakmayacağız.

Ertesi sabah erkenden jinekoloğun yanındalar. Muayene başlayıp da odayı kalp atışları kapladığında Sait ne olduğunu anlamıyor, bir an için bu boğuk ritmin karısına ait olduğunu sanıyor. Derken odada birisinin daha olduğunu, o küçük fetüsün şimdiden orada kendi yaşamını sürdüğünü anlayıp şaşırıyor. Birkaç hafta önce kimsecikler yoktu, oysa şimdi var, ininde gizli gizli büyüyen bir yaratık, nasıl da kıskıvrak yakalandı – bir an için böyle düşünüyor. Bu kalp atışları yerin derinliklerindeki gizli bir medeniyetten gelen sinyaller gibi, sanki yüzyıllardır orada yaşayan canlılar nihayet bize bir mesaj gönderiyorlar – korkmayın, buradayız, sizi seviyoruz... Benim çocuğum o, çocuğumuz, kuyulara düşerse ya bir gün? Ömür'ün yüzü aydınlık, içinden gelen bu ses onu müthiş duygulandırmış, gözleri dolu dolu ama gülümsüyor: Duyuyor musun Sait, mucize gibi bir şey değil mi? Allah'ıma şükürler olsun.

Mucize... Sonraki yıllarda, birtakım önemli konuşmalarda dönüp gelecek bir sözcük bu. Oysa Sait ilk zamanlar biraz yadırgıyor, Ömür ne zaman elini karnına koyup mucizeden söz etse başını sevinçle sallayarak evet, şuna da bak sen, diyor, fakat içten içe hep itiraz ediyor: Böyle mucize mi olur canım? Allah'ın her kulunun başına gelene mucize mi denir? Bir bakıma haklı belki, sonuçta herkes bir şekilde doğuyor. Ama bir de kendini Ömür'ün yerine koysun: Sıradan bir günde kendini işe güce kaptırmışken, sözgelimi mutfakta havuç doğrar, ütü yapar ya da yatağın örtüsünü katlarken –zihni havuca, ütüye ya da örtüye gömülmüşken– birden rahminde

büyüyen yepyeni yaşamı hatırlıyor, kendisi bütün o işleri yaparken orada, örtüyü katlayan bedenin içinde kıpırdanan küçük bedeni fark ediyor – işte mucize bu, örtü katlanırken süren o öteki yaşam. Ömür, belki de bu hissi anlatabilmek için, karnındaki kıpırtılar iyiden iyiye hissedilir olduğunda sık sık Sait'i yanına çağırıyor, bak, koy elini şuraya, işte burası, hissettin mi, kıpırdadı şimdi – vay canına, diyor Sait, vay canına. Diyor demesine de, gözlerinde bir boşluk var işte, sanki bir şeyleri sürekli ıskalıyor. Ömür de hemen yakalıyor bu boşluğu, imalı imalı gülüp erkekler, diyor. Belli ki bunu demek onu rahatlatıyor.

Aylar geçtikçe evdeki sükûnet daha da somutlaşıyor. Bütün günü evde geçirdikleri bir pazar, Sait artık sadece sesleri duymakla kalmadığını, her bir sesin ertesinde evin yeniden sessizliğe gömülüşünü işittiğini hissediyor, sessizliğin geri gelişini, her şeyin üzerini kaplayışını... Eskisinden de sakin hareket ediyorlar, mümkün mertebe oturuyor ya da yatıyorlar, bazen de mecburen sessizliği kesip biçiyorlar, akşamları televizyon, mutfakta bıçak darbeleri, davlumbazın uğultusu, ütünün buharı, arada birkaç cümle ya da sözcük, sonra sessizlik kaldığı yerden devam ediyor.

Bazen de sessizliği Ömür'ün aniden çıkagelen coşkulu soruları bozuyor – ne oldu kuzu, karnın mı acıktı? Sait kulak kabartıyor – bir şey mi dedin Ömür? Sana değil, kuzuya dedim, kıpırdanıp duruyor yavru. İşte bu çok yeni bir şey, başta tuhaf gelse de sonradan Sait'in hoşuna gidiyor. Ne oldu kuzu, tulumba tatlısı hoşuna mı gitti? Söyle oğluş, ne oldu? Sıkıldın mı?

Oğluş, evet, tam da Sait'in beklediği gibi. Doktor dördüncü ay muayenesinin hemen başında, yarın yağmur yağacak dercesine dümdüz bir sesle oğulları olacağını ilan ediyor. Sait her nedense çoktan bildiği bir gerçeği karşılar gibi karşılıyor bunu, içinde fazladan bir kıpırtı hissetmiyor. Ömür ise biraz şaşkın, gerçekten mi, diyor doktora, kesin mi? Evet, kesin. Gönlü kızdan yanaydı biraz, bunu Sait'e de söylemişti hatta, gene de eninde sonunda o aynı teslimiyet cümlesine varıyor: Ne olsa kabulüm, sağlıklı olsun da oğluş... Sait bu oğluş lafından pek hoşlanmıyor doğrusu, o hep oğlan, diye bahsediyor çocuktan, hatta bazen çoktan doğmuş, etrafta dolaşan birinden söz eder gibi bizim oğlan, diyor. Yalnız başına kaldığında –yolda yürürken, sabah yatakta düşünürken, okulun

bahçesinde dolanırken– içinden oğlum, oğlum diye tekrar ediyor, benim oğlum. O kadar... Bir cümlenin parçası gibi değil, kendi başına: Oğlum... Sözcüğün bu hali hoşuna gidiyor.

Sekizinci ayın sonlarında bir akşamüstü Ömür'ün sancısı tuttuğunda Sait neye uğradığını şaşırıyor. Belki de böylesi daha iyi, her şey öyle uzun uzun beklemeden, bir çırpıda olup bitecek, böyle söylüyor Ömür'e. Arabada hastaneye giderlerken biraz korkuya kapılıyor: Cepheye doğru adım adım yaklaşan bir bölük askerin arasında sanki, birazdan muazzam şeyler olacak, muazzam dehşetli şeyler, oysa şimdi her şey normal, kafası filan kaşınıyor, o da kaşıyor işte. Sokakları izliyor, turşucudan turşu, yufkacıdan yufka alıp evlerine dönen insanlar, sıradan bir bahar akşamı, hayat da güzel aslında – derken Ömür'ün sancısı artıyor, Sait elini sımsıkı tutuyor.

Doğum sabahın ilk ışıklarına kadar sürüyor. Hastane odasındaki sancı dolu saatler, doğumhanedeki kargaşa, gerçekten de hepsi dünyanın unuttuğu bir yerde yaşanan küçük, birkaç kişilik bir savaşı andırıyor, doktor, ebe, Ömür, herkes bağırıyor, ebe Ömür'ün karnına bastırırken doktor elini rahmin içine kadar sokup çıkarıyor, zavallı Ömür öylece kaskatı durup ara ara inliyor. Bir ara hemşire bir şeyleri unuttuğu için doktordan sıkı bir azar işitiyor, yerinde korkuyla sinip kalıyor Sait, eli Ömür'ün sırılsıklam elinde, yüzü kireç gibi – Allah'ım ne zaman bitecek bu? Böyle doğan insandan ne hayır gelir ki artık? Saat sabahın beşi; burada böyle mühim hadiseler yaşanırken herkes nasıl da yatağında uyuyor, olacak iş değil – ama oluyor işte, çoktan başa gelmiş, geliyor, Ömür'le Sait'in başına geliyor hem de.

Evet, sadece Ömür'ün değil, Sait'in de başına geliyor: Oğlunun kafası ebenin elinde bir top gibi belirdiğinde Ömür'ün elini tutup ağlayan, karısının kucağına konan o kızarık suratlı küçük canlıyı şefkatle izleyen, plasentaya her gün gördüğü bir şeymiş gibi bakan kişi Sait'in ta kendisi. Bir süre sonra hemşireler dışarı çıkarıyorlar onu, odaya geçin, biz onları birazdan getiririz. Koridorda kayınvalidesiyle kayınpederini buluyor Sait, Nihan'dan almışlar haberi, gece gece Balıkesir'den kalkıp gelmişler. İşte, kayınvalidesine daha evvel hiç sarılmadığı gibi sarılan kişi de Sait.

Bebek odaya gelişinin beşinci dakikasında canhıraş ağlamaya başlıyor, memeyi bulması biraz zaman alıyor. Nihayet sakinleştiğinde Ömür oğlunu ufak ufak okşayarak kulağına Yusuf'um, diye fısıldıyor, Yusufçuğum, meleğim... Ağzına yakıştı, diyor Sait tebessümle.

Demek Yusuf... Haftalardır herkesten inatla saklanan sır nihayet açık edildi. Gece gündüz sürdürülen pazarlıkların neticesi bu: Evren'i Sait istemedi, Emre'yi de Ömür, bir ara Yücel'e meyledildi ve derken Yusuf aradan sıyrılıp geldi. Şimdi buluştular işte, isim ve bebek, birbiriyle ilgisiz bu iki şey annenin bitkin sesinde bir araya geldi. Neyse ki kayınvalideler ismi beğeniyorlar; Yusuf'un önüne konan Necdet –büyük dedenin ismi– gönülleri okşamaya yetiyor. Eve mutlu dönülüyor.

Fakat Yusuf iyi değil. Meme emip uykuya daldığı zamanlar dışında yüzünde hep bir ekşilik, sonu ağlamaya varan bir huzursuzluk var. Kayınvalide şaşkın, iki çocuk büyütmüş, böyle çaresizlik yaşamamış. Gazı vardır deniyor, şunu yapalım, bunu yapalım, Ömür kısa zaman içinde yorgun düşüyor. Beş gün sonra birtakım testler yapılıyor, bir sorun yok.

Mutsuz bu çocuk, diye düşünüyor Sait, hamurunda mutsuzluk var belki, neden olmasın? Bazı insan öyledir. Tabii bu fikri kendine saklıyor. Yusuf'un dinmeyen bağırışları bazen Sait'e sadece yorucu değil, basbayağı korkutucu geliyor. Gecenin sessizliğini aniden bölen çığlıklar, insanı uykudan söküp dünyaya çarpan tiz bağırışlar Sait'in içinde hep dehşetli hisler uyandırıyor, bir yerlerde korkunç şeyler oluyormuş gibi... O da herkesle beraber kalkıp bebeği oyalamak için uğraşıyor, biberon, emzik, çıngırak, ninni, bir süre sonra çırpınmayı bırakıp izliyor, kendisi de ağlamaklı. Derken ilk ânın korkusu yerini yavaş yavaş endişeye bırakıyor: Şu ufacık beden yırtıcı çığlıklarla bütün gücünü harcayıp bir anda tükenirse ya? Bu kadar acıya kim dayanır? Ömür yorgun gözlerle çocuğa yalvarıyor – hadi kuzum, hadi artık kuzum, neyin var Yusuf'um? Karnın mı aç? Yavaş yavaş sabrını yitiriyor, hem böyle zor zamanlarda sigarasından ayrı kalmak onun için tam bir işkence. Giderek herkesi her fırsatta terslemeye başlıyor – anne kafan hiç mi çalışmıyor, o biberonu mu dedim ben? Annesi ağlamaklı, Sait'in karşısındaki koltuğa yığılıyor, bir süre sonra gözleri kapanıyor, dudakları kıpırdıyor.

Neyse ki isim koyma töreni için Afyon'dan gelen büyük amcanın kulakları pek işitmiyor. Bütün o çığlıkları koltuğundan kalkmadan, akşam ajansında tatsız bir haber dinler gibi dinliyor. Sen nasılsın oğlum Sait? İyiyim amcacığım, sağ olun, uğraşıyoruz. Gazı mı var çocuğun? Var herhalde, evet, sıkıntılı biraz. Yusuf tören boyunca amcanın kucağında ağlıyor, kulağına söylenen ezanı bile duyması mümkün değil, adam ne kadar bağırsa nafile. Sonunda ezan yarım kalıyor, senin adın Yusuf, senin adın Yusuf, diye avaz avaz bağırıyor amca, çocuğu azarlar gibi. Alın bunu, diyor sonunda, bana müsaade, ceketini giyip gidiyor.

İki gün sonra, uykusuz gecelere dayanamayan kayınpeder de mızıldanmaya başlıyor: Dazkırı'daki araziye müşteri çıkmış, kaçmasın bu iş, gideyim konuşayım, sonra gene geliriz – onuncu günün sonunda toplanıp gidiyorlar. Bir ara İstanbul'dan Nihan geliyor, o da yüzünü buruşturup ablasıyla didişmekten başka bir şey yapmadan, üçüncü günün sabahı çekip gidiyor. Ömür'le Sait artık yalnızlar, nihayet derin bir nefes almak, evdeki yeni hayata başlamak istiyorlar. Ancak mümkün değil, ikisinde de takat yok, takati olan tek kişi bebek, ne kadar ağlasa nefesi tükenmiyor. Mutsuz bu çocuk, hamurunda bir şey var, diyor Sait, bu kez yüksek sesle, karısının yanında. Ömür'ün böyle lafları kaldıracak hali yok, garip garip konuşma Sait, diyor, bir şey dokunuyor herhalde çocuğa, bulamadık gitti. Sait ne oldu sana, böyle laflar edecek insan mısın sen? Fakat mutlu insan böyle ağlamaz ki – neyse ki bu kez lafını kendine saklıyor. Ömür ne derse desin, sanki çocuğun hissettiği bir şey var, bütün o çığlıkların ardında acı bir bilgi – Sait böyle düşüncelerle kendini oyalıyor.

Okuldaki hayat büsbütün zor. Ders aralarında öğretmenler odasında kafasını masaya koyup uyumak istiyor ama ne mümkün, hemen birileri bitiveriyor yanında, hocam nassın hocam, uyutmuyor değil mi oğlan, öyledir, bizim ortancayı bir görseydin... Ders anlatırken bütün yaptığı, uykusuz zihninin sağına soluna saçılmış parçaları toplamak. Arada basbayağı yanlış şeyler söylüyor, Ergani'de demir, Van'da üzüm, hepsi birbirine karışıyor, gene de bozuntuya vermeden devam ediyor, varsın böyle öğrensinler, nasılsa unutacaklar. Çocuklara bakıp tefekküre kapıldığı zamanlar geride kalmış, artık hepsi birer baş belası onun için, yorgun bünyesine işkence eden küçük vahşi yaratıklar... Bir an evvel kurtulup kendini

eve atmak istiyor, ancak oradaki kıyameti, o küçük işkenceciyi hatırlayınca içi daralıyor.

Ömür gitgide daha da hırçın, gözleri hep kocasının üzerinde. Sait açık vermemek için ne kadar çabalasa da olmuyor, eninde sonunda bir şeyleri berbat ediyor, pis biberon saatlerce mutfak tezgâhında unutuluyor, çekmecedeki son bez gece yarısı kullanılıyor. Bir akşamüstü Sait bebeğin tulumunu bir türlü giydiremeyince Ömür hışımla odaya dalıyor, insanı hasta edersin sen, bırak şunu, deyip tulumu elinden alıyor, git, kaybol, bir şey istemiyorum senden. Sait, öfkeli ve ağlamaklı, hiçbir şey söylemeden kapıya gidiyor, sakince montunu giyip çıkıyor.

Dışarıdaki serinlik büyük lütuf, sanki haftalardır ilk kez nefes alıyor Sait. Tenha sokaklardan geçip anacaddeye çıkıyor, gelip geçenlere, arabalara, vitrinlere hayatında ilk kez gördüğü harika şeylermiş gibi bakıyor. Gördüğü her şey mutluluk veriyor ona, dünyayı bıraktığın gibi bulmak güzel. Dükkânların azalıp kalabalığın seyreldiği kısımlara kadar yürüyor, sonra ani bir kararla geri dönüp Taciroğlu'na giriyor, en iyisi bu, bir porsiyon şöbiyet, yanında çay... Yüzü cama dönük, gelip geçenleri seyrediyor, insanlarda ilgisini çekecek bir şeyler arıyor, aklına yepyeni fikirler getirecek, dünyasını değiştirecek şeyler, bir bakış, bir duruş... Fakat şöbiyette iş yok, yağı mı kötü nedir, fıstığı da az – düşünceleri bunlardan ibaret, gelip geçenler çoktan silikleşmiş. Şöbiyet birkaç dakikada bitiyor; şekerden içi bayılmış, çatalı bırakıyor Sait, bir süre tabaktaki fıstık kalıntılarına üzgün üzgün bakıyor, içinde anlam veremediği bir mağlubiyet hissi... Bitti, bu kadar. Eve dönme zamanı. Biraz oyalanmaya, dönüşünü geciktirmeye çalışıyor, dükkândaki satıcılara, yeni gelen bir iki müşteriye bakarak aklına yeni bir şey gelsin diye bekliyor. Sonra anlık bir uyanış yaşıyor; zihninde kendisine, dünyadaki yerine dair küçük bir kıvılcım beliriyor: Şu önünden geçip giden adamların hiçbiri Yusuf'un babası değil. Yusuf'un dünyadaki biricik babası Sait, o da burada işte, tam olarak bu noktada, kenardaki masadan dünyaya bakıyor. Evet, burada belki ama şu satıcıyla, şu müşteriyle aynı dünyayı paylaştığını kim söyleyebilir ki? Aralarında bir boşluk var artık, sanki dünya kenarından kırpılıvermiş, bir tarafta kendisiyle Ömür kalmış, diğer tarafta dünyanın kalanı. Ne kadar seslense boş, nasıl seslenilir bilmiyor. Kalkıp hesabı ödüyor.

Ömür'ün evde bekleyen öfkeli halini düşünmek ürkütücü. Baksana, aramadı bile... Tam çıkacakken geri dönüp yarım kilo tulumba tatlısı alıyor, Ömür sever tulumba, memnun olur. Yürürken kendi kendine konuşuyor, oğlum var benim, oğlum, ağlıyor hep ama ne yapayım işte, yanına dönüyorum şimdi çünkü benim oğlum o, benim hayatım, başka bir hayatım yok artık. Eve yaklaştıkça kaçıp gitmiş olmak büsbütün aptalca geliyor Sait'e, ne yaptım ki ben, ne diyeceğim şimdi Ömür'e? Tatlıya sevinse bari – ama o da bana git dedi, ağzına geleni söylemesin öyle.

Eve girerken heyecandan ölecek gibi. İçerisi sessiz, oğlan belli ki uyumuş, Ömür'de de çıt yok, salondan sadece kısık bir müzik sesi geliyor. Yatak odasının aralık kapısından içeri baktığında yatağın yanındaki beşikte nefes alıp veren bebeği belli belirsiz görebiliyor. Usulca yanına yaklaşıp seyrediyor bir süre, sonunda yanına yatmaya karar veriyor. Tuhaf... Yatağa uzanır uzanmaz birden gözleri doluyor, oğlunun o savunmasız hali dokunuyor belli ki Sait'e, ufacık bir şeysin sen, ne yapacağız seninle? Neden ağlıyorsun bu kadar, sen mutsuz bebek misin Yusuf? Biz ne yaptık, hata mı ettik? Belki de hiç istemezdin bütün bunları, belki hiçbiri sana göre değil. Sonunda kendini topluyor: Senin bir tane baban var Yusuf, o da benim, ben seni bırakmam hiç, gidip hava aldım geldim sadece, bırakır mıyım? Sonra iyice salıyor kendini – ağlayayım bari, içimden geldi madem. Aslında tam o anda Ömür'ün odaya gelmesini, onu orada, oğlanın yanı başında ağlarken bulmasını çok istiyor – keşke gelse şimdi, sesimi duyup bir baksa. Böylelikle izahata gerek kalmaz, iyi değilim işte Ömür, aklım yerinde değil, fakat sanma ki oğlumu yüzüstü bırakırım ben, asla bırakmam, sadece hava aldım geldim, biz hiç bırakmayız onu Ömür, kuyulara filan da düşmez, merak etme. Sonra sarılırlar, Sait'im, ben de özür dilerim, sinirlerim allak bullak, şekerim de düştü. Fakat gelmiyor işte, belki de Sait'in ağlama sesini duymazdan geliyor, en fenası da bu – ne yapacağım ben şimdi? Biraz daha duruyor, zaman tanıyayım, kapının önünden geçmesini bekleyeyim, yatayım burada. Sonunda uykuya dalıyor.

Bir yarım saat sonra aniden, bir şeyler onu dürtmüş gibi gözlerini açtığında bir an için oğlunun pırıl pırıl gözlerle kendisini seyrettiğini görüyor. İrkilip yerinde doğruluyor, hiç beklemediği bir şey bu, daha önce bilmediği bir şey, o âna kadar oğlunun bir ağladığını

görmüş, bir de uyuduğunu. Fakat dikkatlice baktığında çocuğun sımsıkı kapalı gözlerle uyumaya devam ettiğini görüyor. Herhalde karanlıkta yanlış gördüm, o an uykudan tam çıkamadım, rüya görür gibi olup – fakat her şey çok berraktı, koridordan sızan ışığın Yusuf'un gözlerindeki yansıması bile zihninde apaçık. Neyse, uyuyor işte, abartılacak bir durum yok, hem olur bazen öyle, insan uykusunun içinde bir an gözünü açıp şöyle bir etrafa bakar, sonra devam eder.

Sakinleştiğinde aklına Ömür geliyor, artık gidecek yanına, kaçarı yok. Kalkıp ağır adımlarla koridoru geçiyor, girişteki sehpadan tulumba paketini alıp salona giriyor. Ömür başını bir an bile kaldırmadan cep telefonuna bakıyor. İşte bu fena. Sait kutuyu önündeki sehpaya koyup bekliyor. Ne bu Sait? Bir an irkiliyor, keşke tatlı falan getirmeseydi, amma da saçma fikir, sanki kadın tulumbayı görünce – fakat artık buradan dönüş yok. Tulumba, diyor ürkekçe, karısı çaresizce başını sallıyor, bu ne Sait, diyor, Sait ne bu? Haklısın, diyor Sait, eşeğim ben.

Yusuf geceyi sakin geçiriyor. Ev uzun bir aradan sonra derin bir sessizliğe gömülmüş. Bütün o hadise yaşanmamış olsa sessizliğin tadını güzelce çıkarabilirlerdi, birbirlerine sarılıp uyurlardı mesela. Ancak görünen o ki Ömür küs – Sait emin olamıyor, kendi kendine sorup duruyor, küs müyüz acaba biz? Tekrar konuşmaya çalışsam mı, ne yapsam? Ömür'ün ağlamaklı sesi zihnine kazınmış – yani sen ne yaptığını sanıyorsun Sait, gerçekten aklım almıyor. Küsmek mi istiyorsun, küs o zaman bana, artık halim kalmadı, anlıyor musun? Hepiniz gidin bari ya, annemler kaçtı, Nihan cehennemin dibinde, eh, Sait Efendi de gücenince çeksin kapıyı çıksın, ne güzel hayat. Ömür ne yapsın peki? Ne yapsın Ömür Sait?

Evet, küsüz herhalde – böyle diyor Sait. Ömür odaya çekilmiş, oğlanın yanında uyuyor. Kendisi salonda, midesi kötü, dişe dokunur bir şeyler düşünmeye çalışıyor – bir iki gün konuşmaz şimdi benimle, ne yapsam ki? Biraz televizyona bakıyor, gidip yatıyor. Bir ara ağlama sesiyle uyanıyorlar, ancak bu kez o dehşet verici çığlıklar yok, sadece hafif bir mızıltı geliyor, biraz meme emince o da bitiyor. Karşılıklı bir iki cümle, şu mendili ver, kundağı çözülmüş, uyudu neyse. Sonra yeniden, sanki hiçbir şey olmamış gibi uyku... Hava iyiden iyiye ağarana kadar...

Hastaneden geleli beri hep karanlık sabahlara uyanmışlar, böyle perdeden sızan gün ışığını hissederek yavaş yavaş dünyaya dönmek tuhaf. Ömür ilk anda tedirgin oluyor, çocuğa bir şey oldu herhalde – ama hayır, Yusuf iyi, hafifçe kıpırdanıyor, belli ki birazdan uyanacak. Ömür dualar ederek oğlunu izliyor, Yusuf'un çıkardığı ufak tefek seslere gülümsüyor. Gel kuzum, gel bana – işte annesinin kucağında sakince yatan bir oğlan, hayatlarında yeni bir gün, yepyeni hisler... Bir gece önceki küslük bir anda unutuluyor; çocuğu aralarına yatırıp oynuyorlar, ellerini ayaklarını öpüp gülüşüyorlar.

Bu sakinlik ve neşe gün boyu sürüyor. Geceden beri sehpanın üzerinde öylece bekleyen tulumba paketi öğlene doğru açılıyor – Sait ben yiyeceğim bundan biraz galiba. Bir oturuşta altı tanesini ağzına tıkıyor Ömür, Sait derin bir nefes alıyor. Bundan sonra hep güzel şeyler olacak, zor zamanlar geride kaldı – böyle düşünüyor.

Gerçekten de yeni bir hayata başlamış gibiler. Sanki önceki günler kötü bir kâbusun ağırlığıyla geçmiş de nihayet uyanmışlar, karşılarında kendilerini sessizce bekleyen bir oğlan bulmuşlar. Çocuk kendine geldi Sait, düzeldi oğluş, üzerinde büyü mü vardı neydi?

Sonraki günlerde, Yusuf'un dehşetli çığlıklarla püskürttüğü bütün o misafirler birer birer geliyor: Önce Ömür'ün annesiyle babası, sonra iki günlüğüne Nihan, derken birkaç öğretmen arkadaş, üst komşular, yan komşular, bir yarım altın, birkaç tulum, önlük, zıbın... Bu kadar misafir başa dert ama Sait keyfini bozmuyor, oğlunu her gelene neşeyle gösteriyor, maşallah, diyorlar, nasıl da olgun bakıyor. Kırkının dolmasına birkaç gün kala çocuğu arabasına koyup dolaşmaya çıkıyorlar. Hoş, yumuşak bir yaz akşamında gururla gezdiriyorlar oğullarını, bize bakın bize, diyesi geliyor Sait'in.

Eve döndüklerinde Ömür hemen bir nazar boncuğu takıyor oğlanın tulumuna. O günden sonra buna çok dikkat edecek, sen de sakın ihmal etme, diyecek Sait'e. Fakat Sait hep unutacak.

Herkes geliyor ziyarete, Sait'in abileri hariç: Ercan topu topu iki kez telefon etti, bir kez de eşi Aynur arayıp Ömür'le konuştu. Muzaffer desen başka bir âlemde, doğumdan sonra bir kez Taşkent'ten aradı o kadar, onda da konuşmaları beş dakikayı geçmedi (zaten hiç uzatmaz Muzaffer, laf lafı açar sanırsın, bir bakarsın sohbet sönmüş gitmiş). Sait bunları pek dert etmiyor aslında, Ömür konuyu açmasa oluruna bırakır gider, abileri işte, o kadar. Sonunda,

oğlan üçüncü ayını doldurduğunda bir hafta sonu Çanakkale'nin yolunu tutuyorlar. Muzaffer bir haftalığına Taşkent'ten gelmiş, gidip bir görelim işte, diyor Sait, sen de uzatma fazla, sonuçta ikisi de büyüğüm. Ömür pes ediyor – tamam, efendilik bizde kalsın.

Fakat Ercanların ev hiç rahat değil: Yarı bodrum bir daire, karanlık ve rutubetli, perdeler falan hep sigara kokuyor. Aynur desen hep ağlamaklı, ilk yarım saat titrek sesiyle boyuna özür diliyor, gelemedik bir türlü Ömür, ben hastaydım üç hafta yattım, çocuğa bulaştırmayalım dedik, şimdi de tiroitler – daha otuzunu yeni geçmiş oysa. Altı yaşında bir kızları var, adı Buse, ağzından tek kelime çıkmıyor, babasının bacaklarını sıkı sıkı tutmuş öylece bakıyor sadece, biraz Ömür'e, biraz Sait'e, sonra gene Ömür'e... Ömür sohbet açmaya çalışıyor: En çok hangi dersi seviyorsun bakayım? Cevap yok. Belki de sorun Buse'de değil evin havasındadır; hiçbir lafın, hiçbir duygunun yaşama şansı yok burada, her şey kısa zaman içinde boğulup gidiyor. Ercan'ın emlak işleri kötü, sürekli yakınıyor – sen doğru yaptın öğretmen oldun, baksana piyasanın haline, belki diyorum çarşıda küçük bir dükkân kiralar naylon işine girerim, naylonda maliyet düşük, kâr payı yüksek, devrem var bir tane askerden, Bursalı ama Çanakkale'de yaşıyor, aslen öğretmen, ne zamandır böyle işlere girmek istiyor, nasip.

Bütün bunlar ilk bir saatte konuşulup bitiyor. Sonra... Sonra tuhaf, huzur verici bir sessizlik kaplıyor evi. Kimse şikâyetçi değil, yeteri kadar söz söylendiyse uzatmaya ne gerek var? Bir tur daha çay içilip kısık sesle önemsiz konulardan bahsediliyor, falanca dizideki oyuncu, Çanakkale belediyesinin işleri, okul, hepsi üçer beşer cümle, yeri geldiğinde de biraz gülünüyor, o kadar. Bir ara Buse Yusuf'un yanına kadar gelip babasının bacaklarına dönüyor, az sonra tekrar, üçüncü gelişindeyse parmağıyla oğlanın yanağına dokunuyor. Seviyor musun ablası Yusuf'u? Ablalık yapacak Buse oğluma. Bebek annesinin kucağından Buse'yi izliyor, sonra amcasını, yengesini... Onlar da bir süre susup oğlanı izliyorlar. Bu oğlan bir başka bakıyor valla, diyor Aynur, insan yanında kendini iyi hissediyor. Sanki Ömür'ün kucağından salona dalga dalga yayılan bir şey var, yumuşak bir ışık huzmesi usulca örtülmüş bir tül gibi her yeri kaplıyor, her şeye başka türlü bir zarafet veriyor. Sanki her şey kararında, olması gerektiği gibi, gerektiği kadar laf, gerektiği kadar ses, isabetli hareketler, mimikler... Çayın demi bile kararında

sanki, ne güzel ya, diyor Sait Ercan'a, uzun zamandır böyle güzel çay içmemişimdir. Çayımız güzeldir, diyor Ercan, Aynur'um haydi koy bir tane daha kardeşime, hemen kalkıp koyuyor Aynur, bugüne kadar binlerce kez çay koymuş, her bir hareketi ustaca.

Sait çayını içerken abisini uzun uzun inceliyor. Ah be Ercan abim, harap ediyorsun kendini, bak şimdi de naylon diyorsun bana, yapma gözünü seveyim, daha otuz beşine varmadan yaşlandın, güzel adamdın da oysa, hâlâ da var bir güzelliğin, gözlerinde hafif bir parıltı, bir de şu sigarayı bıraksan – diyor içinden. Tatlı bir sarhoşluğa kapılmış gibi keyifli, kendini tutmasa bütün bunları söyleyecek abisine, güzel insansın sonuçta, insan gibi insan... Anneannemin bahçesinde armut ağacı vardı, tepesinden inmezdik, amma da küçüktük be Ercan abi...

Salonun yarım penceresinden gelip geçenler görünüyor, çiseleyen yağmurda hafifçe ıslanmış, telaşlı telaşlı hareket eden ayaklar, bacaklar... İnsanın yürümesi nasıl da bir mucize, diyor Sait içinden, her şey nasıl da birbirini dengeliyor, kaç tane kemik, kaç tane kas, hepsi seferber olmuş, önce bir ayak, topuktan başlayıp uca kadar, uç tam havalanacakken de diğer ayak yetişip yere konuyor, tam zamanında. Sokak kalabalık, bazen birkaç kişinin aynı anda geçtiği oluyor ve o zaman adımların havada çizdiği şekiller birbirine karışıyor, hayranlıkla izliyor Sait, değişik değişik, irili ufaklı üçgenler, kesişip dağılan çizgiler...

Sessizliğe iyiden iyiye alışmışlar, kapı çalınınca herkes irkiliyor. Aynur koşup açtığında Muzaffer abinin gür sesi duyuluyor – geldiler mi, hava bok gibi Aynur, al bak balık aldım size. Upuzun boyuyla kapıda belirdiğinde Sait sevinçle yerinden kalkıyor, abisi eğilip sarılıyor ona. İyice bir kelleşmiş sanki Muzaffer abi, ama belki de böylesi daha iyi, zaten kelleşeceği vardı, bir an evvel olmuş bitmiş. Muzaffer herkesle merhabalaşıp oturuyor, keyfi yerinde –her zaman böyle olmaz– uzun uzun oğlana bakıyor, canavar bu be, şu gözlere bak, Sait senden zeki bu bak, işiniz var sizin. Çay yok mu Aynur, bir çay içerim. Var, diyor Sait, güzel çay hem.

Muzaffer biraz özür faslına girişiyor, gelemedik oğlanı görmeye bir türlü, Ömür kusura bakmadın inşallah, bizim şantiye teslimi vardı, herifler tutturdular şunu şöyle yap, şurası olmamış, siktir git diyesin geliyor da diyemiyorsun, neyse uğraştık bitti, benden uzak olsunlar. Bir zaman sonra Muzaffer de evin sakin havasına

uyum sağlıyor, sesi biraz alçalıyor, cümleleri yavaşlıyor. Fakat her zamankinden konuşkan, bakıyor ki herkesin kulağı onda, biraz Taşkent'i anlatıyor, geniş, dümdüz yollar, çorak topraklarda bir o yana, bir bu yana uzanan otoyol, şurada burada otlar, çalılar, arada birkaç toplu konut, bir tane benzinci... Yazın hava cehennem, diyor, şantiyede su az, bazen bir hafta, on gün kimse yıkanmıyor. O işçilerin yatakhanelerine giremezsin Sait, affedersin it gibi yaşıyorlar, inanamazsınız ya, ben böyle koku duymadım, insan böyle kokar mı dedim. Herkes yoksul ama işte su bedava, ev de bol, ama onun dışında bir bok yok. Ne yapsınlar ki ama, insan ekmeğinin peşinde, ben de ekmeğimin peşindeyim, sen de öylesin Sait, yani niye uğraşalım ki başka, değil mi, yanlış mıyım Ömür? Ömür başını sallayıp onaylıyor, herkes onaylıyor Muzaffer abiyi. Şantiyede hırsızlık yaparken yakalanan bir oğlanı anlatıyor, önce tokat atmış iki tane, sonra da cebine para koymuş göndermiş. Saitler Muzaffer abiyi evlerine buyur ettikleri bir gezgin meddahmış gibi dinliyorlar, o da büyük zevkle anlatıyor, hem anlattıkça daha da bir dinletiyor kendini. İnsanın önünde bir tas çorbası olsun, ekmeğini kırsın yesin, başka bir şey istemez aslında – evet, diyor içinden Sait, insanız neticede, herkes ekmeğinin peşinde, herkes ölecek, dünya kimseye kalmayacak.

Akşam oluyor, salon iyiden iyiye loşlaşıyor, sokak lambaları yanınca gelip geçen ayaklar bir başka görünüyor şimdi, başka türlü çizgiler, ışıklar, gölgeler beliriyor. Dünya böyle bir yer işte, bir şekilde aynı dünyayı paylaşıyoruz biz burada, bu rutubetli bodrum katında... Üç kardeş... Büyük abla da burada olsaydı, ne durumda kim bilir? Abimlerle erik toplardık ağaçlardan, dalları kırmıştık da Süha amca sırayla tokat atmıştı bir kere, Muzaffer abim kendini öne atmıştı, en sert tokadı o yemişti. Şimdi ne de güzel konuşuyor, yıllar var böyle anlattığını görmemişimdir, Taşkent yaradı belki, ya da belki bizi görmek iyi geldi. Tek tek insanlara bakıyor Sait, Aynur'un yüzüne bile renk gelmiş sanki. Ömür de tatlı tatlı gülümsüyor, Sait'e ömür veren Ömür, kucağında da oğlu yatıyor, sakin, huzurlu, Allah hep koruyacak onu, Allah'ın sevgili kulu olacak – böyle düşünüyor Sait.

Çanakkale'de geçirdikleri günün anısı Sait'in zihninde uzun süre canlı kalıyor. O rutubetli bodrum katında geçen saatleri her ha-

tırladığında içini o güne dek aşina olmadığı bir sıcaklık kaplıyor. Sevdiği, defalarca dinlediği hüzünlü bir şarkının verdiği hisse benziyor bu, hani şarkı sürdüğü müddetçe insan etrafını sihirli bir ışığın altında yeni baştan görür gibi olur, sanki her şeyde bir masumiyet, biraz da mahcubiyet varmış gibi... Hepsinin ortasında da kendisi ve işte her ne varsa bir gün yok olacak. Sait'in zaman zaman böyle şeyler hissettiği olmuştur, fazla değil tabii, hepi topu birkaç şarkıda. Ömür'ün kasetlerinden bir şarkıyı hatırlıyor, Rüzgârda Dallar gibi bir ismi olan, işte Çanakkale saatleri de sanki baştan aşağı böyle bir şarkının içinde yaşanmış gibi, o anları hatırladıkça şarkı da beraberinde geliyor.

Sonra şunu fark ediyor: Aslında bir zamandır, sadece Çanakkale'deki o gün değil, birçok başka an da Sait'in zihninde böyle izler bırakır olmuş. Okuldan eve yürürken bulutların aldığı şekiller başka başka şeyler ifade ediyor Sait'e, anlatması zor. Griliklerin arasından süzülen ışık huzmelerine, bulutların perdelediği güneşe, ağaçların binbir yöne kıvrılan dallarına, hepsine yeni baştan bakıyor, bütün bunlarda ancak yenilenmiş bir ruhun yakalayacağı manalar buluyor – belki o manalar hep oradaydı da Sait ancak fark ediyor.

Ev de bir başka güzel. İlk haftalardaki kıyametten sonra doğum öncesinin sessizliğine geri dönülmüş – ama hayır, sadece sessizlik değil bu, etrafa yayılan bambaşka bir şey, hayat dolu (belki o da hep oradaydı, hep vardı ve Sait yeni yeni fark ediyor). Ömür'le ve oğlanla beraber sakince hareket ediyorlar şimdi, her şey ölçülü, sesler alçak, jestler yumuşak. Ocaktaki çorba bile tam taşacakken durup Ömür'ü bekliyormuş gibi geliyor Sait'e.

Altıncı ay civarı, Yusuf iyi kötü oturmaya başladığında onu halının ortasına koyup uzun uzun izliyorlar. Bebeğin bir şeyleri eline alıp merakla inceleyişi, seslere dönüp bakışı, ara ara neşeli çığlıklar atışı, hepsi büyük zevk veriyor. Doğrusu Sait böyle bir mutluluk beklemiyordu; hamileliğin ilk günlerindeki o kararmış halleri, o telaşı, o korkakça heyecanı şimdi tuhafına gidiyor. Doğru ya, mucize demişti Ömür, demişti de Sait burun kıvırmıştı biraz, yalan sayılmaz halbuki. Hayatın anlamı filan derlerdi de anlamazdım, büyütüyorlar sanırdım. Doğrusu bu pürüzsüzlüğe biraz da şaşırıyor, böyle saf bir mutlulukla ne yapacağını bilemiyor. Bazen karısıyla ikisi çocuk kitaplarındaki o yapmacık gülüşlü, her daim mutlu ebeveynleri hatırlatıyor ona, karton bir dekorun önünde bir

sağa bir sola giden sevimli kâğıttan bebekler, sürekli aynı donuk ifadeyle gülümsüyorlar, sanki sırf gören çocuklar eğlensinler de dünyayı daha kolay sevsinler diye yapıyorlar bunu.

Yusuf bir yaşını dolduralı birkaç hafta olmuş, bir cumartesi sabahı baba oğul evde baş başa oturuyorlar, Ömür memlekete gitmiş, enişte-sinin cenazesi var. Yusuf rahatça emekliyor, bir yerlere tutunup ayağa kalkıyor, yürümesi an meselesi. Sait her zamanki gibi salondaki koltuklardan birine kurulmuş, kâh gazeteye bakıyor, kâh önünde oyalanan oğluna. Bir ara çay koymaya mutfağa gidip döndüğünde Yusuf'u halının ortasında, ayakta kendisine bakarken buluyor. Oğ-lum, diyor, kuzum, aferin sana be! Biraz öteye oturup çağırıyor, gel bakalım, gel babaya, hadi bakalım, fakat Yusuf kıpırdamıyor, tuhaf şey, sadece gözlerini dikmiş babasına bakıyor. Yusuf, gel kuzum. Bir süre sonra oğlanın yüzündeki tebessüm kayboluyor, kaşlar dü-şüyor, dudaklar ufak ufak titriyor. Ağlayacak mı acaba? Ya da bir şey söyleyecek bana, söyle kuzuş, anlat bakalım – ama hayır, böyle sevimli laflarla olacak iş değil bu, sanki *gerçekten* konuşacakları bir mevzu varmış gibi bakıyor Yusuf. İşte o an Sait'in içini belli belir-siz bir tedirginlik kaplıyor, sanki oğlu konuşsa hiç iyi olmayacak, hiç istemediği şeyler duyacakmış gibi... Hakkındaki en mahrem hakikatler, içinden geçen en karanlık fikirler bir araya toplanmış, oğlunun bakışlarının ardında öylece bekliyormuş gibi geliyor Sait'e.

Derken olduğu yerde popo üstü oturup gülüveriyor çocuk. Sait de gülüyor, oturdu kuzu, aferin sana. Bir yarım saat sonra, oğlanı uyutup mutfakta yemek ısıtmaya daldığı bir esnada Yusuf'un ba-kışları yeniden gözünün önüne geliyor. Daha evvel hiçbir çocukta böyle bakışlar görmemişti Sait – abartıyor mu acaba? Belki de ha-fızası oyunlar oynuyor ona, belki o bakışlara fazladan bir mana, zorlama bir derinlik yüklüyor.

Ne olursa olsun, yaşadıkları o kısacık an Sait'in pürüzsüz mut-luluğunda küçük bir çatlak gibi artık. Sonraki aylarda zihni durup durup o çatlağa takılacak, keyfinin yerinde olduğu her an, tamam ama içimde bir sıkıntı da var, diye düşünecek, neydi, neydi – ve sonunda oğlunun o ciddi, duru bakışları gözünün önüne gelecek.

Ertesi yaz, Alanya tatilinden birkaç gün evvel Ömür Sait'i yatak odasına çağırıp sol kolunun üst kısmındaki büyük beni gösteriyor

– bir baksana şuraya, nedir bu? Sait yakından baktığında o çok iyi tanıdığı kabartının orta kısmında küçük, kırmızı bir leke görüyor. Üç sene öncekinin çok benzeri bu, Sait'in içinde aynı kâbusları canlandırıyor – işte baştan başlıyoruz, üstelik şimdi her şey daha da zor, ikinci savaş her zaman daha kötüdür. İçinde Ömür'e karşı engelleyemediği bir öfke doğuyor, o kadar lafa rağmen sigarasını elinden düşürmedi, kontrollerini de aksattı hep.

Ömür soluğu doktorda alıyor, istiyor ki birileri onu hemen rahatlatsın. Fakat olmuyor, doktorun bakışları ve sözleri pek iç açıcı değil: İyi görünmüyor, üstelik memeye ve lenflere çok yakın, buna acilen bakmamız gerek – hızla biyopsi yapılıyor.

Tatil için bütün hevesleri kaçmış olsa da sonuçları Manisa'da beklemek istemiyorlar, zorlanarak da olsa gidiyorlar. Bari bir şeyler ruhlarına iyi gelse ama olmuyor, Alanya sıcak ve kalabalık, öğretmen evi ağzına kadar dolu, bir yemek sipariş ediyorsun yarım saatte geliyor. Gece desen, dondurmacıda lokmacıda kuyruk... Limanda bir aşağı bir yukarı yürüyorlar, oğlan bir zaman sonra arabasında uyuyakalıyor. Sait'le Ömür önemsiz konulardan konuşuyor, dükkânlara girip çıkıyor, arada sahilde bir yerde bira içiyorlar. Üçüncü gün biraz olsun açılıyorlar, tatil gene de güzel şey, değişiklik iyi geliyor. Cinsel hayatları bile az buçuk canlanıyor; üçüncü gece, oğlanla dip dibe yatmalarına rağmen sessizce sevişiyorlar. Biraz tedirgin oluyor Sait, sanki Ömür de her zamankinden gergin. Uyanır mı acaba, diye soruyor bir ara Sait, Ömür yatıştırıyor, derin uyuyor o, sen dert etme. Sabah Sait'in üzerinde her zamankinden farklı, garip bir utangaçlık var, bir süre Yusuf'un yüzüne bakmakta zorlanıyor. Sonradan, bu çekingen halini fark edince komiğine gidiyor.

Deniz güzel, Yusuf zaten suyu seviyor, akşamüstleri güneş çekilene dek denizde kalıyorlar. Gene de ne zaman Sait'in keyfi yerine gelir gibi olsa gözü Ömür'ün benine takılıyor, içi burkuluyor. Belki sevişirkenki tedirginliği de bundandı, sanki o bene değerse bir anda Ömür'deki hassas bir şeyleri bozacak, vücudunda kapanmayacak bir yara açacakmış gibi hissediyor. Plajda dalgın dalgın oturdukları bir öğleden sonra, Sait'in aklına bir kez daha Ömür'ün kendisinden önce ölmesi ihtimali geliyor. Belki beş yıl sonra, belki seneye, olamaz mı? Ne yaparız biz o zaman? Yusuf kaç yaşında olur acaba? Bütün bu ihtimallerden bihaber kumun ortasında eşelenen Yusuf'u izliyor, bir an için kendini baba oğul baş başa kaldıkları bir dünyada

buluyor: Ömür'ün bedeni çoktan toprağa karışmış, geride kalanlarda dinmek bilmeyen bir mahzunluk hali, Yusuf ne kadar neşelense de gözlerinde bir hüzün var. İçi tümden kararıyor Sait'in, kalkıp bir şey demeden denize doğru yürüyor, kıyıdan ufku izliyor: Sonsuz sayıda ihtimalin insanları beklediği yer orası, her şeyin ilacı orada. Yavaş yavaş denize girip kendini suya bıraktığında sıkıntısının biraz olsun dağıldığını hissediyor. Derken gözünün önüne Yusuf'un o ciddi, duru, her şeyi bilen bakışı geliyor, hoşlanmıyor bundan. Hızlı hızlı yüzüp kısa zaman içinde yoruluyor, fazla da açılmış, dönüşte nefes nefese kalıyor, bir an telaşlanıp boğulacakmış gibi oluyor, vücudunu güçbela çevirip yüzünü güneşe veriyor. Ne olacaksa olsun, her şey olacağına varsın – böyle diyor.

Dönüş günü hava bozuyor, güneş artık sık sık bulutların arkasında, rüzgâr giderek artıyor. Artık yetti zaten, diyor Sait karısına, evet, ben de evi özledim. Öğleden sonra deniz bir hayli dalgalı, gene de işte son saatler, oğlanla beraber bir kez daha girmeden edemiyorlar. Yusuf'un keyfi yerinde ama önceki günlerin şen kahkahaları pek yok. Gene de rahat sayılır, yükselip alçalan suları annesinin kucağında sakinlikle karşılıyor. Sait'le Ömür de sakin, başlarına bir şey gelmesinden hiç ama hiç korkmuyorlar, sanki içten içe güveniyorlar denize, ondan bir zarar gelmeyeceğini biliyorlar.

Dalgalar iyiden iyiye yükselmeye başlayınca biraz tedirgin oluyor Sait, artık çıkalım bari, diyor, yavaş yavaş karaya doğru yürüyorlar. Bulutlar toplanmış, belli ki yağmur yağacak. Gel kuzum, çıkıyoruz – Yusuf annesinin kucağında, gözlerini kaldırmış bulutlara bakıyor. Bir ara, sular biraz sakinlediğinde Ömür duruyor, sanki oğlu bir şeyler söyleyecekmiş gibi bekliyor. Yusuf gözleriyle etrafı tarıyor, Sait'e ve annesine bakıyor, bir yandan da elini annesinin omzunda, boynunda, yüzünde dolaştırıyor. Söyle oğluş, ha canım, anlat kuzum, bir şey mi oldu? Sonunda Yusuf elini büyük bir dikkatle annesinin beninin olduğu yere götürüyor, Ömür de bırakıyor ne istiyorsa yapsın. Sait dönüp yeniden sahile doğru yürümeye başladığında Yusuf'un minik avucu yavaş yavaş Ömür'ün beninin üzerine kapanıyor ve birkaç saniye öylece duruyor. Derken bir çığlık atıyor Ömür, bir çığlık daha, oğlanın elini çekmeye çalışsa da ilk anda başaramıyor. Sait telaşla döndüğünde oğlanın avucunun benin üzerinden yavaşça çekildiğini görüyor. Bir şey battı, bir

şey oldu, diyor Ömür. Nereye? Ne oldu? Sait'in soruları cevapsız kalıyor. Çıkalım çabuk, bir şey oldu, çok yandı. Sait Yusuf'u kucağına alıyor, hızla çıkıyorlar. Ömür benine bakmaya çalışıyor, ne oldu böyle Sait, ne oldu? Bir baksana. Sait bene iyice yaklaşıyor, yaklaşıyor, dikkatlice baktığında Ömür'ün her zamanki iri, kalın benini görüyor, ancak bu kez ortadaki kırmızı nokta yok. Dönüp Yusuf'a baktığında oğlunun bakışlarının iyice kararmış olduğunu, yaklaşan bir felaketi önceden hissediyormuş gibi kaşlarının yavaş yavaş çatıldığını, gözlerinin hafifçe dolduğunu görüyor. Birkaç saniye geçmeden müthiş tiz bir çığlık kopuyor, Yusuf babasının kucağında ağlamaya başlıyor.

Sait dört, Ercan sekiz, Muzaffer on üç yaşında. Babaları bir pazar sabahı salonda topluyor çocukları, her zamankinden neşeli bir havada haydi, diyor, gidiyoruz. Arabaya binip Cevatpaşa taraflarında soğuk, biraz kırık dökük bir eve gidiyorlar – ablayı göreceğiz, diyor baba, büyük ablayı. Bu Sait'in ilk ziyareti. Peki neden büyük abla diyorlar ona? Neden sadece abla değil? O zamanlar bu soruyu sormuş olmalı, daha sonra da ara ara soracak, hiçbir zaman da gerçek bir cevap alamayacak. Her ne kadar tek bir ablası olsa da, evde onunla ilgili (daima kısık sesle) yapılan konuşmalarda hep bu isim kullanılmış, kendisi de öyle yapacak, Ömür bile bu ismi kabullenecek. Başka bir yerdeki pek görülmeyen, kolayca erişilemeyen bir abla için uygun bir isim belki de, uzak abla gibi bir şey...

Gittikleri evde onları halaları karşılıyor – gelin bakalım yavrum, ablanız odasında, uyanalı fazla olmadı, az bekleyin. Salondaki koltuklarda sessizce oturup limonata içiyorlar, Ercan sehpadaki dönmedolap gibi şeyle oynuyor, Sait seyrediyor. Abileri daha rahat görünüyor, daha önce gelmişler buraya, neyle karşılaşacaklarını biliyor gibiler. Bir zaman sonra hep beraber koridoru geçip sondaki kapısı aralık, loş odaya giriyorlar. Abla yatağında oturmuş, sırtını başucuna yaslamış, boynu hafif yana yatık, ağzı açık, karşısına bakıyor. Çocuk yaşta sayılır –o sıralar on dört olmalı– ama sanki yaşlanmaya başlamış bile, cildi kupkuru, göz kenarlarında kırışıklıklar... Geçip yatağın başında dikiliyorlar, sanki bir törendeymiş gibi önceden işaretlenmiş yerlerinde durup ablalarını izliyorlar. Babaları yatağın yanına geçip lüzumsuzca yüksek bir sesle konuşuyor, kızım, Neşe, bak kardeşlerin geldi kızım, ablamızı bir görelim dediler, özledik biz ablamızı dediler, tamam mı kızım? Sait babasındaki bu abartılı coşkuyu tuhaf buluyor, daha önce pek görmediği bir hal, rahatsız edici. Abla hafif titreyen başını yavaşça çevirip sırayla kardeşlerinin olduğu tarafa bakıyor – adı Neşe demek. Bir an için Sait'le de göz göze geliyorlar, ya da belki

Sait'e öyle geliyor, belki de sadece ablasının baktığı yönde o var, hepsi bu – ama hayır, bu kadar basit olamaz, Neşe kesinlikle ne gördüğünün farkında.

Sonraki yıllar o bakış Sait'in zihninde ölümsüz bir fotoğraf karesine dönüşecek, istediği zaman dönüp bakabildiği, uzun uzun temaşa edebildiği bir şeye... Hatta bazen, sanki o gün ablasıyla uzun uzun bakışmışlar, birbirlerine sessizce bir şeyler anlatmışlar gibi gelecek ona. Aklı biraz ermeye başladığı zaman da kendi kendine soracak – ne anlatmak istiyordu acaba? Peki ya ben, ben ona ne anlattım? Bu soruların bir cevabı yok, varsa da Sait bilmiyor. Sadece kaynağı meçhul bir ışık buluyor o bakışta, beklenmedik bir yerde karşısına çıkan bir yaşam belirtisi.

2

Öğretmen evine kendilerini zor atıyorlar. Yusuf minibüste yol boyunca babasının kucağında ağlıyor, hatta ara ara çırpınıyor, sanki bıraksalar inip deliler gibi sağa sola koşacak. Sait çocuğu zapt edemeyince Ömür alıyor ama değişen bir şey yok, sağdan soldan bir iki teyze seferber olup anahtarlık sallıyor, bak bak, ne var burada – hepsi boşuna. Sahilde toplanırlarken yağmur ince ince yağmaya başlamış, minibüsü beklerken de giderek artmış, neyse ki kendilerini odaya atana kadar sağanağa dönmüyor. Her ne kadar ağlamalar sürse de odada olmak güzel, Sait güvende hissediyor. Oğlan Ömür'ün kucağında, tüm gücüyle annesini kavramış ağlamaya devam ediyor. Uzun süre hiçbir şey yapamıyor Ömür, sadece odada bir ileri bir geri yürüyor, tamam kuzum, geçti oğluşum, geçti bitti.

Yaklaşık bir saatin sonunda Yusuf'un ağlamaları yavaş yavaş inlemeye dönüşüyor, sonunda uyuyakalıyor çocuk, tamamen tükenmiş, bir süre uykusunda hıçkırmaya devam ediyor. Sait pencerenin yanında oturmuş, başı ellerinin arasında öylece duruyor, arada kalkıp dışarıdaki yağmuru izliyor, rüzgârda salınıp duran kavakları, okaliptüsleri... Bir şeyler düşünmesi gerek ama nedir bilmiyor. Derken yataktan burun çekme sesleri geliyor, demek ağlıyor gene – ama hayır, bu kez Yusuf değil Ömür... Kalkıp karısının yanına gidiyor. Ömür Yusuf'u yanına yatırmış, bir elini avucunun içine almış, oğlunu izleyerek ağlıyor, önce sakin, sonra gitgide çığırından çıkıyor, arada hafif hafif titriyor, bir yerden sonra ses çıkarmamak için eliyle ağzını kapatıyor. Sait karısının yanına oturup saçlarını okşamaya çalışıyor, tamam Ömür, Ömür tamam – o an ağlamayı karısına yakıştıramıyor, hatta biraz münasebetsizlik gibi geliyor bu ona, kötü bir şey mi oldu sanki? Tamam Ömür, geçti Ömür – ne geçti tam olarak? Niye geçsin ki? Sonunda Ömür dönüp kocasına sarılıyor, kendini bırakıp hıçkırıklara boğuluyor. Sinirlerin bozuldu senin Ömür – amma da saçma şey söyledim, diyor sonra içinden, lafa da bak, yağmurda ıslandın sen, demek gibi bir şey. Ne yapa-

cağını bilemiyor, evet, bilemiyorum ne yapacağımı da o yüzden böyle saçma sapan... Bir sakinleşse de konuşsalar – konuşalım ama ne? Doğrusu ne diyeceğini pek bilemiyor, güzel, çok güzel şeyler söylemek istiyor aslında, bütün bunların harika olduğunu, harikadan da öte olduğunu söylemek istiyor ama işte ağlıyor Ömür, bulaşıcı bir hastalık gibi oğlundan kaptı bunu – bana da mı geçecek yoksa? Sait neredeyse gülecek, hatta dudaklarında gülüşe doğru giden hafif bir gerilim hissediyor ama tutuyor kendini, gülmek münasebetsizlik olur şimdi, önce sakinleşelim, sakin ol Ömür, sakin. Nasıl olayım Sait – aniden doğruluyor, titreyerek tişörtünü sıyırıp bakıyor, beni orada işte, eski halinde, inanamıyorum Sait, Sait inanamıyorum aklımı kaçırdım herhalde, nasıl olur böyle bir şey? Sait'in aklına hiçbir şey gelmiyor, güzel olacak her şey, sen merak etme – Ömür'e sarılıp aynı şeyi tekrar ediyor. Tuhaf, bir an ağlayacakmış gibi hissediyor, gerçekten bulaşıcı meret, asabım mı bozuldu nedir? Dakikalarca öylece sarılmış bekliyorlar.

Sonunda Ömür oğlanın yanına uzanıp pikesini örtüyor, Sait'ten bir ağrı kesici bulmasını istiyor. Odadan çıkınca kendini rahatlamış hissediyor Sait, hatta basbayağı mutlu, içi içine sığmıyor dense yeridir. Restorana indiğinde etrafındaki dünya tuhaf geliyor. Garsonlar her günkü gibi sağa sola koşturuyor, yağmurda ıslanan masaları terastan içeriye taşıyıp – büyük bir şeyler yaklaşıyor oysa, bütün bünyesiyle hissediyor Sait, böyle işlerin zamanı mı şimdi? Ağrı kesici soruyor, aşağıya bakacaksınız, diyorlar. İniyor. Lobi sıcak, koltuklar dolu, etrafta birtakım sevimsiz oğlanlar, hoşuna gitmiyor Sait'in, bir an evvel odaya dönmek istiyor. Rutubet ve havasızlığın serseme çevirdiği insanlar manasız şeylerden söz ediyorlar, tavla oynayan bile var – ey ahali, ne yaptığınızın farkında mısınız? Neler oluyor bir bilseniz... Söylese de inanmazlar, dönüp oyunlarına devam eder onlar, vah vah, ne diyor şu be, aklı gitmiş. Daha önce çarşıda şöbiyet yerken hissettiği şey de buna benziyordu işte: Dünya kenarından kırpılmış, insanlar bir tarafta, Yusuf'la ailesi öbür tarafta.

Nihayet ağrı kesici geldiğinde alıp hızla merdivenleri çıkıyor, neredeyse koşa koşa odaya gidiyor. Ortalık sakin, Ömür uyumuş olmalı – ama hayır, Sait yaklaştığında karısının gözlerinin açık olduğunu görüyor, yan tarafa dönmüş oğlunu izliyor. Ömür? Ömür? Karısı bir süre kayıtsız duruyor, sonra başını ağır ağır çeviriyor.

Bakışlarının karısınınkilerle buluştuğu o kısacık anda, Sait birkaç yıldır görmediği büyük ablasıyla ilk bakışmalarını hatırlıyor.

Oğlan bir yarım saat sonra uyandığında bünyesinde aynı huzursuzluk devam ediyor; gece otobüs yolculuğu zorlu geçecek anlaşılan. Sürekli ağlıyor denemez ama işte sanki her şey –her bir yeni hamle, her bir çaba– içinde bir burukluğa yol açıyor, yüzü hemen ekşiyor. Hiçbir şey istediği gibi gitmiyor: Su matarası elinden kayıyor, tutunduğu sehpa titreyip devriliyor, oyuncağı kırılıyor, sonra ağlamalar... Sait şimdi oğlunun hareketlerini ayrı bir dikkatle izliyor, onun her yaptığında birtakım anlamlar buluyor; Yusuf dokunduğu her nesnede, geçip gittiği her yerde yeni ve silinmez bir iz bırakıyormuş gibi geliyor ona, eğer oraya dokunduysa, oradan geçtiyse vardır bir sebebi, hepsini kayda geçmek gerek. Tamam kuzum, tamam oğluş – onu ancak annesi sakinleştirebiliyor, Sait artık pes etmiş. Ne zaman ki Ömür oğlunu kucağına alıp sıkı sıkı göğsüne bastırıyor, o zaman biraz duruluyor Yusuf, uyuşuk uyuşuk yatıp tek bir noktaya bakıyor, suratı asık. Bir şeyler düşünüyor sanki, ne düşünüyorsun Yusuf'um?

Gece otobüste anneyle oğul tek bir bünye gibi: Yusuf Ömür'ü boynundan iki eliyle kavramış, başını omzuna yaslamış, boş gözlerle etrafa bakıyor. Ömür pek şikâyetçi değil bu durumdan, sanki onun da işine geliyor –böyle düşünüyor Sait– oğlanı biraz şımartıyor mudur nedir? Belki bıraksa bana da gelecek Yusuf, Ömür fırsat vermiyor.

Sabaha karşı Denizli yakınlarında otobüsün altından bir gürültü geliyor, yakındaki bir mola yerinde duruyorlar. Klimalar kapanınca otobüs cehennem, mecburen lokantaya girip mide bulandırıcı bir çorba içiyorlar. Neyse ki oğlan sakin, annesinin kucağında uyukluyor. Fakat Ömür perişan, gözlerinin altı çökmüş, bakışları bitkin, sanki bir günde yaşlanmış. Böyle zamanlarda, özellikle de sabaha karşı saatlerde dünya çekilmez bir yer gibi gelir Sait'e. Hele bir de dağın başında, bilinmez bir mola yerinde uyuklamak... Yorgun yolcular, mendebur görevliler, rezil yemekler... Uykuyla dumanlanmış kafasında bitmek bilmeyen, zorlu bir göç yolunda olduklarını kuruyor Sait, savaştan ya da belki depremden kaçıp buraya sığınmışlar mecbur, hayatta kalmaya çalışan bir avuç zavallı, sonları meçhul (o uyuşuk güruhla paylaştıkları tek şey bu, meçhul bir son)... Belki de

bu mecburi sığınak bazıları için son durak olacak, dünyada görüp görecekleri son yüzler bunlar, son yemek bu çorba... Oğlum yaşasın yeter, Yusuf'um hayatta kalsın.

Bir ara tuvalet için kalkıyor ve döndüğünde her yeri çınlatan bir ağlama sesiyle irkiliyor – of, sonunda uyandı çocuk. Yusuf'un sesi boşlukta yankılanıp büyüyor, insanlar mecburen silkinip kendilerine geliyorlar, bu her yeri kaplayan çığlığa kayıtsız kalmak zor. İyi dinleyin bu sesi, iyi dinlerseniz bir şeyler duyarsınız – kimse bir şey duymuyor belli ki, suratlar asık. Doğrusu Sait de bir şey duymuyor, kulaklarını, başını, bütün içini dolduran bir feryat sadece... Sonunda mecbur, dışarı çıkıyorlar. İnsanı kendine getiren serin, ferah bir hava var, derin nefesler alıyor Sait. Güneşin boz dağların arasından doğuşunu Yusuf'un çığlıklarıyla karşılıyorlar. Unutulmaz, diyor Sait, toprağın ışıkla buluşması, yeni uyanmış kuşların ötüşü, tek tük geçen arabalar, tırlar ve Yusuf'un dinmeyen ağlama sesi... Biraz şairane laflar etmeye meraklı olsa şöyle derdi: Dağlar ağlıyor, dereler ağlıyor, yollar ağlıyor. Bütün dünya ağlıyor. Adeta.

Bu yorucu gecenin ardından eve dönmek güzel. Hiçbir şeyin eskisi gibi olmadığını düşünmek Sait'in hoşuna gidiyor, ne de olsa burası artık her şeyden evvel Yusuf'un evi. Ömür yatak odasında oğluna sarılmış öğlene kadar uyuyor, Sait ise ayakta, uyuyacak halde değil pek, dönüp duruyor. Muazzam şeyler olacak, güzel şeyler – işte bu kadar, başka bir şey düşünemiyor. Gene de kafasını biraz olsun toplamaya, darmadağınık zihnine az çok intizam vermeye çalışıyor, ilk önce şunu yapmalı, sonra bunu, ya da tersi, ya da hiçbir şey yapmadan bekleyip – düşündükçe daha beter bir karmaşaya gömülüyor. Ömür'le konuşsa iyi olur, evet, peki ama ne?

Öğleden sonrayı evin sessizliğinde geçiriyorlar. Yusuf hâlâ annesinin kucağında, doğru dürüst bir şey yiyip içmeden, tek kelime etmeden oturuyor, kendisini annesinin okşamalarına bırakmış, sanki sonsuza dek böyle kalabilirler. Ara ara konuşuyor Ömür, daha çok da sayıklıyor: Ben kıyamam bu kuzuma, benim canımdan bir parça o. Sen beni iyileştirdin Yusuf'um, ben sana can verdim, sen de benim canımı kurtardın, sensiz ne yaparım? Bütün bu mırıldanmalarda bir yakarış var sanki, bir tür yalvarış, beni bırakma Yusuf'um, beni yalnız koyma sakın. Korkma, diyor Sait, sakin ol – aklına başka söz gelmiyor, merak etme, güzel olacak. Nasıl sakin

olayım Sait? Sen ne olduğunu görmedin mi? Yusuf'um nasıl da kurtardı beni, bana şifa verdi o, her şeyi anladı, gördü, bildi, belki o olmasa ölecektim ben yakında, senin aklın alıyor mu bunları? Yeniden gözleri doluyor, sesi titremeye başlıyor. Tamam, diyor Sait, evet, öyle tabii. Koltuğa gömülmüş, bacağını durmadan sallayarak bir şeyler olmasını bekliyor, sallama, diyor sonunda Ömür.

Akşamüstü kapı çaldığında irkiliyorlar. Sait açtığında karşısında üst dairedeki emekli öğretmeni buluyor, Ömür bir kâse aşure vermişti tatilden evvel, kadın köy yumurtası koymuş getirmiş. Sait isteksizce buyur ediyor kadını. Öğretmen Ömür'ü kucağında Yusuf'la bitkin otururken görünce dertleniyor biraz, kıyamam ben size, ne oldu annesi, ateşlendi mi? Geçiştiriyorlar, eh işte, tatilde yorgun düştü biraz, güneşte fazla kaldı. Kadın yaklaşıp Yusuf'un saçlarını okşamaya kalkınca oğlan başını annesinin göğsüne gömüyor. Birkaç dakikaya kalkıp gideceğini sanıyorlar ama hayır, münasebetsiz işte, öylece oturuyor, sanki söyleyecek manalı bir lafı var, anca uzun uzun apartmandan bahsediyor, başka ne desin ki? Sait'in hiç tahammülü yok, kes be artık ya, sus biraz, diyecek neredeyse.

Kadın gittiğinde derin bir nefes alıyorlar. Bir yandan da bu kadar telaş tuhaf geliyor Sait'e – sanki dolapta kanun kaçağı saklıyoruz canım. Ama işte bir şeyleri ele vermekten korkuyorlar, evet, sanki durduk yere birisi sırlarına ortak olacak, cin şişeden çıktı mı da geriye dönüş yok. İşin tuhafı tam da eve geldiklerinde arttı bu his, kendi dünyalarına döndüklerinde... Bir süre kimse gelmesin Sait, sen de öyle önüne geleni alma eve, uydur bir şeyler. Sait kafasını toplamaya çalışıyor: Peki annenlere söyleyecek miyiz? Neyi, olayı mı? (Olay – bundan sonra o anlardan böyle bahsedecekler.) Söylemeyeceğiz tabii, olur mu hiç? Annemler duramaz yerlerinde, çocuğa dünyayı dar ederler, hem çenelerini de tutamaz onlar, saçma sapan şeyler olur. Gözünü seveyim bak Sait, kimseye söylemeyelim şimdi, sonra bakarız, zamanı gelince...

Ömür kucağında Yusuf'la odaya geçiyor, Sait salonda kalıp öylece, fazla bir şey düşünmeden dışarıyı izliyor, bir iki ağaç, gelip geçenler, arabalar – ne olacak şimdi? Soru her nedense heyecanlandırıyor onu – ne olacak? Ömür'ün telefonu çalıyor, Sait bu ucu bucağı belirsiz sorusuna bir cevap bulmak ister gibi kulak kesiliyor, bir şey oluyor işte, bakalım ne. Karısının sakin tepkileri duyuluyor

sadece, evet, anlıyorum, tabii... Birkaç dakikanın sonunda Ömür, yüzünde donuk, tuhaf bir ifadeyle yanına geliyor: Arayan doktor, biyopsi sonucu kötü, tümör habis çıkmış, bir an önce tedaviye başlayalım diyor. Bir süre öylece bakıyorlar birbirlerine, sonunda Sait'in yüzünde bir tebessüm beliriyor – ne dedin peki adama? Ömür de tebessümle karşılık veriyor – ne diyeyim ki Sait? Geveledim bir şeyler. Birbirlerine baktıkça tebessümleri gülüşmeye dönüşüyor, bir yerden sonra kıkır kıkır gülüyorlar – hakikaten ne diyeyim Sait, adama ne anlatayım ki ben? Duysan, bir de nasıl ciddi konuşuyor, bayağı üzülmüş gibi... Yusuf'un mızıldanmaya başlamasıyla gülüşler azalıyor, sonunda Ömür oturup sarılıyor oğluna, gel kuzum, kucağımdan ayrılma sen. Fakat çocuğun huysuzluğu giderek artıyor, bir zaman sonra gene ağlamaya başlıyor. Ömür Yusuf'u kucağına almış bir ileri bir geri yürürken gülümsemesi yavaş yavaş dağılıyor, yerini gözyaşlarına bırakıyor. Sait halinden memnun, anneyle çocuğun birlikte ağlayışlarını müthiş bir doğa olayını izler gibi izliyor.

Gece Ömür Yusuf'la beraber yatıyor, Sait ise salondaki çekyatta yalnız. Sabah, doğru dürüst uyumamış, çıkıp simit almaya gidiyor. Sokaklar boş, fırın sessiz, Sait mümkün mertebe konuşmadan görüyor işini, tuhaftır, fırıncı da sessiz, sadece fısıldıyor arada, önceden anlaşmışlar gibi. Hep beraber, sessizce bir şeyleri bekliyoruz biz – böyle düşünmek Sait'in hoşuna gidiyor. Eve döndüğünde oğlanı annesinin kucağında ağlarken buluyor. Ömür giyinirken iki dakikalığına yatağa bırakmış, o an kıyamet kopmuş, çığlıklar bir türlü dinmiyor. Biraz da bana ver, diyor Sait, sonunda zorla alıyor çocuğu. Fakat başarısız, Yusuf daha da beter çırpınıyor – ver şunu, ver, ver, Ömür çekip geri alıyor. Sait sinirli, al oğlunu kendine sakla, biraz rahat bırakmıyorsun ki. Bir hışımla kapıya gidiyor, fakat son anda durup sakinleşiyor, daha önce bir kez yaptı bunu, bir daha olmaz.

Yusuf bir saat sonra susuyor. Sait bütün bu süreyi salondaki koltuğa mıhlanmış, öfke içinde geçiriyor, bir yandan da kendi kendine soruyor: Neye sinirlendim ki ben bu kadar? Ömür'e sanki, evet, karısının her lafı ona batıyor, çocukla o yalvaran, mıymıntı sesle konuşması, annem, annem deyip durması – peki ama neden, niçin kızıyor? Ömür çocuğu uyutup yanına geldiğinde sessizce oturuyorlar. Yazık kuzuma, çok yoruluyor, kıyamam.

Sonraki günlerde evdeki hayat bu: Oğlan Ömür'ün kucağında, değilse de hemen yanında, başını annesinin gövdesine yaslamış oturuyor, Sait de bir köşede onları izliyor. Ömür kalkıp mutfağa bile gidemiyor bazen, Yusuf bırakmıyor – Sait'im hadi bir çay koyuver, yemeğin altına da bakarsın. Bakarız tabii, bakalım. Mutfaktayken içerden Ömür'ün o baygın, yalvaran sesi gelince sinirleniyor: Yusuf'um, annem, daha iyi misin kuzum?

Neyse ki günler geçtikçe Yusuf ara ara annesinden kopup kendi başına oyalanmaya başlıyor, hatta oyuna dalıp Ömür'ün mutfağa gittiğini bile fark etmiyor, oturup uzun uzun elindeki pet şişeyi kemiriyor. Kafası bulutlu, bakışları dalgın, Sait seslendiğinde bakıyor bakmasına da, babasını tanıyıp tanımadığı bile şüpheli, sanki konuşabilse, bir şey mi dedin, diye soracak, kimdin sen? Kafası dolu besbelli, diyor Sait, dalgınlığı ondan, hep birtakım düşünceler... (Bazen de hayır, diyor, bomboş kafası, düşünecek hiçbir şeyi yok.) Ömür'e biraz sinirleniyor ama niye sinirlendiğini bilmiyor.

Birkaç gün sonra, biraz da Sait'in zorlamasıyla başka bir hastanedeki başka bir doktora gidiyorlar. Sol kolun eklem yerindeki büyük ben de dahil, vücuttaki bütün lekeleri tek tek inceliyor kadın, her şey yolunda, diyor sonunda, altı ay sonra görüşelim. Sait'le Ömür birbirlerine bakıp susuyorlar, Sait gülümsüyor.

Sait'in sevmediği zamanlar: Miskin yaz günlerinden sonra okula dönüş... İlk gün otobüse bindiğinde evden uzaklaşıyor olmak tuhafına gidiyor, o malum hadiseden bu yana iyice eve kapanmışlar, dışarıda nasıl yaşanır bilmiyorlar. Okula girdiğinde adımları gerisingeri gidiyor, bahçedeki karmaşadan kaçıp bir an önce eve koşmak istiyor, kapanıp beklemek... Tabii mecburen dayanıyor, birinci ders, ikinci ders, derken öğle arası, yemekhanede hocalarla laf küf, gün öylece geçiyor. Nasıl da geçti gün, diyor akşam eve dönerken, sanki hiçbir şey olmadı. İçinde bir burukluk var, okulun başlaması, hayatın kaldığı yerden devam etmesi – böyle mi olmalıydı?

İkinci gün, öğleden sonraki ders sırasında ev ve Yusuf tuhaf bir şekilde, bıçak misali hayatına sokuluveriyor. Üstelik dersin ortasında, sınıfın gözleri önündeyken... Orta ikilere kıtaların oluşumunu anlatırken ellerini ayalarından birleştirip tahtaya asılı dünya haritasının ortasına koyuyor, Amerika'yla Avrasya'nın ortasındaki boşluğa. Birazdan –her sene yaptığı gibi– iki elini yavaşça açacak ve

bir zamanlar bir bütün olan kara parçalarının nasıl kırılıp açıldığını anlatacak, Amerika bir yana, Avrasya bir yana. Hafif açıyor ellerini, sanki sihirli bir jestle kıtaları birbirinden ayırıyor, derken bir an donakalıyor, evet, öylece haritaya dikiyor gözlerini, daha doğrusu ellerinin tuhaf, hafif açık duruşuna, aradaki ufak boşluğa ve oradaki deniz parçasına. Ne acayip şeyler yapıyor burada böyle, olur olmaz şeylerden bahsediyor, açılıp giden kıtalar, yükselen dağlar... Bütün bunları pek düşünmeden anlatırken Sait, evet, o esnada evde oğlu Yusuf büyüyor, yavaş yavaş, yerkabuğunun hareketi gibi, hissettirmeden. İçinde büyük, devasa bir şey var onun, muazzam bir hadisenin tılsımını taşıyor.

Doğrusu bütün bunları düşünmüyor Sait, o sırada bu kadarını düşünecek halde değil. Sadece bir his var içinde, yoğun, büyük bir his, evin görüntüsüyle, halının üzerinde oturmuş pet şişe kemiren oğlunun görüntüsüyle kıpırdanan bir his. Büyük bir şey oldu ve belli ki başka büyük şeyler de olacak, oysa Sait burada, haritanın önünde saçma sapan hareketler yapıyor, sanırsın ki gerçekten kıtaları ayıracak. Kalbi birden atağa kalkıyor, göğsünden yayılan sıcaklık bütün vücudunu kaplıyor – Yusuf, oğlum... Büyük bir coşkuyla büyük bir korkuyu aynı anda yaşıyor o an, her şey göründüğünden çok farklı ve er geç bunu anlayacak insanlar, kıtaların ayrılması gibi, hayır, ondan çok daha büyük şeyler olacak, hatta çoktan oldu bile, evet, akıl almaz şeyler... Oysa şimdi sadece bön gözlerle haritaya bakan otuz çift uykulu göz var.

Derste hissettiği heyecan gün boyu Sait'in yakasını bırakmıyor, içinde hep bir sıcaklık, sebebini düşünmese de sürekli hissettiği bir yürek kıpırtısı var. Bu heyecan ara ara şiddetli ataklarla zihnini işgal ediyor, her şey başka aslında, başka türlü olabilir – yemekhanede muhallebisini kaşıklarken bunu söylüyor içinden, Mücahit'in sözlerini işitmiyor bile, Turcan'a da öyle boş boş bakıyor, iyi misiniz hocam, diyor adam. Sevinçle anlatmak istediği şeyler var aslında, bütün bu laflarınızın hiçbir önemi yok, demek istiyor, hepsi geçip gidecek. Susuyor, sabretmek en iyisi.

Akşam dönüş yolunda heyecanı sürüyor, fakat eve yaklaştığında içine bir yorgunluk çöküyor. Yorgunlukla beraber içi de kararıyor biraz – tuhaf, beklemiyordu bunu. Belki de bu kadar heyecan fazla, insan bir yerden sonra yoruluyor. Otobüsten inip evinin sokağına doğru yürürken, kısa bir süreliğine de olsa her şeyin sıradan olduğu,

malum hadisenin hiç yaşanmadığı, yaşandıysa bile artık tamamen unutulmuş olduğu bir hayatı arzuluyor.

Ertesi hafta grip Sait'i yatağa seriyor. Pek üzülmüyor buna, bahaneyle okula bir iki gün ara vermiş olacak, öğrenciler biraz beklesin. Evde o bildiği hayat, oğlan belki azıcık daha hareketli, sağa sola yürüyor, arada anlaşılmaz şeyler söylüyor, bir şeyleri deviriyor, fırlatıyor, ama tabii fırsat buldu mu hemen annesinin kucağında – Ömür şımarttı bunu böyle, diyor Sait. Sıradan günler geçiriyorlar evde, hiçbir şey bilmeyen onları öylesine bir aile sanır, hatta –insanlık hali– Sait bile arada bu sıradanlığa bırakıyor kendini, öylesine bir çay içip tadını beğeniyor, Ömür her zamanki yemeklerinden pişirirken Sait kokudan rahatsız oluyor, her yer pırasa oldu be, havalandırmayı aç Ömür – böyle şeyler. Derken içini bir heyecan sarıyor, bekliyor, bekliyor ki geçsin, ya da geçmesin, bir şey olsun. Ne olsun? Sonra bir çay daha...

Üçüncü gün akşama doğru salondaki divandan oğlunu seyrederken bir üşüme geliyor Sait'e, gündüz ateşi düşmüştü, herhalde yeniden yükseliyor. Yusuf emekleyerek divana yaklaşıyor, kalkıp babasının yanında ayakta duruyor. O malum günden beri ilk kez oldu böyle bir şey, Sait'in hoşuna gidiyor, çağırmadı etmedi ama öylece geldi işte Yusuf. Kısaca bakışıyorlar, oğlan biraz pikenin püsküllerıyle oynuyor, sonra babasının yüzüne, burnuna dokunuyor, Sait de bırakıyor yapsın, bana iyi geliyor böyle yanımda olması, diyor. Sanki bir şey arıyor Yusuf, doğru yeri, uygun yeri... Sonunda Sait yardımcı olmaya karar veriyor, tutuyor oğlanın elini, yüzüne doğru yaklaştırıyor, gel bakalım, gel. Önce istemiyor oğlan ama Sait kararlı, biraz kendisine doğru çekiyor onu, sonunda elini başına, alnının üzerine yerleştiriyor, birkaç saniye de olsa... İyi oldu, diyor, bayağı iyi geldi. Sonunda oğlan dönüp gidiyor.

Gece, sabaha karşı terler içinde uyanıyor Sait. Yarı uyur halde zihninin içinde yankılanan sesi fark ediyor, tanıdık bir ezgi... Sonra anlıyor ki zihninde değil, evin içinde yankılanıyor bu ses – Yusuf, Yusuf'tan geliyor sanki, yoksa uykusunda... Heyecanla yerinde doğruluyor, ancak ilk sersemlik geçince ne olduğunu anlıyor: Ezan sesi bu. Dinliyor – sabah ezanını sever, sesin şehrin bir ucundan diğerine dağılıp yankılanışını, yakındaki ezginin uzaktakiyle karışmasını... Güzel, diyor, insana ferahlık veriyor, üstelik iyileşiyorum

da. Sanki daha evvel hiç duymadığı bir yakınlıkta geliyor ses kulağına, içini başka türlü dolduruyor. Pek âdeti olmasa da bir Fatiha okuyup öyle uyuyor.

Üç saat sonra uyandığında her şeyin aynı olduğunu anlıyor, başını kaldıracak hali yok. Öğlene doğru yeniden ateşi çıkıyor.

Kayda değer pek bir şeyin olmadığı on gün daha geçiyor – okula git gel, ellerini haritanın üzerine koyup oradan oraya dolaştır, yerküreyi alıp bir o yana bir bu yana çevir, öğle tatilinde Mücahit'in çenesini çek – ağzı da pis pis sigara kokuyor. Akşamları aynı rutin: Yusuf annesinin kucağında, sonra biraz televizyon, Ömür yorgun argın yemek hazırlıyor.

Cumartesi sabahı Ömür büyük teyzesinin mevlidi için Afyon'a gidince Sait oğlanla yalnız kalıyor. Canı biraz sıkkın, olaydan beri ilk kez anneden bu kadar ayrı kalacak, nasıl olacak ki bu iş? Öğlene doğru, bakıyor ki hava güzel, oğlanı dışarı çıkarmaya karar veriyor, kızarmış patates yerler, zaman geçer. Tam Yusuf'a hırkasını giydirirken hah, diyor, iyi hatırladım bak, nazar boncuğu takılacak – artık dikkat ediyor buna. Yatak odasında görmüştü boncuğu, komodinin üzerinde, gidip hemen buluyor, getirip oğlanın fanilasına takıyor. Kendisi paltosunu giyerken oğlan öylece bakıyor Sait'e, sakin gözlerle, bir şeyler söyleyecekmiş gibi. Her şey tamam, çıkabilirler. Ancak... Oğlana anorağını giydirirken boncuğun yerinde olmadığını görüyor. Çengelli iğneyi güzelce tutturduydu halbuki, bundan emin, nereye gitti ki bu arada? Fanilanın içinde görünmüyor, sağa sola bakıyor, yok. Hayırdır inşallah, diyor içinden, başka bir tane var mı ki acaba? Gidip odaya, aynı yere bakıyor ve gene komodinin üzerinde, tabağın hemen kenarında aynı boncuktan buluyor – neredeyse aynı yerde, hani sanırsın ki deminki boncuk. Garip buluyor biraz ama pek de üzerinde durmuyor. Oğlanın yanına dönüp boncuğu yeniden aynı yere takıyor.

Hemen çıkabilirler aslında ama biraz oyalanmak istiyor Sait, sanki bir şeyler onu evde tutuyor, susadım, diye düşünüp mutfağa gidiyor. Bir bardak suyu dikip bitirdiğinde donakalıyor: Az ötede, tezgâhın ucuna yakın bir yerde bir nazar boncuğu var, evet, şimdi de burada işte. Yavaşça yaklaşıp eline alıyor boncuğu, bir fark yok, nasıl olup da buraya... Durduğu yerde tuhaf fikirlerin istilasına uğruyor: Yusuf'un bünyesi boncukları kara delik misali yutuyor, alıp

evrenin başka bir yerine –evin başka bir yerine– savuruyor. Şimdi gidip Yusuf'un yakasını açıp bakacak ve bir kez daha boncuğun yerinde yeller estiğini görüp – evet ama bunun anlamı nedir, bir nazar boncuğunun bir bünyeyi ısrarla terk etmesi... Hayra alamet midir ki bu? Hızla oğlunun yanına gidiyor. Yusuf kapının önünde oturmuş ayakkabısının bağcığıyla oynarken Sait hışımla anorağını açıyor, yakasını eliyle ayırıp bakıyor ve... Boncuk orada. Demin taktığı boncuk bu, yerinde duruyor. Sait'in eli kolu boşalıveriyor, oturup kalıyor oğlunun yanına, nefeslerini yavaş yavaş düzene sokmaya çalışıyor. O zaman bu başka boncuk, öbürü başka... Peki ama bir de ilk taktığım... Kalk, diyor oğluna, kalk, kalk. Anorağı çıkarıyor, fanilayı sıyırıp tekrar bakıyor, boncuk yok, bunun üzerine üst kısmı tamamen soyuyor. Rahatsız oluyor Yusuf, biraz mızıldanıyor – dur şimdi, sırası değil, dur oğlum. Elindeki kıyafetleri sağa sola atıyor, içlerini eliyle yokluyor, boncuk yok. Oğlan yeniden oturuyor yere, kalk, diyor Sait elinden tutup, bu kez iyice huysuzlanıp ağlamaya başlıyor Yusuf, dur be oğlum, dur be! Tutup indiriyor pantolonu, Yusuf ayakta, beziyle kalakalmış, çığlık çığlığa ağlıyor. Ne oluyor oğlum? Yusuf ne oluyor? Sonunda oğlanın arkasını çevirdiğinde, beziyle bacağının arasında sıkışıp kalmış boncuğu görüyor, iğne ucundan bacağa batmış, ağlaması ondan. Çıkarıyor iğneyi, o minik noktadan azıcık kan geliyor. Boncuğu eline alıp yere yığılıyor, bir süre hüngür hüngür ağlayan oğlunun yanında öylece oturuyor.

Ömür'ün gelişi geceyi buluyor. Oğlan çoktan uyumuş, ortalık sakin, oturup konuşabilirler. Sait neler olduğunu anlatıyor, ancak ağlama faslını es geçiyor. Ömür biraz gülecek olunca Sait kızıyor – sen de sağa sola nazar boncuğu bırakma öyle. Bir süre sessizce oturuyorlar. Ömür sigara içmeye balkona çıktığında Sait de bir bira açıp yanına gidiyor, oturup sessizce etraftaki apartmanları izliyorlar. Bir şey yapmak lazım, diyor Sait, böyle oturup beklemek garip. Neyi bekliyorsun ki Sait? Sait şaşırıyor bu soruya – gerçekten, ne bekliyorum ben? Ne istiyorum? Ben istiyorum ki, diyor sonunda, istiyorum ki oğlana yanlış davranmayalım, sonradan pişman olmayalım yani, neyi nasıl yapmak gerekiyorsa... Tam karşı apartmanda mutfağı toplayan kadını izliyor bir süre, güzel, huzur içinde bulaşıkları yerleştiriyor kadın, her gece yaptığı gibi. Her gece dua ediyorum ben Yusuf'um için, diyor Ömür, sen de yatmadan oku bir şeyler,

oğlun için güzel bir hayat iste, telaşa kapılma. Mübarek çocuk o, her şeyi biliyor, her şeyi gerektiği gibi yapacak Allah kısmet ederse.

Sait gene de içindeki tedirginliği atamıyor. Aslında karısı da tedirgin ama değilmiş gibi davranıyor, Sait için apaçık bu. Ne de olsa Ömür kuyruğu hep dik tutar, hele de Sait'in karşısında. Halbuki son haftalarda sık sık dalıp gidiyor, bakışları boş, arada tırnaklarını bile kemiriyor.

Ömür biraz gittiği mevlidi anlatıyor: Herkes oğlanı sormuş, getirseydiniz onu da, demişler. Hoca esaslı adammış, güzel okumuş, zaten eski tanıdık, Sait bile biliyor. Sonra biraz Esma teyzesinden bahsediyor Ömür, onu gördüğüne çok sevinmiş, zaten hep sevmiştir ortanca teyzesini, işin doğrusu anne tarafından bir onu sever. Hastaydı biliyorsun, İzmirlerden kalkıp gelmez sanıyordum ama gelmiş, beni görünce nasıl sarıldı bir görsen, sonra uzun uzun elimi tuttu böyle gözlerini dikip, Sait nasıl baktı biliyor musun, böyle sanki içimi okuyormuş gibi... Bütün bunlar Sait'i ilgilendirmiyor pek – eh, peki, o da sever Esma teyzeyi, yani sevmem demez en azından ama işte o kadar. O an konuşmak istedim teyzemle, anlatmak istedim ama tabii ev kalabalık, nasıl konuşayım? Neyse ki dua bitince giden gitti, akşama doğru beş altı kişi kaldık, bir ara mutfakta çay koyarken yalnız yakalayınca – sonunda Ömür Sait'in ilgisini çekmeyi başarıyor: Anlattın mı yoksa? Ne anlattın? Korkma Sait, merak etme, olaydan bahsetmedim.

Ömür Yusuf'la ilgili birtakım hislerinden söz etmiş, hepsi bu, özel bir çocuk o teyzeciğim, demiş, ben hissediyorum, bir şeyler biliyor, bir şeyleri görüyor. Çok değişti Yusuf teyzeciğim, ilk zamanlar hep ağlıyordu biliyorsun, ama dualarınla iyileşti artık, görsen nasıl olgun, nasıl efendi... Çok tatlıydı teyzem, dedi ki sen benim evladım sayılırsın, sen hep böyle güzelliklere layıksın, Allah sana nasibin neyse onu göndermiş. Ben o Yusuf'u hissettim zaten, dedi, bir şey var bu çocuğun içinde dedim, ağla ağla onu atıyor zahir, zehrini atıyor bir yerde – işte böyle dedi teyzem. Ben onun için her gün dua ederim, dedi, sen de et, ihmal etme. Ediyorum teyzeciğim, dedim. Abdestini alacaksın, çocuğu yatırmadan evvel karşına oturtup Ayet-el Kürsi okuyacaksın. Tamam, dedim.

Oku tabii, diyor Sait. Karşı mutfaktaki kadının işi bitmiş, ışık sönmüş. Biz de yatalım artık.

Şubat tatili geldi çattı bile. Yağmurlu günler... Bütün gün evde oturmaktan sıkılıyor Sait, yapacak pek bir şey yok, Yusuf zaten hep annesinin yanında. Hafta ortası, ben bir Çanakkale'ye mi gitsem, diyor, Ercan abimi görmedim kaç zamandır. Aslında bir yanı Yusuf'u da götürmek istiyor, baba oğul baş başa bir yolculuk fena olmaz, anne uzaktayken neler olacak görmek lazım – ama hemen vazgeçiyor, henüz erken. Ömür itiraz etmiyor gitmesine (zaten hep der, sen ne biçim kardeşsin, arada gidip görsene abini).

Sonunda Sait perşembe öğlen atlıyor otobüse, akşama doğru Ercanların evine varıyor. (Gene de içinde bir tedirginlik: Niye evden bu kadar uzaklaştım ki? Ya hemen gitmem gerekirse, ya önemli bir şey olursa?) Ercan iyi sayılır, bu aralar keyfi yerinde, meğer şu nayloncu dükkânını bir hafta evvel açıvermişler, Sait şaşırıyor. Neyse ki Aynur'un sağlığı yerinde (kim bilir, belki öyle pek bir hastalığı da yok, belki hepsi bahane), oturmuş istavrit kızartmış, üşenmeyip bir de helva kavurmuş. Sonrasında Ercan'la çıkıp bir yerlerde bira içiyorlar. Konuşuyorlar işte, iş güç, her zamanki dertler, Ercan dükkândan umutlu neyse ki, iyi giderse işi büyütüp nalbura çevirecekler, ortağı biraz anlıyor o işlerden. Yarın beraber gideriz, diyor Sait, Ercan seviniyor. Biraz çoluk çocuktan konuşuyorlar, Buse'nin dersleri orta şeker, Yusuf iyi. İkinci biranın ortalarında, acaba şu olaydan bahsetsem mi, diye düşünüyor, bir süre sessizleşip etrafına bakıyor – bira içiyor işte insanlar, televizyonda da açık oturum gibi bir şey... Anlatsa nasıl anlatacak? Abisi ne diyecek? Kafasında hiçbir şey kuramıyor. Kalksak mı artık? Biraları dikip çıkıyorlar.

Sabah dokuz gibi gidip dükkânı açıyorlar. Sait'in hoşuna gidiyor, vay be, hayatımda ilk kez kepenk açtım, o kepenk açanlardan biri de ben oldum, işe bak. Tahmin ettiği gibi küçük, daracık bir dükkân, içeri doğru giderek karanlıklaşıyor. Beraber kapının önüne malları diziyorlar, kovalar, leğenler, fırçalar, hoşuna gidiyor Sait'in, sanki bir sürü oyuncağı varmış gibi, onu oraya, bunu buraya, bulaşık süzgeçlerini hafif sağa alalım ki araya çöp kutuları girsin. Kapının az içerisine tabureleri atıp oturuyorlar, tabii hemen çaylar geliyor, gelen geçene bakıp konuşuyorlar, işte kira şu kadar, borç bu kadar, ciro şöyle giderse iyidir. Hava soğuk, bir zaman sonra Sait üşüyor, elektrik sobası yakıp ayaklarının dibine koyuyorlar. Gelen geçen hep tanıyor Ercan'ı, eh, diyor, dükkân yeni ama buralarda bizi bilirler. Bir ara yandaki peynirci çayını alıp geliyor, oturuyorlar.

Onun da iki kızı varmış, Allah bağışlasın, okuyormuş ikisi de. Sait de Yusuf'u anlatıyor, iyi işte, efendi, annesine düşkün biraz – böyle şeyler. Yusuf'tan böyle bahsetmek hoşuna gidiyor, her şey öylece, olağan akışında gidiyor işte, çocuklar büyüyor, zamanı gelince kardeş de yaparlar belki – yapın, diyor peynirci, kardeş şart.

Öğle saatleri peynirci tekrar uğradığında Ercan hemen kalkıyor, Sait de peşinden. Günlerden cuma olduğunu o anda, karşı dükkânın kepengi inerken fark ediyor. Ercan kepenk indirmeyecek, bir muşamba atıp, kapıyı kilitleyip yürüyorlar, peynirci de yanlarında. Ya abi ben pek gitmiyorum normalde, kalsaydım dükkânda, diyor Ercan'ın kulağına, tam o sırada laf karışıyor, birkaç dakikaya caminin kapısına varıyorlar. Neyse ki vakitli gelmişler, abdest alıp hemen içeri geçiyorlar. Cami kısa zamanda doluyor ama gene de yeterince havadar; güzel, geniş bir kubbesi var. Sait etrafı izlerken bir yandan da surelerin sırasını hatırlamaya çalışıyor, birkaçını içinden hızlıca tekrar ediyor. Farzdan sonra çıkarız, diyor Ercan, bu hoca uzatır biraz, malları bıraktık öyle, çok kalmayalım. Sait biraz heyecanlı, sanki az sonra sınava girecek, yavaş yavaş rahatlatıyor kendini, ne kılsam sevaptır sonuçta – gerçi öyle değildir ama işte neyse. Yusuf'u düşününce birden içini heyecan kaplıyor, nasıl da bırakmıştı kendini şu esnaf hayatına, fena da değildi hani ama işte Yusuf var, beni buradaki herkesten ayıran bir şey, Allah'ın sevgili kulu... Nihayet başlıyor namaz, herkesle beraber rükûa, secdeye varmak Sait'in hoşuna gidiyor, gençliğinden beri yapmamıştı bunu. Allah'ım sen koru oğlumu, ona güç ver ya Rabbim. Ömür haklı, gerçekten de iyi geliyor.

Camiden çıktıklarında içi huzurla dolmuş – niye hiç gitmiyorum ki ben cumaya? Arada gideyim işte, lazım bana. Meğer içinde nasıl da bir sıkıntı varmış, böyle ferahlayınca daha iyi anlıyor. Belki de Yusuf'u düşünmenin en güzel şekli bu, yağmurlu bir kış gününde tezgâhını toplayıp cemaatle yürümek, gerisini Allah'a bırakmak... Çarşıda kuru fasulye yiyip vedalaşıyorlar abisiyle, gene gel, diyor Ercan. Otobüs hareket ettiğinde halinden memnun, iyi gördüm abimi, inşallah batmaz o iş. Manisa'da da giderim ben cumaya. Muhakkak giderim.

Ertesi hafta sonu bu kez hep beraber otobüse atlayıp İzmir'e, Esma teyzeyi ziyarete gidiyorlar. Ömür istiyor bunu, mevlit akşamı ayrılırken söz vermiş teyzesine – bir görsün istiyorum, teyzem temiz kalplidir, ne diyecek bakalım. Sıradan zamanlarda Sait için akraba

ziyareti vazifeden ibarettir, ancak bu kez içinde belli belirsiz de olsa bir heyecan hissediyor, belki bir şey olur bu sayede, böyle oturup beklemek tuhaf, Ayet-el Kürsi ile de bir yere kadar. Olaydan bahsetsek mi acaba? Sait'ten gelen bu öneri Ömür'ü şaşırtıyor – bilmem ki, öyle mi diyorsun? Teyzem anlar bizi değil mi? Ne bileyim, anlar herhalde, mübarek insan diyorsun madem. Konuyu biraz evirip çevirince her şeyi gidişata bırakmaya karar veriyorlar: Belki laf öyle bir yere gelir ki zorlanmadan etmeden hikâye ağızlarından çıkıverir, küçük bir adım, ufak bir zorlama belki, sonra gerisi gelir, neden olmasın?

Esma teyze onları güler yüzle karşılıyor, el öpüp içeri giriyorlar. Salonun halini görünce biraz şaşırıyor Sait, altı yedi yaş civarında esmer bir oğlan koltuğa kurulmuş çizgi film izliyor, dönüp Saitlere bakmıyor bile, merhaba desene amcalara Serhat – demiyor. Komşunun oğluymuş, eniştesi gece Bornova'da kaza geçirmiş, anne baba erkenden hastaneye koşmuşlar, çocuğa Esma teyze bakıyor. Sait pek hoşlanmıyor bu durumdan, ne işi var şimdi bu oğlanın, belki mühim şeyler konuşacağız burada? Evet, şöyle sakin bir ev hayal etmişti, fısıltıyla konuşan bir teyze, yürürken parkelerde hafif çıtırtılar, işlemeli mobilyalar, kesme kristal şekerlik... Yusuf da yavaş yavaş sükûnete gömülecekti, fısır fısır dualar, sohbetler derken... Oysa şimdi birtakım adamlar uzayda abuk sabuk yolculuklar yapıyorlar, sesleri evi doldurmuş, ne büyük şanssızlık... Az sesini kıs bakayım kuzum, diyor Esma teyze, çocuk kısıyor, sen şu koltuğa geç haydi teyzem. Baş başa kaldıklarında teyze Yusuf'a birkaç iltifat sıralıyor, gözleri anneannesine çekmiş ama burnu annesi gibi daha çok, akıllı akıllı da bakıyor, Allah nazardan saklasın. Bütün bunlar konuşulurken Yusuf'un bakışları televizyonda, Sait'in bile arada gözü kayıyor, ne yapsın, koca ekran... İkramlar geliyor gidiyor, börekler, kurabiyeler, çay üstüne çay.

Ekseriyetle Ömür konuşuyor: İşte böyle teyzeciğim, Yusuf çok uslu maşallah, ama tabii bana çok düşkün, babamız bazen bozuluyor ama ne yapalım... Olur, alışır, daha ufak – böyle rastgele konuşmalar... Sait sıkılınca kendini kurabiyeye veriyor, yedi sekiz tane yemiş olduğunu sonradan anlıyor. Esmer oğlan arada kalkıp geliyor, bir tane kurabiye alıp koltuğuna dönüyor. Esma teyze kısık sesle uzun uzun çocuğun hikâyesini anlatıyor, babası geçimsizin biri, arada oğlunu tokatlıyor filan, aslında karısını da tokatlıyor ama kadın bir türlü boşanmıyor, pırlanta gibi de kız, tapuda memur, şimdi bu

enişteninin kazası çok fena oldu, inşallah ölmez, yoksa büsbütün dert, Allah'ım sen koru ya Rabbim.

Demek bunca yolu şu kavruk Serhat'ı dinlemeye gelmişler – eh, ne yapalım diyor Sait içinden, bizde de şans yok. Neyse ki yarım saatin sonunda Ömür'le teyze aralarında konuşup kalkıyorlar, biz Yusuf'la içeri geçelim, sen şu oğlanla oturuver. Sait biraz ferahlıyor, bir şey oldu en azından, ya da olacak. O kadar geldik madem...

Bir süre boş boş oturuyor, sonunda dur, diyor, şunun yanına geçeyim de biraz arkadaşlık edeyim. Yanına bir sandalye çekiyor, oğlan dönüp bakmıyor bile. Uzay gezintileri bitmiş, robotlu bir şeyler var şimdi, köpekler köpek şeklinde robotlarla caddelerde sokaklarda bir şeyler yapıyorlar, teknolojik birtakım laflar, süpersonik bilmemneler, ışınlı bir şeyler, arada da havhav evet, havhav tabii gibi laflar – saçmalık, diyor Sait. (Biraz midesi bulanıyor, çok kurabiye yediğinden belki.) Bari bir laf açayım, diyor, niye öyle sıçrayarak yürüyor şu kırmızılı? Çünkü, diyor oğlan, yükseğe sıçrama fonksiyonu var onun, öbürü de yer altından gidiyor. Öyle olsun bakalım, diyor Sait, ardından yüzünü öteye çevirip Allah belanı versin, diyor kendi kendine. Şaşırıyor, niye böyle diyorum ki şimdi el kadar çocuğa, neyse ki duymadı. Bir şeyler Sait'i sinirlendirmiş ama nedir bilmiyor. Sıçramalı fonksiyonmuş, sanki hayatta en önemli şey, dünya yıkılsa umurunda olmaz ama robotun bilmemnesini bilir – böyle söyleniyor içinden. Çocuk o sıra koltuktan atlıyor, gidip bir kurabiye daha alıyor. Biraz fazla yemedin mi sen? Yok, diyor çocuk, zaten üzümlü kurabiye bu, bak, üzümleri var ama az.

Sait neden sonra çocuğun suratına büyük bir üzüntüyle baktığını fark ediyor. Yazık be, diyor içinden, yazık, mahvolmuşsun sen, şimdiden bitmişsin, bundan sonrası senin için hep rezillik. Üstelik bunu da kabul etmeyeceksin, bok gibi hayatım var demez çünkü insan, onun yerine bir bokmuşsun gibi etrafta dolaşıp ona buna sataşacaksın, yok ben şuyum, yok ben buyum, dünya öyle, âlem böyle... Derken çocuk Sait'in bakışlarını fark ediyor, ne oldu, diye soruyor, dudaklarında utangaç bir gülümseme... Sait bir an için de olsa çocuğa ısınıyor, bu da böyle bir insan işte, ne yapsın?

Aklına içeridekiler geliyor, ne oldu acaba? Aniden içinde bir heyecan... Kalkıp koridorda yürüyor, orta kapının önünde durup kulak kabartıyor. Esma teyze kısık ve tekdüze sesle bir şeyler söylüyor, dua filan mı yoksa? Tam o sırada Ömür konuşuyor, öyle tabii

teyzeciğim, yani Gaziemir güzel ama Çiğli sizin için uygunsa – ipsiz sapsız konular... İçi sıkılıyor Sait'in. Koridorda ilerleyip sondaki odaya şöyle bir kafayı uzatıyor: Köşede tek kişilik bir yatak, yanında birkaç raflı bir dolap, rastgele dizilmiş kitaplar: Rüya tabirleri sözlüğü, Kısas-ı Enbiya, tarih atlası, bir iki klasik, hepsi gazeteden kuponla alınmış gibi. Bu kadın mı Yusuf'u anlayacak? Küçük de bir ağzı var, dudaklarını kıpırdatmadan konuşuyor hep, içine içine... Aniden odanın kapısı açılıyor, önden Yusuf çıkıyor, arkasından konuşa konuşa annesi. Yusuf televizyonun sesini duyunca salona doğru gidiyor, boş ver be oğlum, diyor Sait kendi kendine, gitme şimdi.

Dönüş yolunda Ömür'e soruyor, ee, ne oldu? Valla ne bileyim işte, diyor Ömür (biraz canı sıkkın gibi), okudu üfledi teyzem, sonra sohbet ettik. Oğlan? İyiydi oğlan, ne yapsın işte, yanımızda oturdu öyle ama sonra sıkıldı tabii. Yazık, diyor Sait, boşuna geldik.

Pazar gününü can sıkıntısıyla geçiriyor. Önceki günün, o boşa giden cumartesinin ağırlığı üzerine çökmüş gibi, ya da belki tatilin son günü olduğundan böyle – evet, ister istemez o uzun, yankılı koridorları düşünüyor, uğultulu sınıfları... Bütün gün evin içinde suratı asık dolaşıyor, bir iki işin ucundan tutayım deyip yüzüne gözüne bulaştırıyor. Ömür iyi, yüzüne bir aydınlık gelmiş sanki, Esma teyzeyle konuşmak mı yaramış nedir? İyi de ne konuştular ki? İçten içe Ömür'e tepkili, sanki bakışlarındaki o belli belirsiz ışığı kıskanıyor. Cumartesimiz nasıl da boşa gitti, yok yere umutlandık, kadın bir şey yapacak sandık ama hata bizde, ne yapsın ki? İçine içine konuşuyor öyle küçük küçük, ne dediği belli değil.

Öğlen Esma teyzeden telefon geliyor, çocuğun enişte sizlere ömür. Şaşırıyor Sait, bunu beklemiyordu, pisi pisine ölmüş gitmiş demek, kavşağı dönerken minibüsü görmemiş, işe de bak. Bu ölümü kafasında iyice büyütüyor, bütün öğleden sonra o tanımadığı adamı düşünüyor, karısı ne yapıyordur şimdi, çoluk çocuk da vardır kesin. Yusuf bütün bunlardan bihaber, öylece etrafta dolaşıyor, orayı burayı kurcalıyor. Oğluyla uğraşacak hali yok Sait'in; bir de inatçı kerata, çekme şunu diyorsun, gözünün içine baka baka çekiyor, büyümesine de yıllar var. Ömür'ün Yusuf için yaptığı güzellikler bile gözüne batıyor; bir saat uğraşıp pekmezli kek yapıyor kadın, katkısız filan, değer mi buna be, diyor Sait, derdimiz bu mu şimdi bizim?

Haftaya böyle karanlık başlıyor. Pazartesi durup durup öğrencileri azarlıyor, susmak bilmiyor onlar da işte, hep bir uğultu... Öğlen teneffüste nöbet tutarken yerde dövüşen iki oğlan görüyor; başka zaman olsa aldırmaz, bu kez kollarından tuttuğu gibi kaldırıyor – adam olun biraz adam, ormanda mısınız evladım, şuna da bak, pislik içinde pantolonu. Etraftaki çocuklar şaşkın – Sait hocaya bak ya, yapar mıydı böyle şeyler? Akşamüstü eve dönerken aklına Çanakkale geliyor, güzeldi işte, öğrenci zırıltısı yok, sabah peynirciyle çay sohbeti, arada birisi gelip leğen alsın yeter. Sahi ya, cumaya gidecektim ben –bunu hatırladığına seviniyor– bu cuma yapayım kesin.

Bu fikir mi iyi geldi, alışkanlık mı ağır bastı bilmek zor, ama haftanın kalanını daha kolay geçiriyor. Arada bir cumaya nasıl gideceğini düşünüyor, yaşayacağı ferahlığı... Nasıl çıkacak okuldan o saatte? Çıkar çıkmasına da cumaya gittiği vaki değil hiç, soranlara ne desin? Derim işte, ya da bu hafta demem de sonra derim belki, gerçi o zaman da Mücahitlerle beraber gitmek gerekir. Zaten şimdi yakındaki camiye gitmeyeyim ben, onlar orada kılar çünkü, ben çarşıya inerim, Hasan'da bir çorba içerim –Hasan cumaya gitmez– oradan da yürürüm.

Cuma günü, sabah dersleri bitince kimseye görünmeden çıkıp anacaddeye iniyor. Minibüs dolu, bu saatte bu kalabalık nereye gidiyor anlamak zor, trafik de var. Çarşıya geldiğinde anlıyor ki öyle oturup çorba içecek zaman yok, oyalanırsa içerde yer kalmaz, hava da kapalı, yağdı yağacak. İki poğaça alıp hızlı hızlı yürüyor çarşıda. Camiye vardığında yağmur başlıyor, iyi ki acele etmiş. Abdest için biraz beklemek gerek, umulmadık bir kalabalık var, cami de biraz küçük, bu cemaate yetmiyor mudur nedir? Abdestini görev gibi, pek düşünmeden alıp içeri geçiyor. İçerisi çoktan dolmuş bile, arka saflarda bir köşe bulup yerleşiyor, sıkıntılı sıkıntılı cemaati izliyor. Adamlar işte, Manisalı adamlar... Isınamadım şu şehre, Çanakkale insanı gibi değil, hem zaten tanıdığım kaç kişi var ki? Şurada bir dükkân açsam kim yardım eder bana?

Cami havasız mı havasız, biraz da rutubetli, bu kadar adamın olduğu yerde hava mı kalır? Sait namazını pek düşünmeden kılıyor, kafası dağınık, duaları art arda dizmekten başka bir şey yapamıyor, bir yerde sırası karışıyor ama mühim değil artık. Hutbe faslı Sait'e uzun geliyor, Manisa'nın sorunlarından söz ediyor imam, doğaya özen

göstermek gerekir filan, bu hususta ki hadisler, sahabelerin sözleri... Öylece dinliyor Sait. Arada Yusuf'u düşünmeye çalışıyor, düşünüyor da, derken bir de bakıyor gözünün önüne gelen çocuk Yusuf değil, İzmir'deki o kavruk Serhat. Fesuphanallah, ne ilgisi var şimdi? Üstelik de birkaç kez oluyor bu, oğlunu her düşündüğünde Serhat...

Sonuna kadar kalıp bütün sünnetleri kılıyor. Acelesi yok ne de olsa – yok mu? Namaz bittiğinde telaşa kapılıyor, 20 dakikaya zil çalacak! Zar zor, ite kaka cemaati yarıyor, koşa koşa gidip bir minibüse atlıyor. Sınıfa vardığında on dakika geçmiş bile, çocuklar neredeyse muavine gidecekler. Soluk soluğa ders anlatıyor, karnı da aç. Arada bir cami aklına geldiğinde, az önce secdeye varan kişi başkasıymış gibi geliyor.

Ertesi cuma öğle vakti fazla acele etmeden merkeze iniyor. Caminin önü kalabalık, içerisi çoktan dolmuş, insanlar dışarda saf tutuyorlar. Yağmur da yağacak gibi. Neyse, diyor, bu hafta kalsın, hem sonra derse gecikiyorum. Hasan'a gidip oturuyor, bir çorba söylüyor.

Bir gün Ömür Sait'in suyuna gitmeyi denemeden pat diye veriyor haberi: Ben Yusuf'a bir hoca buldum, haftaya götüreceğim. Esma teyze sormuş soruşturmuş, Çiğli'de birini tavsiye etmişler – gene mi Esma teyze, diyor Sait. Ne hocası şimdi bu? Önüne gelen hocayım diye çıkıyor, ne idüğü belirsiz adamlar... Ömür biraz anlatıyor, teyzenin eski komşusu tanıyormuş adamı, vakti zamanında kızı gitmiş (kocasıyla sıkıntıları varmış), hoca önüne bir leğen su alıp baka baka her şeyi çözmüş, büyü varmış zahir, muskaları filan hep görmüş suyun içinde, gidip bir bir bulup yakmışlar. Yusuf'umdaki kerameti de ancak öyle biri görür, başka kim görecek? Hem baksana, belli ki bir şeyler yük oluyor bu çocuğa, belki iyi gelecek hoca, ne biliyoruz ki? Sait'in inanası gelmiyor ama gene de içi bir tuhaf, öyle ya, neler olacağını bilmek mümkün mü şu hayatta? Bakarsın iyi hocadır, belli mi olur? Peki o zaman, diyor sonunda, bir kereliğine götür bakalım, yalnız ben gelmem.

Ertesi hafta bir gün Ömür oğlanla Çiğli'ye gidip geliyor. Akşamüstü Sait eve geldiğinde Yusuf bayağı huzursuz. Ömür'ün dediğine göre normalmiş, hoca söylemiş zaten, ilk gün biraz ağlaması olur demiş. Neyin ilk günü? Anlatıyor Ömür: Hoca Yusuf'a muska hazırlamış, üzerinde kem göz vardır, demiş, bu muska nazarı bo-

zar. Peki leğen? Leğene gerek olmadı, diyor Ömür, öyle bir durum yokmuş herhalde, yani sormadım tabii, hocam leğene bakmayacak mısınız, demedim, denir mi? Sait gülüyor, öyle olsun madem, kaç para verdin bari? Ömür biraz mahcup susuyor, sonra Esma teyze gibi içine içine konuşarak 450, diyor – kaç? 450. Ömür sen kafasız mısın? Çıkarıp verdin mi 450'yi? Verdimse verdim, diyor, biriktirdiğim paradan harcadım. Ömür sen deli misin, bir muskaya 450 mi verdin? Okumuş kadınsın, okumuş kadın böyle mi yapar?

Bu kadarı ilk kez oluyor. Daha evvel tartıştıkları olmuştu ama Sait ilk kez karısına böyle ağır laflar ediyor. Belki Yusuf mızıldanıyor olmasa sesini böyle yükseltmez, böyle acımasız konuşmazdı, ama oğlanda da bir huysuzluk var işte – ilk gün olurmuş demek, lafa da bak. Elini oğlunun koynuna sokup muskayı şöyle bir yokluyor. Bu demek... Ne yazıyor ki bunun içinde? Kim bilir ne... 450 verdin sen buna Ömür, öyle mi? Allah akıl fikir – tamam uzatma Sait! Bir anda parlıyor Ömür, oysa Sait daha bir süre öyle haklı haklı söyleneceğini sanıyordu. Verdimse verdim, ne olacak? Hayır senin güzel bir fikrin varsa söyle, onu yapalım. Esma teyzem en azından – başlatma şimdi Esma teyzeden! Sait üste çıkmaya çalışıyor ama nafile, sen karışma, diye susturuyor Ömür. Sesler iyiden iyiye yükselince Yusuf'un mızıltısı artıyor, artıyor, sonunda ağlamaya dönüşüyor. Sakinleştir şu çocuğu, diyor Sait – hayır, bırak ağlasın, bir şey olmaz. Gel sen şöyle –mutfağa geçiyorlar– bir sus da dinle beni. Haftalardır suratın asık dolaşıyorsun, gidip kıyıda köşede homur homur söyleniyorsun, sonra öbür köşede mırıl mırıl bir şeyler, ne dediğin belli değil. Sana ne oldu böyle, anlamıyorum ki, huysuz bir adam oldun çıktın. Allah muhafaza, gören çocuğun öldü de yasını tutuyorsun sanır. Sen ne istiyorsun Sait? Sen benim ne yaşadığımı biliyor musun? Ben bazen aklımı kaçıracak gibi oluyorum, senin haberin var mı? Bir gün sordun mu Ömür sen ne hissediyorsun, ne düşünüyorsun? Ben belki ölecektim Sait, unuttun mu sen, ölecektim de şu oğlan tuttu kurtardı beni. Ben şimdi ona layık bir şey yapayım diye uğraşıyorum, beyefendi şikâyetçi, efendim o muskanın içinde ne yazıyormuş? Sana ne? Ne yapacaksın? Söyleseler anlayacak mısın Sait? Anlayacak mısın? Aklın erecek mi sanki? Sen neyine güveniyorsun, ben anlamıyorum ki. Neyine güveniyorsun?

Sonunda Yusuf ağlaya ağlaya mutfağın kapısına kadar geliyor, Ömür oğlunu kucaklayıp salona geçiyor – tamam kuzum, tamam

Yusuf'um. Çığlıklar dinmek bilmiyor, Sait mutfakta yalnız, böyle oğlunun çığlıklarını dinlemek işkence gibi. Belki de Ömür haklı – sana ne, diye haykırışı zihninde çınlıyor, sana ne? Evet, bana ne ki? Ne yazarsa yazsın, muska işte... Düşün bakalım – böyle diyor Sait kendine (neredeyse fısıltıyla), düşün – ama aklına gelen bir şey yok, ne düşünsün bilemiyor. Haftalardır olan da bu değil mi? Bir şeylerin olmasını bekliyor, bekliyor, olmayınca da oturup düşünmek istiyor, mesele nedir, neyi nasıl halletmek gerekir, derken önüne dimdik bir duvar çıkıyor, dokunmayı bile başaramadığı bir duvar, ne yapsın bilemiyor – baksana, belli ki Ömür de işin içinden çıkamıyor, çıldıracak gibi oluyorum dedi bana işte. İyice kararıyor Sait: Umduğum bu değildi. Çocuğum mutluluk getirecek diyordum ama öyle olmadı; fazlasını getirdi, sonra da mutluluğu aldı.

Yarım saat boyunca, içerideki ses tamamen kesilinceye dek böyle oturuyor. Ortalık nihayet sakinleştiğinde usulca gidip bakıyor: Ana oğul divanın bir ucunda uyuyakalmışlar. Ömür Yusuf'u emzirirken oturduğu yerde kıvrılıvermiş, başı divanın sırtında, bir memesi açık, memenin hemen yakınında da Yusuf, kaşları çatık, gözleri sımsıkı kapalı, sanki zar zor dünyadan kaçmış, kimse onu uyandırmasın istiyor. Sait bir süre ayakta onları seyrediyor, yazık size, diyor, gözleri dolu dolu. Ömür'ün memesini kapatmayı deniyor ama tam olmuyor, penye bluz arka tarafa sıkışmış. Koltuğa geçip oturuyor – işte bu da benim ailem, takatsiz kalmışlar artık. Karısına nasıl da bağırdı öyle, kafasız dedi üstelik. Şimdi uyuyor masumca, belki de dünyanın en masum, en mübarek insanı o, ölüme doğru gidip geldi, yaşamak nedir en iyi o bilir.

Güneş az önce batmış; salon bir süre gurubun renklerine bürünüyor, sonra her şey giderek solgunlaşıyor. Hava iyiden iyiye kararmak üzereyken Sait kalkıp yanlarına oturuyor, bir süre oğlunun nefeslerini izliyor. Sonunda Ömür'ü hafifçe alnından okşayıp usulca canım, diyor, Ömür, canım (bu sözcüğü özenle seçmiş). Ömür sakince gözlerini açıp bir süre öylece Sait'e bakıyor. Kırgın gibi, diye düşünüyor Sait, benden bir şeyler bekliyor. Bütün gücünü toplayıp, kusura bakma Ömür, diyor, ben bilemedim işte, ben... Bir anda gözlerinden yaşlar geliyor, ben bilemedim Ömür – bunu tekrar edip duruyor, başka bir şey yok. Eğilip başını Ömür'ün omzuna koyuyor, ağlıyor. Ömür boştaki elini kocasının omzuna atıp tamam, diyor, tamam. Bir süre divanda öylece yatıyorlar.

Ömür kalkıp oğlanı yatağa götürdüğünde Sait balkona çıkıyor. Biraz sonra yeni bir paket sigarayla gelip yanına oturuyor Ömür, çıkarıp bir tane yakıyor. Sahi, diyor Sait içinden, sigarayı bıraktıracaktım sözümona, unuttuk gitti. Gene de bir şey demiyor, sanki zamanı gelmedi daha, ya da belki çoktan geldi geçti. Bir sigara da bana ver bari – Ömür elindeki sigarayı uzatıp kendine bir tane daha yakıyor (şaşırmadı bile, sanki her gün olan bir şey bu). İlk bir iki nefes Sait'i azıcık öksürtüyor, kırk yılda bir içtiğinde böyle olur, ama sonrası güzel, rahat, sanki kafası yavaş yavaş genişliyor, içinde daha önce fark etmediği yerler beliriyor. Hazır böyle kafam açılmışken konuşayım, belki meseleleri çözeriz yavaş yavaş. Dünya Sait'e her zamankinden daha berrak bir yer gibi görünüyor şimdi, gizlisi saklısı yok, her şey alabildiğine basit, hatta apaçık, hani biraz zorlasa oğlunun koynundaki muskayı bile çözer. Sigara ne güzel şey aslında – diyecekken Ömür konuşmaya başlıyor.

O an hep aklıma geliyor, diyor Ömür, Yusuf'un bana dokunduğu o ânı diyorum, bazen tekrar yaşıyor gibi oluyorum. Sait o an hissettiğim acı var ya, acayip bir şey, neye benzediğini bilemezsin, bazen içimde aynısını hissediyorum – ama tabii bir anlığına, sonra geçiyor. Nasıl biliyor musun, hani insanın içinde bir şey kopuyormuş gibi, ne bileyim, bir anda büyük bir ameliyat ya da böyle hızlı bir işkence gibi, zorla içinden bir parçayı kesiyorlar. Öyle gibi işte... Sanki içimdeki bir şeyi kopardı aldı bu çocuk, eminim ki beni öldürecek bir şeydi o, ama Yusuf aldı, Allah ondan razı olsun. Sait o an sanki ruhumda bir şeyler ayağa kalktı, hani içimdeki her şeyi bir arada tutan bir tel varmış da kopuvermiş gibi, hepsi birbirine karıştı, sanki gözlerim bulanıklaştı ama derinlerde bir yerlerde de bir şeyler berraklaştı. Bir yandan çok güzel, diyorum, sanki dünya yepyeni bir yer gibi, hani derler ya, yeniden doğmuş gibi oldum, evvelden bildiğim hiçbir şey aynı gibi gelmiyor. Bir yandan da çok yoruluyorum, içim yoruluyor Sait, her şeye baştan başlamışım gibi, baştan öğreniyorum, her tarafta bir güzellik var ama işte onun da fazlası ağır geliyor, sokakta yürüyorsun, birinin yüzüne bakıyorsun, güzel geliyor, güzel de denmez ya işte ona, böyle heyecan veriyor sana, bu böyle olmuş, nasıl da olmuş, olmayabilecekken olup – benim gibi işte, orada yürüyorum ama yürümüyor olabilirdim, evde de olmayabilirdim, hiçbir yerde – ve güzel işte, orada olabiliyorum, havayı içime çekebiliyorum, mucize gibi bir şey, diyorum, böyle

nefes almak nasıl bir mucize, halbuki her an kesilebilir, tık, bir anda şu sokak, şu günbatımı, hepsi kararıp gidebilir ama işte hâlâ var. İşte bütün bunlardan yoruluyor insan, her şey sıradan olsun istiyor ama olmaz ki artık. Sen de biliyorsun bunu, aynı olmaz. İşte o yüzden anla beni biraz Sait, Esma teyzem iyi geliyor bana, senin ihtiyacın yok belki ama benim var, bilmese etmese de hissediyor bir şeyler, sakin sakin konuşuyor. Allah'ım, diyorum, sen büyüksün, sen bilirsin – işte bunlar bana iyi geliyor. O zaman her şey yerli yerine oturuyor, güzelse güzel, yeniyse yeni...

Karşı dairenin mutfak ışıkları açık gene, Sait bir yandan orayı izliyor. Bu kez kadın yalnız değil, arada oğlu girip çıkıyor, muhtemelen bir şeyler istiyor ve annesi hayır, diyor. Bir ara kocası da beliriyor, hafif göbekli, üzerinde beyaz fanila, dolaptan bir şeyler mi alıyor nedir? Öyle bir hayat işte...

Bazen de öyle gün içinde kendimi kaptırmış bir şeyler yaparken bir anda olayı hatırlıyorum. Bir yanım ne diyor biliyor musun, acaba ben uyduruyor muyum, rüya gördüm de gerçek mi sanıyorum? Deliriyoruz belki, Sait de ben de yavaş yavaş deliriyoruz, doktorlar da yanıldılar mesela, yanlış bilgilerle kafamızı karıştırdılar. Olamaz mı? Ama sonra işte o anki acıyı yeniden hissediyorum ve diyorum ki bu başka bir şey. Olamaz Sait, bu basbayağı gerçek, insanın kendi etinde derisinde hissettiği şey gibisi var mı sonuçta? Yanlış görse görür ama o acıyı hissetmek başka. O zaman kendime geliyorum, kızım, diyorum, saçmaladın sen, bir hatırla bak, neler yaşadın, kimin annesisin, nesin... Şimdi buradasın ama hiçbir şey eskisi gibi değil.

Gerisini getiremiyor, sanki yorulmuş, konuşmaktan değil belki ama söylediklerinin ağırlığından bitap düşmüş. Tamam, diyor Sait, sen istediğin gibi yap, istediğin hocaya götür, laf etmeyeceğim bir daha. Bunu yürekten inanarak söylüyor, Ömür de ötesini sorgulamadan tamam, diyor. Şimdi kafası rahat Sait'in, o sigaralar filan da iyi geldi, bütün bu konuşmalar, ağlamalar, içinde biriken ne varsa hepsinden kurtulduğunu hissediyor. Şimdi etraftaki evlere, aşağıdaki arabalara, far ışığıyla bir anlığına aydınlanıp kararan sokağa bakarken ona da her şey yepyeni gibi geliyor, yeni ve herhalde güzel. Ömür'deki uzun zamandır unuttuğu parıltıyı hatırlıyor, uzanıp elini öpüyor.

Bir süre sessiz oturuyorlar, derken Ömür gündelik konular açıyor. Sait bu büyülü anların son bulmasına biraz buruluyor ama işte

hayat, hem Ömür bunlardan bahsediyorsa vardır bir bildiği. Konuşuyorlar: Alışveriş planları, oğlana üst baş, Sait'e ceket, Ömür'ün babası doktora gitmiş, şekeri kötü çıkmış. Bir saat sonra yatıyorlar.

Sait hemen uyuyamıyor. Ömür derin uykularda kaybolduğunda Sait uzun uzun karısının yüzünü izliyor. Ne badirelerden geçiyor aslında, onun için her şey yeni, her şey güzel... Peki ya benim için? Ömür'ün yorgun yüzüne başka bir gözle bakmaya çalışıyor ve bakıyor da, işte bu yüz, belki her şeyiyle tıpatıp aynı, o hatlar, ince kırışıklıklar, ama işte yeni, mucizevi bir şekilde yenilenmiş, yanımda yatıyor. (Karısına sarılsa güzel olur ama uyandırmaktan korkuyor.) İşte ben de Ömür gibi şöyle yepyeni gözlerle dünyaya bakmalıyım artık, niye olmasın ki? Dünya yepyeni bir yer, gözümüzün önünde anbean yenileniyor.

Baktı uyuyacak gibi değil, kalkıp bir süre evin içinde dolaşıyor, Yusuf'un yatağının başında durup bütün bunlardan habersiz uyuyan oğlunu izliyor. Sana da yazık ediyorum, oysa Allah'ın bize armağanısın sen, o kadar kıymetlisin ki... Beni affet, bazen unutuyorum. O an karar veriyor: Baba oğul baş başa bir gezmeye çıkalım seninle, evet, zamanı çoktan geldi, bir an önce yapalım bunu. Eğilip oğlunu alnından öpüyor –şimdi oldu işte, bir şeyler tamamlandı sanki– dönüp yatıyor. Bu kadar şeyin üstüne heyecanını dindirmekte zorlanıyor – tamam, sakinleş, her şey güzel, her şey yeni... Belki bundan sonra biz de şu karşıdaki gibi bir aile oluruz, yemek yeriz, mutfağı toplarız, elma soyup film izleriz. Sonra bir kardeşi olur Yusuf'un, olmaz mı ki, Yusuf olduysa bir tane daha olur, kardeş iyidir. Bunları düşünerek kendini rahatlatmaya çalışıyor, sonunda uyuyor.

Sabah geceden kalan o yenilenme hissinin etkisi altında kalkıyor, keyfi yerinde. Uzun zamandan sonra ilk kez yanında esneyip gerinen karısını öpüveriyor. Onun da hoşuna gidiyor bu, belli ki bir gün öncenin fırtınaları ikisine de iyi gelmiş. Kahvaltıda aniden Ömür'e gece aldığı kararı açıklıyor: Ben Yusuf'la biraz gezmeye çıkayım diyorum yarın, baş başa. Nereye? Alıp Çanakkale'ye gideceğim, Ercan abim hep ısrar etti geçen sefer, görse çok sevinir. Hem sen de dinlen biraz. Ömür'ün yüzü düşüyor – ben gelmeyeyim mi yani? Sait usturubuyla anlatmaya çalışıyor, biraz baba oğul yalnız kalalım artık, sen gelirsen gene kucağından inmeyecek, böyle böyle nereye kadar? Sonunda Ömür razı geliyor; neredeyse iki yaşına gelecek

oğlan, artık anneden uzak kalmaya alışsın, hem artık memeden de kesmek lazım.

Gerçekten de Sait cumartesi sabah erkenden oğlanı alıp çıkıyor. Ömür'ün kapıda onları uğurlarkenki endişeli yüzü bir süre zihninde yer ediyor, sonra boş ver, diyor, alışsın o da, Yusuf benim de çocuğum. Oğlan başlarda biraz huzursuz, bindikleri otobüs otoyola çıktığında annem nerde, diye mızıldanıyor, neyse ki bir yerden sonra halsiz düşüp biraz uyuyor. Az değil, dört saatlik yol, sonlara doğru işler zorlaşıyor, otogara yaklaşırlarken artık Yusuf'u susturamıyor Sait, bak şu binaya, bak şurada köprü var, ışıklar yanıyor bak.

Gene de bütün bunları başarabildiği için memnun. Bu bizim seyahatimiz, Yusuf ve babası Sait, kalktık geldik işte. Otobüsten inince doğruca çarşının yolunu tutuyorlar. Ercan kardeşiyle yeğenini karşısında görünce çok mutlu oluyor, sıkı sıkı kucaklaşıyorlar. Oğlan dükkânın içinde bir yukarı bir aşağı dolaşıyor, o rengârenk leğenler, fırçalar tam ona göre. Tabii ısrarla eve davet ediyor Ercan, Aynur da görsün illa, mecbur gidiyorlar. Saat üç civarı, yemek bitmiş, çay faslına gelinmişken Sait kalkıveriyor, yenge çay almayalım bu sefer, geç kaldık biz, gitmemiz lazım. Hayrola? Bir şeyler uyduruyor Sait, eski bir öğretmen arkadaşı varmış da tayini buraya çıkmış, oğlanı muhakkak ona götürecekmiş. Apar topar çıkıp bir taksiye biniyorlar.

Bakımevine üçüncü gelişi Sait'in, taksiden inip baktığında bina gözüne eskisinden de salaş görünüyor, kapıdan girdiklerinde de o aynı kasvet... Kabul salonundaki sekreterle konuşuyor, oturup beklemeye başlıyorlar. Başka kimse yok, arada bir hasta bakıcı gibi birileri girip çıkıyor, en çok da tıknaz, kel kafalı bir adam, uyuşuk uyuşuk etrafta dolaşıyor, elleri sürekli mavi iş önlüğünün ceplerinde, arada gelip sekretere takılıyor, oturup esniyor, kalkıp gazeteye bakıyor, sonra bir ara dönüp Sait'e kim için geldiklerini soruyor. İsmi Adıgüzel'miş, sekreter seslendiğinde bir tuhaf oluyor, Adıgüzeeel diye yankılanıyor salon. Sait soruyor: Daha çok bekler miyiz? Yola gideceğiz de. Hazırlıyorlar, diyor sekreter, bahçedeymiş, içeri sokuyorlar.

Neyse ki Yusuf sakin, gözleri Adıgüzel'in üzerinde, adam da gelip ilgileniyor çocukla, bisküvi veriyor, ismini filan soruyor. Bende de iki oğlan var ama büyüdüler şimdi, birisi orta ikide, öbürü seneye üniversiteye başlayacak. Bu yaşlar güzel de işte büyüyünce... Sait adamdan sıkılıyor ama Yusuf'u lafa tutmasından memnun, oğlan oyalanıyor işte. Bir ara, Adıgüzel'le sekreter ortalarda yokken kori-

dora açılan kapıdan uzun boylu, yaşlıca bir adam giriyor, nannızzel, gibi bir ses çıkıyor ağzından, nannızzel... Sait'e bir iki adım yaklaşıp nanzlnınzlazn gibi şeyler söylüyor, bağıra bağıra cevap veriyor Sait, valla bilmiyorum dayı, bilmiyorum ben, ziyaretçiyiz biz de. Sonunda anlıyor ki adam Adıgüzel'in peşinde – ne yapacaksın dayı Adıgüzel'i? Sırf ilgilenmiş olmak için soruyor tabii, yoksa cevabı anladığı yok. Adam bir süre sağa sola yürüdükten sonra gelip Yusuf'un yanına oturuyor, kocaman eliyle çocuğu saçından okşuyor, nannız znnan gibi şeyler diyerek elini uzatıyor. Yusuf iyice babasına sokuluyor, başını kucağına gömüyor. İşin doğrusu Sait de biraz çekiniyor, bir yandan da çekindiği için utanıyor, o da Allah'ın bir kulu sonuçta. Utanma oğlum, amca seni seviyor, tanışmak istiyor.

Sonunda Adıgüzel geliyor, evet Salih Bey, ne aranıyorsun bakalım buralarda? Bozuşmayalım bak gene. Adıgüzel adamın her söylediğini anlıyor, olmaz, diyor, bugün maç yok, yarın açarız ancak, şimdi bugün olmaz, zaten yok maç, akşam dizi var dizi. Hadi gel bakayım. Adam Adıgüzel'in koluna girip söylene söylene gidiyor. Sait bir yandan onun gidişini izlerken bir yandan da oğlunu takip ediyor. Yusuf kafasını kaldırıp izliyor adamı, rengi biraz atmış gibi ama gözleri dikkatle takipte, sanki bakışları her zamankinden ciddi, hafif bir endişeyle gölgelenmiş – endişe de değil belki, hani neredeyse eski bir hıncı varmış gibi bakıyor adama. Sait şaşırıyor, ilk kez oğlunun yüzünde böyle bir ifade belirmiş olmalı, yetişkinlere has bir bakış.

Adam gittikten kısa süre sonra aynı kapı gene açılıyor, aradan bir hemşirenin başı beliriyor: Sait Bey, buyurun, bu taraftan. Yusuf'u kucağına alıp yürüyor, hemşirenin peşi sıra uzunca bir koridoru geçiyorlar. Sağlı sollu odalar, birçoğunun kapısı açık ya da aralık, birinde dişleri dökük ihtiyar bir kadın, bir başkasında boynunu eğmiş önüne bakan bir genç adam, diğerinde yatağının ortasında uzanmış küçücük bir kadın, yaşını bile bilmek zor. Yusuf kafasını çevirip odaların içine bakmıyor bile, başı Sait'in omzunda, kendini babasına bırakmış. Oysa Sait istiyor ki biraz etrafını görsün, evet, dikkatlice baksın olup bitene, onunkiler sıradan gözler değil, başkalarına verecek bir şeyleri var Yusuf'un, nedir bilinmez ama var işte.

Anneniz de bayağı zamandır gelmedi, diyor hemşire – annemiz değil, halamız. Aa öyle mi, ben hep anneniz diye biliyorum, sormadım da bir şey. Bizim annelerimiz bir değil zaten – Sait bu konuşmadan rahatsız, ne lüzum var ki şimdi bunlara? Siz gelin bari

arada. Uzaktayız biz de, ancak bu kadar işte... Bir odanın kapısında duruyorlar, hemşire içeri girmeden evvel kınayan gözlerle bakıyor Sait'e, ya da belki ona öyle geliyor. Girip yüksek sesle konuşuyor: Neşe bak, kardeşin.

Odanın sol tarafındaki koltukta oturmuş, boynunu hafif yana bükmüş, ağzı açık, ifadesizce bakıyor Neşe. Hemşire çıkınca Sait kucağında Yusuf'la karşıdaki yatağa ilişiveriyor. Abla nasılsın, iyisin inşallah? Sana abimlerden selam getirdim. Bak, bu da benim oğlan, seninle tanışmak istediği için – bu kadar, başka diyeceği yok. Büyük ablanın yüzünde herhangi bir değişiklik belirmiyor, bir süre öylece bakışıyorlar, daha doğrusu Sait ablasına bakıyor, ablası ise meçhul bir yere... Yusuf bak, sen de bir merhaba de ablama – fakat oğlan başını gömdüğü yerden çıkarmıyor. Haydi oğlum, dön bir şöyle bakayım – sonunda oğlanın başını zorla çeviriyor Sait, onları göz göze getirmeye çalışıyor. Olmuyor, sadece bir iki kaçamak bakış, o kadar. Bu kez Sait kucağından indirmeye çalışıyor Yusuf'u, belki etrafı merak eder, azıcık dolaşır, büyük ablaya bir dokunur. Tabii direniyor Yusuf, Sait'in bacağına yapışıp kalıyor – korkma oğlum, halan o senin. Bir süre daha öylece oturuyorlar. Bir ara Neşe'nin aralık dudaklarından bir gıdım salya dökülüyor, Sait silmek istiyor, ancak oğlan varken kıpırdaması zor, öylece kalıyor.

Bir on dakikanın sonunda kalkmış, kucağında Yusuf'la çıkışa doğru yürürken Sait ağlamaklı. Kendi kendine bunca yolu niye geldiklerini soruyor – içim karardı, başka da bir şey olmadı. Ablasının bakışı hâlâ zihninde – zaten her zaman zihninde o bakış, şimdiyse tüm gücüyle onu ele geçirmiş. Niye getirdim Yusuf'u buraya? Dönüş yolunda bunu düşünüyor, düşündükçe yaptığı daha da gülünç geliyor. İçten içe Yusuf'un ablaya deva olacağına inanmış belli ki, çocukça bir istek, diyor, bazı şeyleri kabullenemiyorum. Yusuf'un kucağından inip ablanın yanına gideceğini, ellerini onun halsiz bacaklarında, çarpık gövdesinde, eğik boynunda ve ifadesiz yüzünde gezdireceğini düşünüyordu herhalde, büyük saflık. Kim kime deva olsun ki?

Otobüs yolculuğu zor geçiyor. Yusuf sonlara doğru ağlamaktan yorgun düşüp uyuyakalıyor. Sait, kucağında oğlu, yanlarından hızla akan otoyol ışıklarını izlerken düşüncelere dalıyor. Belki de tam tersini umdum; belki de asıl şifacı ablam olacak, Yusuf'a iyi gelecek sandım.

Yusuf'un derinlere nüfuz eden, yaşına göre kesinlikle olgun bakışları var, böyle düşünüyor Sait. Göz göze geldiklerinde hep oğlunun ona bir şeyler anlatacağı hissine kapılıyor, içinde o alelade çocukça şeylerden fazlasını sakladığını çok iyi biliyor. (Babalar bilir – böyle düşünüyor.) İşte şimdi de Yusuf'un yüzünde o aynı duru, derinlikli bakış belirmiş; onu iyi tanımayan biri gözleriyle arkadaşı Sude'yi takip ettiğini sanabilir ama hayır, Sait böyle olmadığını biliyor: Yusuf'un bakışları arkaya, uzaklarda bir noktaya odaklanmış, o an görüş alanına Sude'nin girmiş olması basit bir tesadüf. Zaman zaman yaşanıyor buna benzer anlar: Yusuf her çocuk gibi koşup oynarken bir an durup etrafı izlemeye koyuluyor, sanki bakışları hemen ötedeki çocuklardan arkadaki ağaçlara kayıyor, oradan ormana, ormanın ötesine, uzaklarda bir yerlere doğru genişliyor. Bütün bunlar olurken gözlerinde tuhaf bir pürüzsüzlük, hatta belki bir donukluk var. Dalgın sayılmaz, hayır, dalgın insanlar hiçbir yere odaklanmadan, boş bakarlar, oysa Yusuf kesinlikle bir şeye bakıyor, belki uzaktaki, çok uzaktaki, ormanın ötesindeki bir şeye, mesela küçük bir çocuğa. Kendisi gibi bir çocuk... O da ona bakıyor olmalı. Peki kim o çocuk? Belki de saçmalıyorum, diyor Sait. Belki de sadece Sude'yi izliyor.

3

Yusuf'un keyfi yerinde sayılır: Esra geldi, Ufuk'la Sude geldi, Pelin hasta olduğu için gelemedi ama çok mühim değil, Volkan'la Barış geldi, bu ikisiyle ağaca tırmandılar hatta, Ömür yardım etmek istedi ama olmaz, dedi Yusuf, ben kendim çıkarım. Alçak dallardan birine oturup babasına seslendi, korsanmış, gemiler geliyormuş, saldıracaklarmış, böyle şeyler... Sonra işte – nedense böyle oluyor bazen, kendisini iyiden iyiye oyuna kaptırmışken bir an duruyor. Sanki kafasında bir şeyler aniden hayatiyet kazanmış, birileri gelip kulağına gizemli sözler fısıldamışlar ve Yusuf ani bir uyanış yaşamış, artık dünyaya yenilenmiş gözlerle bakıyor. Sait yanına gidip soruyor, ne oldu babacım, daldın gittin. Alakasız sözlerle cevap veriyor Yusuf – neden o kovayı öyle aldı oradan, şuradaki ağaç çürümüş, kuşun tüyleri siyah gibi, dökülmüş, şu karşıda evler varmış, yanmış hep.

Sait yanından uzaklaşırken Yusuf ağaçtan iniyor, yerden uzunca bir dal parçası alıp toprağı rastgele eşelemeye koyuluyor. Bebekliğinden beri toprakla oynamayı seviyor – doğaya düşkün, diyor Ömür, doğanın bir parçası olduğunu derinden hissediyor, aslında hepimiz öyleyiz ama işte biz unutmuşuz. Öyledir belki, olabilir, ya da belki Ömür oğlunda hep böyle derinlikler görmek istiyor, başka türlüsünü ona yakıştıramıyor. Şimdi o sopayla küçük bir çukur kazıyor Yusuf, o sırada Ufuk yanına gelip yardım etmek istiyor ama Yusuf reddediyor, git sen, diyerek arkasını dönüyor. Döndüğü yerde daha büyük bir sopa var, eline onu alıp bekliyor, etrafını izliyor. Bu kez kaşları hafif çatık, onu iyi tanımayan biri bir şeylere kızdığını, içindeki eski bir hıncın su yüzüne çıktığını sanabilir. Biraz yaklaşayım, diye düşünüyor Sait, nesi var tekrar bir sorayım. Ne yazık ki çok geç, her şey bir anda olup bitiyor, Sait daha ikinci adımını atarken Yusuf sopayı kaldırıp Sude'nin kafasına indiriyor. Kız çığlık çığlığa ağlarken yanlarına koşuyor Sait, Yusuf'u hışımla omuzlarından tutup avazı çıktığı kadar bağırıyor, ne yaptın oğlum, ne yapıyorsun sen, delirdin mi Yusuf, deli misin sen? Ömür koşarak

yanlarına geliyor, bırak çocuğu Sait, herkesin ortasında manyak gibi böyle – oğlunu kucağına alıp biraz öteye gidiyor. Sait çakılıp kalmış, annesinin kucağında ağlayan kızcağızı izliyor, neyse ki mühim bir şey yok, sopa alnını sıyırıp geçmiş, gözüne filan gelseydi bir de... Herkes, bütün çocuklar ve ana babalar sessizce bu felaketi izliyorlar, kızla annesi bir tarafta, Yusuf'la Ömür öbür tarafta.

Neyse ki fırtınanın dinmesi fazla zaman almıyor. Kız sakinleştiğinde Ömür Yusuf'u alıp kızın yanına götürüyor, isteksizce de olsa özür diletiyor, kendisi de mahcubiyetten perişan, neredeyse ağlayacak. Bazen neye üzüleceği, neye telaşlanacağı belli olmuyor Ömür'ün, içi hep ayakta, bir bakıyorsun gözünde yaşlar, sağa sola manasız cümleler söylüyor, dinleyen bile yok. Sait'le beraber gidip kızın annesiyle konuşuyorlar ama doğrusu kadın yüreklerine pek de su serpmiyor, asık suratla neyse, diyor, ne yapalım, dikkat etmek lazım. Sait'in gözleri hep Yusuf'un üzerinde artık. Çocuklar olan biteni unutmuş, oyunlarına devam ediyorlar, Yusuf ağacın alçak bir dalında, az önce sopayla yaraladığı kızın yanında çığlıklar atıyor.

Bir yarım saat sonra, haydi bakalım buraya gelin, diye sesleniyor Ömür, pasta vakti. Sen şuraya geç, sen de şuraya, Sait, makineyi hazırla – tamam, sakin ol biraz. Masanın etrafına toplanıp darmadağınık bir iyi ki doğdun şarkısı söylüyor, hep beraber mumu üfleyip alkışlıyorlar. Tamam, şimdi de Yusuf tek başına üflesin, gel Yusuf, sen şöyle, sen de şuraya geç, fotoğraf, evet... Mumlar yeniden yakılıyor, Yusuf üflüyor, tekrar alkış... Artık dört yaşında.

Çocuklar nihayet birer ikişer ayrılıyorlar. Ortalık iyice boşalınca oğlundan uzakta, bir köşede sigara içiyor Sait. Ne oldu, diye soruyor Ömür çöpleri toplarken, oğlun eline sopa alınca efkârlandın mı? Bu yaşta olur böyle şeyler, büyütmeyelim o kadar. Şairane laflar etmekten hoşlanıyor olsa şöyle derdi Sait: Etrafım sislerle kaplı. Evet, bir süredir dünyaya hafif bir sis tabakasının ardından bakıyor gibi. Geriye, geçmişe döndüğünde giderek yoğunlaşıyor sis, özellikle de her şeyin başladığı o âna, o başlangıç ânına döndüğünde. Eskiden, yaşadıkları o muazzam hadise Sait'in belleğinin orta yerinde tüm berraklığıyla parlardı –Ömür'ün çığlığı, Yusuf'un elini kaldırışı– ancak hepsi giderek soluklaşıyor. Zaman zaman, o denizdeki adam ben miydim, diye soruyor kendine. Bazen insan

başkalarından dinlediği hikâyeleri yıllar sonra kendi hesabına yazar, kendi hikâyesi gibi anlatır ya, belki bu da öyle bir şey.

Dışardan bakıldığında onlar da diğerleri gibi bir aile işte, işlerinde güçlerinde... Yusuf, maşallah, zeki mi zeki, bakışlarında bir olgunluk var, ilk kez görenler hep böyle diyor. Sait'in şikâyet edecek bir şeyi yok, okulda rahatı yerinde, oysa insanlar nasıl da sürünüyorlar, Ercan abi daha bir yılı dolmadan kapattı dükkânı, şimdi yine sözümona emlakçılık yapıyor. Ömür desen, o da halinden memnun, bir sene evvel öğretmenliğe dönmüş, meslek okulunda kafası rahat, çalışmak iyi geliyor. Gene de yorgun görünüyor; hayat onu derinden hırpalıyor sanki. Şu doğum günündeki haline baksana, bir an bile yerinde duramıyor, her bir çocukla tek tek konuşuyor, kafasından oyunlar uydurup duruyor, bir çocuk düşüp mızıldansa hemen yanına koşuyor. Artık her şey eskisinden çok dokunuyor Ömür'e, bir çocuğun çığlığı, bir arkadaşın hastalığı, uzak bir akrabanın ölümü ya da şu küçük kaza, hepsi ruhunu ayağa kaldırıyor, içinde bir şeyler sürekli sağa sola savruluyor. İnsan nasıl yorulmaz ki? Bir de teninde belirmiş yeni lekeler, çiller – işte bunlar hep sigaradan, böyle düşünüyor Sait, ne de olsa eskisinden bile çok içiyor, benim ilacım bu, dokunma, diyor.

Eve dönmeden önce kısa bir yürüyüş yapmaya karar veriyorlar. Yusuf'un terli kıyafetlerini değiştirme işi Sait'te, oğlunu güçbela yakalayıp gömleğini çıkarıyor. Gene o muskayla karşı karşıya kalınca içine bir bıkkınlık geliyor: Hâlâ burada işte – hayır, bu başka muska, ötekisi çoktan yakıldı gitti, Ömür oğlanla beraber tören gibi bir şey yaptı, hoca öyle istemiş – hayır, o da başka bir hoca, ilk gittiği adamı boş verdi Ömür, bu kez Manisa'da birisini önermişler, daha güvenilir bir adam, hem biraz daha ucuz. Sait bütün bunlara karışmıyor artık, o akşamki konuşmadan sonra işin ucunu bırakmış, madem Ömür iyi geldiğini hissediyor, ne istiyorsa yapsın, istediğinde duasını etsin, namazını kılsın, çok lazımsa oğlanı alsın götürsün. Ötesini düşünmüyor Sait, sadece arada bir, oğlunu giydirirken o üçgen deri parçasıyla karşı karşıya geliyor o kadar, artık içinde ne yazdığını merak ettiği de yok.

Biraz konuşmaya karar veriyor, giydirdikten sonra Yusuf'u kollarından kavrıyor. Babacım ne oldu, anlat bakalım. Sen şimdi neden vurdun Sude'nin kafasına? Yusuf ilgisiz, yerde duran bir sopayı

gösteriyor, şuradaki ağacın kenarı kırılmış, niye kırılmış, sen mi kırdın – böyle şeyler. Bak, diyor Sait, dinle şimdi, sen vurduğunda ne oldu biliyorsun değil mi? Canı çok yandı arkadaşının. Yusuf ısrarla yüzünü başka tarafa çeviriyor, sonra yerdeki sopayı almak için babasının ellerinden kurtulmaya çalışıyor, fakat Sait'in bırakası yok – beni dinle Yusuf, bak, konuşalım bunu, sen böyle vurduğunda arkadaşının suratı yara oldu, gördün değil mi? Fakat Yusuf konuşmak istemiyor, gitmek istiyorum, diye itiyor babasını, sopayı ver. İyi be, git o zaman, git al, ne bok yiyeceksen ye! Çocuğu sopaya doğru ittirince Yusuf kendini bırakıp yere kapaklanıyor, sonra hafif bir mızıltı, giderek ağlama... Ömür koşup geldiğinde Sait boş ver, diyor, aramızda, kızdırdı beni, inat etti. Ömür kucağına alıp zar zor sakinleştiriyor Yusuf'u. Kendine gel Sait, neyin var senin?

Tabii hemen pişman oluyor, ufacık çocuğu itiverdi o sinirle, ne gereği var bunun? Yürüyüşe çıktıklarında Yusuf'un gönlünü almaya çalışıyor, önce bir süre sırtında gezdiriyor, sonra kozalakla futbol oynuyorlar. Annesi haklı olmalı: Yusuf doğayı seviyor, en azından ormanı, orada kendini iyi hissediyor. Çocuklar yürümekten sıkılırlar, Yusuf bir an bile şikâyet etmiyor, her adımda yeni bir keşif, yeni bir şaşkınlık, her köşede başka bir yaşam izi bulmanın tadını çıkarıyor, ağır ağır büyüyen otlar, yavaşça kımıldayan böcekler, yol kenarında bir kaplumbağa – Yusuf yanına gidip inceliyor, sopasını kabuğuna sürtüyor, küçük küçük vuruyor. Önüne çıkan bütün karınca yuvalarını bozuyor – yapma oğlum, evsiz kalıyorlar sonra. Yusuf karıncaların sağa sola dağılışlarını takip ediyor, birkaçını ayağıyla ezip can çekişmelerini izliyor, sonra yola devam ediyor.

Sait dünyanın haliyle ilgili tatsız düşüncelere kapılıyor o zaman, insanın insana çektirdiklerine şaşmamak gerek, daha küçükten başlıyor böyle böyle. Ömür'e de söylüyor bunu ama o abarttığını düşünüyor. Haklı belki de: Yusuf'un bütün bunlardan canice bir zevk aldığı söylenemez. Bir karıncanın can çekişmesini üzücü bir doğa olayı olarak izliyor o, belli ki içinde küçük de olsa bir dehşet kıpırtısı belirmiş, olup bitenlere inanası gelmiyor. Sonrasında, o küçük mahşer manzarasından başını kaldırıp yola devam ettiğinde kaşları çatık, sanki karıncalar ona ihanet etmişler, aralarındaki gizli ölümsüzlük anlaşmasına karşı gelmişler.

Annesi Yusuf'u eğlendirmekte gerçekten başarılı, hani derler ya, çocukla çocuk olabiliyor, istediğinde oğlunu kıkır kıkır güldürüyor.

Sait seviyor böyle anları, karşılarına geçip izliyor, o neşeli hallerine halel gelmesin diye sesini bile çıkarmıyor. Şimdi de böyle bir an: Ömür'le Yusuf bayırdan aşağı koşuyorlar, Sait karısıyla oğlunun gitgide küçülmelerini izliyor. Uzağa, daha uzağa... Doğanın içinde birer noktalar şimdi, neredeyse kaybolup gidecekler – sanki dünya bir kez daha ucundan kırpılmış, bu kez bir yanda Ömür'le Yusuf var, diğer yanda Sait. Onlar başka, diyor içinden, aralarında ayrı bir bağ var, nasıl olmasın ki? Kimse anlayamaz bunu, o hoca takımı hiç anlamaz, doğrusu ben bile bazen... Saaaaiiiit, gelseneeee – Ömür'le Yusuf ellerini sallayarak çağırıyorlar onu, baaabaaa, haydi! Şuna da bak, böyle bir oğlum var işte, sesleniyor bana, beni istiyor. Dışarıdan bakan birisi için her şey ne kadar sıradan, ormanda sağa sola koşan bir çocuk işte, durup babasını çağırıyor, ona ihtiyacı var demek. Bayağı duygulanıyor Sait, sanki gözleri yaşaracak gibi – oysa ben ne yapıyorum, hep birtakım kusurlar buluyorum, başka şeyler olsun istiyorum.

Aslında tam o sırada, karısıyla oğlu bayırdan aşağı koşarlarken bambaşka, yepyeni bir şey oluyor. Belki Ömür kısa bir süreliğine hareketsiz kalsa, bir başına ormanın sessizliğinde oturup dikkatle içini yoklasa, rahmindeki yeni yaşam kıpırtısını fark edebilir. Onlarla beraber doğanın o ıssız köşesinde atan dördüncü bir kalp...

Bir mucize mi bu? Ömür buna gene mucize der miydi? Sait vakti zamanında sorduğu soruyu hatırlıyor olmalı: Herkesin başına gelene mucize mi denir canım? Ömür o zamanlar diyordu işte, oysa şimdi işler değişti, artık mucize nedir biliyorlar. Hayır, mucize değil bu, herkesin başına ne geliyorsa o. Bir zamandır kardeş ihtimalinden söz ediyorlardı zaten, doktor da onları umutlandırıyordu, madem ilki oldu, bu niye olmasın ki, bakarsınız şansınız yaver gider. Ne de olsa dört yaşında Yusuf, kardeş olacaksa daha fazla gecikmeye gelmez, kardeş iyidir, beraber büyürler – bunları konuştular hep. Ancak bu sıradan sözlerin altında, derinlerde ara ara güçlenip durulan bir dip akıntısı vardı hep, Sait beklenmedik anlarda o tatlı akıntıya kapılıp sürükleniyordu: Eğer kardeş olursa, evet, eğer olursa her şey baştan başlayacak. Neler olacak o zaman? Belki muazzam hadiseler yaşanacak ve... Sait ne yapıp edip içinde yükselen heyecanı dindiriyordu: Düşünme şimdi bunları, hele bir olsun da, gerisini Allah bilir.

Bayırdan aşağı tıngır mıngır inip Ömürlere yetişiyor, ancak tam düzlüğe ulaşmışken otlara takılıp kendini yerde buluyor. Babamız düştü – Ömür'le Yusuf kahkahalarla gülüyorlar. Sait sırıtarak doğruluyor – gülün bakalım siz, gülün. O sırada karısının yüzünde uzun zamandır hasret kaldığı bir ışık görüyor, sanki küçük, sihirli bir dokunuşla güzelleşmiş gibi Ömür. Gidip ona sarılabilir, güzel de olur, ama Ömür Yusuf'u kucağına alıveriyor – haydi, dönüşe geçelim artık.

Gene doktorun odasındalar. Ömür'ün içinden gelen kalp atışlarını dinlerken Sait dizginleri bırakıyor: Mucize gibi bir şey bu, yeni şeylerin başlangıcı, bize neler getirecek kim bilir? Önlerinde açılan sayısız ihtimali havsalası almıyor, sanki bütün olası gelecekler bir yumak olup içinde büyüyor, büyüdükçe adlandırılamayan bir heyecana dönüşüyor – her şey olabilir, her şey... Ömür'e bakıyor, yüzünde huzurlu bir tebessüm var. Hayırlı olsun, diyor doktor, minik bir kardeş, şimdilik iyi görünüyor. Biliyordu zaten Sait, o gün orman dönüşü çorbacıda otururlarken, kötüyüm ben, demişti Ömür, midem bulanıyor. Çıkışta karısına sıkı sıkı sarılıyor – bugünleri de gördük çok şükür.

Yusuf'a müjdeyi vermemek için kendilerini zor tutuyorlar, ne olur ne olmaz, üçüncü aya kadar beklemek en iyisi. Fakat sanki çocuk evde bir yenilik olduğunu çoktan sezmiş, belki annesiyle babasındaki neşeyi fark ettiğinden... Fazlasını da anlıyor olabilir, neden olmasın, sıradan bir çocuk değil o, belki de annesine her sarıldığında içinde belirmiş olan cılız nabız sesini işitiyor.

Üçüncü ayın sonlarında bir gün Yusuf'u karşılarına oturtup müjdeyi verdiklerinde sanki çoktandır bildiği lafları dinliyormuş gibi sakin kalıyor oğlan, sadece ne kadar zaman kaldığını soruyor, hesap kitap yapıyormuş gibi bir süre düşünüyor. Sonraki günler sık sık başını annesinin karnına koyup dinliyor, belli ki kendince birtakım sesler yakalıyor orada, işte, duyuyorum – kim bilir duyduğu ne? Zaman zaman Sait de deniyor bunu, gelecek olan yeni yaşama ait açık bir işaret bulmaya çalışıyor.

Sait'le Ömür akşamları sakince oturup dizi izliyor, kanallar arasında gezinerek sohbet ediyorlar. Sait karısında uzun zamandır kaybettiği türden bir tatlılık, bir tür hafiflik buluyor, evet, bir şeyler kopmuştu ve şimdi hepsi yeniden, yavaş yavaş bir araya geliyor, işte

her şeyin yerli yerinde olduğu bir Ömür... Ara ara karısını alnından öpüyor – hamilelik ne kadar da yakıştı sana, yüzüne renk geldi. Gerçekten de daha sağlıklı görünüyor Ömür, sigarayı da bıraktı ya, ondan belki – hayır, Sait'e göre fazlası var: Herhangi bir anne değil, Ömür o, kendisini yaşatan çocuğun annesi, kendi ömrünü aylarca içinde taşımış ve şimdi bir başkasını taşıyor, yeni bir isimle başka bir ömür...

Bir akşam gene televizyonun başında miskin miskin otururlarken Ömür birden Sait'in elini yakalıyor, getir çabuk, yaklaştır elini, şuraya koy – Sait avucundaki ufak kıpırtıyı hissettiğinde içi sevinçle doluyor, işte aradığı işaret bu, çocuk orada, yaşıyor. Gece başını yastığa koyduğunda elinde o kıpırtının izlerini bulmaya, onu yeniden hissetmeye çalışıyor. Şimdi onun için en önemli şey bu kıpırtı, işin doğrusu bundan başka pek bir şey de yok, hepi topu ara ara hareket eden bir tümsek, bir de belki Ömür'ün bakışlarındaki parıltı. Dönüp karısına bakıyor; çoktan uykuya dalmış. Acaba elimi karnına koysam gene hisseder miyim? Uyandırmaya çekindiği için sadece izliyor, nefeslerine kulak veriyor. Sanki her zamankinden yoğun ve derin – nasıl olmasın ki, iki kişinin nefesi var o seste, ne acayip. İlk hamilelikte böyle şeyler hiç aklına gelmemişti, evet, o zamanlar yanında yeni bir yaşamın büyümekte olduğunu düşünmemişti pek, karım hamile, diyordu sadece, sanki güzel bir hastalıktan söz eder gibi, maşallah, yattı mı hemen uyuyor. Şimdi ise yanında uyuyan kadının o müthiş yaşamı onu büyülüyor: Ömür'ün karnından etrafa yayılan bir ışık var –böyle düşünmeyi seviyor– dünyanın merkezi burası, bu ev, evin salonu ya da yatak odası, yaşam buradan çıkıp her yeri kaplıyor. Kimse farkında değil ama aslında herkes yavaş yavaş iyileşiyor.

Uykuya dalmak üzere olduğu, zihninin kontrolünü kaybetmeye başladığı alacakaranlık anlarında, o yeni yaşamın karısının değil de kendisinin içinde büyüdüğünü hissetmeye çalışıyor ve evet, yapabiliyor bunu. İçinde her zamanki süprüntüden fazlasının, yeni bir şeyin var olduğunu hissetmek hoşuna gidiyor, yeni bir başlangıç işte, hepsi benim içimde yaşanıyor. Karnındaki o hayali fazlalığa yoğunlaşıp onun beklenmedik anlarda kıpırdadığını, her bir kıpırtıda vücuduna sıcaklık yaydığını hissediyor. Normalde içindeki bir fazlalık kötü haber demek olurdu ama bu öyle değil. İşte şimdi başka birisiyim, daha önce hiç olmadığım bir insan...

Ömür'ün öksürük sesiyle uykusu dağılıyor. Sait'in içinde hiçbir şey yok; o eski beden, her zamanki organlar... İçinden karısına kızıyor, tam da öksürecek zamanı buldu. Bir şey demiyor.

Bebeğin cinsiyetini gerçekten merak ediyorlar bu kez, özellikle de Sait. Nihayet beşinci ayın başlarında tamam, diyor doktor, artık kesin, kız bu. Sait'in içinden beklemediği bir heyecan dalgası geçiyor, bir kızım olacak, kız babası Sait'im ben! Tuhaf şey: Kızı olacağını öğrendiği andan itibaren doğum sonrasını başka türlü bir berraklıkla hayal etmeye başlıyor. Eski rahat, ferah günlerine dönüyor sanki, etrafındaki sis kalkmış, her şey olağan parıltısına kavuşmuş. Sanki oğlan olsa mümkün olmayacaktı bu, evet, o zaman doğacak çocuk kafasını sayısız ihtimalden oluşan bir bulut gibi dolduracaktı, soyut, ne idüğü belirsiz bir şey... Belki de bir oğlu varken ikincisini hayal etmesi zor; oysa kız öyle değil, o bambaşka bir şey, yepyeni... Sait sık sık evin içinde dolaşan ufak kızı hayal ediyor, nedense en çok da onun iki üç yaşındaki halini: Paytak adımlarla bütün odaları dolaşıyor, abisi nereye giderse o da orada; neyse ki Yusuf sıkılmıyor bundan, gel bakalım, deyip elinden tutuyor.

Her ne kadar Ömür'le konuşurlarken kendilerini kadere teslim ettiklerini söyleseler de, Sait kendini hep kızının küçük bedeninden etrafa yayılacak tılsımı hayal ederken buluyor – bunun olacağından neredeyse emin, o tılsımın şimdiden, anne karnında işlemeye başladığını biliyor. Yusuf'un mucizesi bunun içindi belki, anneyi yaşatmak, bir sonraki mucizevi bedenin dünyaya gelişini hazırlamak için... Hiçbir şey boşuna değil: Belki o mucizeyle beraber Yusuf görevini tamamlamış oldu, şimdi ikinci doğum bekleniyor. Yeni gelenle beraber o da yeni hayatına başlayacak, kız kardeşiyle el ele tutuştukları an taze bir güçle dolacak. Beraber dolaşacak, yürüdükleri yerlerde güzel, ışıltılı izler bırakacaklar. Görenler hayran kalacak.

Yedinci ay: Aniden sancısı tutmuş Ömür'ün, aslında sabahtan beri bir tuhaf hissediyormuş kendini ama bunu beklemiyormuş doğrusu – ne oluyor Sait, nereden çıktı şimdi bu? Sait öğretmenler odasında kimseye belli etmeden Ömür'ün ağlamaklı sesini dinliyor, hemen geliyorum, deyip telefonu kapatıyor. Takside hastaneye doğru giderken içinden bildiği bütün duaları okuyor – tuhaf şey, sanki bir

kaza haberi almış da gideceği yerde onu dayanılmaz şeyler bekliyor, oysa kızı doğacak işte, beklenenden erken ama ne yapalım artık – düşünme böyle saçmalıklar, gün bugün, yeni zamanların başlangıcı. Kendini rahat bırak artık.

Hastaneye vardığında doğruca acile gidiyor. İçeri girdiği anda bir çocuğun çığlık çığlığa ağlama sesini duyunca içindeki felaket duygusu katlanarak artıyor, kim bilir ne olmuş. Neyse ki Ömür burada değil, doğumhaneye indirmişler, koşup buluyor. Ömür iyi sayılır, sakince yatıyor, ara ara bir kasılma dalgası gelip vücudunu sardığında bir an için –bazen cümlesinin orta yerinde– kendini acıya teslim ediyor. İki saati bulmaz, diyor doktor, işler yolunda, merak etmeyin. Bir zaman sonra Yusuf, diyor Ömür halsizce, Yusuf'u al. O an bunu gizemli bir mesaj gibi algılıyor Sait, Yusuf'u al götür, siz kendinizi kurtarın – halbuki yuvadan almak lazım çocuğu, geç kaldı, hepsi bu. Neyse ki uzağa gitmesi gerekmiyor, on dakika sonra Yusuf'u kendinden büyük iki oğlanla beklerken buluyor, nerede kaldın baba, ben seni bekledim hep. Ne acayip, burada şimdi bambaşka bir hayat var, sanki dünya ucundan – yetti artık Sait, böyle düşünmeyi bırak, diyor kendine, dünya bu işte, her şey burada olup bitiyor, şu çocuklar nasıl doğduysa kızın da öyle...

Takside Yusuf'a haberi veriyor. Oğlan beklenenden sakin karşılıyor olan biteni, birkaç soru sorup susuyor, dönüp dışarıyı izliyor, arada ilgisiz şeyler anlatıyor, mısır filan istiyor. Hastaneye vardıklarında doğumhaneye almıyorlar – bekleyeceksiniz, doğum az önce başladı. Sait içinden küfrediyor, son bir kez görseydi keşke. Son bir kez? Sanki Ömür için bundan sonrası kara toprak – böyle karanlık hislere gömülmeden edemiyor, Ömür karnındaki yavruyu bırakıp gidecek, Sait iki çocukla ortalıkta dımdızlak kalıp – niye düşünüyorum ki böyle şeyler, niye, niye?

Oğlan gözlerini karşıdaki televizyona dikmiş izliyor: Bir yerlerde sel olmuş, insanlar çatılara çıkmışlar, arabalar sürükleniyor. Sait de bir süre bu felaket görüntülerine kapılıyor, derken başını ellerinin arasına alıp güzel şeyler düşünmeye çabalıyor: Her şey olmuş bitmiş, Ömür iyi, kız sağlıklı... Karısını saran kasılmaları kendi içinde hissetmeye çalışıyor, vücudu ele geçiren o sancıların neye benzediğini hayal ediyor, sancılarla beraber içindeki o kıpırdayan şeyin, beklenmedik anda fazlalığa dönüşmüş o küçük bünyenin yavaş yavaş vücudu terk edişini kafasında canlandırıyor.

Böyle ıstırap içinde geçen bir yarım saatten sonra önünde bir hemşire beliriyor. Başını kaldırdığında kadının asık suratıyla karşılaşıyor Sait, yüreği ağzına geliyor. Gözünüz aydın, kızınız doğdu, biraz sabırsız anlaşılan, iki ay daha bekleyemedi. Sait ayağa fırlıyor – şükürler olsun Allah'ıma, çok şükür... Elif'im, kızım, minik denizkızım benim...

Uzun uzun sohbet ettikleri bir gecenin sonunda bu isimde karar kıldılar. Ömür iki avucuna birer kâğıt parçası aldı; sağdakinde Yeşim yazıyordu, soldakinde Elif. Sait, inşallah Yeşim çıkar, diyerek soldakini seçti. Elif bu işte, bu kırmızı suratlı, buruşuk yüzlü, hayata güçbela tutunan küçük şey... Doktorların sözlerinden anladığı bu: Kız hayata tutunabilsin diye birkaç hafta çok ama çok dikkat etmek gerekecek. Şimdilik ancak kuvözün dışından izliyorlar onu, çok zayıf, küçücük, ellerine alsalar bir anda kırılacakmış gibi. Dışarıdaki dünyanın yaygarasını düşündüğünde Sait'in içi dehşetle doluyor, ne çok şey oluyor şu anda, caddelerde vızır vızır arabalar, bir yerlerde bağırıp çağıran, yumruk yumruğa dövüşen adamlar ve işte şurada, şu korunaklı odanın köşesinde ufacık bir beden yatıyor, telaşlı nefesleri, görmeyen gözleri, en küçük harekette yırtılacakmış gibi görünen derisi... Ne yapacağız biz şimdi seninle? Sanki kızın evin içinde dolaşan hayali daha bir gerçekti, oysa bu küçücük canlı fazlasıyla belirsiz, Sait onunla ne yapacağını bilemiyor. Doğdu işte, doğdu – kendini bu apaçık gerçeğe ikna etmeye çalışıyor.

Ömür iyi sayılır, en azından sağlığı yerinde, fakat gözlerindeki endişeyi görmemek zor, boşta kaldığı her an dudakları hızlı hızlı kıpırdıyor. Bu kırılgan hayatın sürmesi için Allah'a yakarmasın da ne yapsın, Sait bunu anlıyor, belki de bir hoca, gerçek bir hoca çağırmanın zamanı asıl şimdi. (Kendisi de durduk yere kısık sesle Allah'ım diye başlayıp belirsiz mırıltılarla süren cümleler kuruyor; doğumdan üç gün sonra cumaya gidiyor.)

Yusuf olayın ciddiyetini pek anlamamış, her fırsatta kalkıp etrafta dolaşıyor, Sait uyardığında oturup uzun uzun çizgi film izliyor. Arada bir gidip kuvözün başında kardeşine baktığında manzara Sait'in hoşuna gidiyor: Abi ve kardeş... Şunlara da bak. Doğumdan önce hayal ettiği o ışık huzmesi şimdi yok etraflarında, sadece bir oğlan ve bir bebek, gerçek bu. Sait çocuklarının ışıltıyla yürüye-

cekleri o müthiş hayatı bir kenara bırakmış, sadece kızı hayatta kalsın istiyor.

Ömür taburcu olduğunda sessiz bir eve dönmek huzursuz edici. Kızı öylece hastanenin bir köşesinde bırakmış olmak tuhaf, neyse ki hızlı giden arabalardan, sert bakışlı adamlardan uzakta. Özellikle geceler zor, Sait durduk yere uyanıp telefonun çalmasını bekliyor, sanki açacak ve hayatının en kötü haberini alacak, belki şu an, belki de şu... İlk iki sabah erkenden koşup hastaneye gidiyorlar ama yapabilecekleri bir şey yok, doktorla konuşup dönüyorlar. Mecburen sakinleşmeye, evde olağan bir hayat sürmeye çalışıyorlar.

Yusuf'un da ihtiyacı olan bu, artık o da ilgi istiyor, bütün bunlar olurken huzursuzluğu artmış, akşamları yuvadan geldiğinde her şeye mızıldanıyor. Elden geldiğince sabrediyor, ne istese yapıyorlar ama belli ki yetmiyor. Bir akşamüstü, Sait Ömür'ün doktorla görüşmeden dönmesini beklerken Yusuf kaşıkla salonun duvarına vurmaya başlıyor. Yapma oğlum, Yusuf, yapma evladım – fakat o babasına aldırmadan vurmayı sürdürüyor. Sonunda Sait kıyamet kopacağını bilerek (hatta bunu içten içe isteyerek) hışımla kaşığı Yusuf'un elinden çekip alıyor. Müthiş bir yaygara kopuyor tabii, Yusuf ciyaklamalar arasında babasının yanına gelip bacağına vuruyor. Çok sinirleniyor Sait, kes şunu, babaya vurulmaz öyle! Sus! Biraz da bilerek tırmandırıyor işleri – hazır Ömür de yok, biraz göstereyim ona inatlaşmak neymiş. Kalkıp ağlayan oğlunu yukarıdan izliyor, babası ayaklanınca Yusuf'un ağlamaları da artıyor, bir yerden sonra çığlığa dönüşüyor. Ağlasın bakalım, böyle böyle bir şeyleri anlar belki. Fakat Yusuf susmak yerine Sait'in bacaklarına daha sert vurmaya başlıyor. Oğlum ne istiyorsun? Ne istiyorsun benden? Ka-şık, diyor Yusuf hıçkırıkların arasında – kaşık olmaz, kaşık yok, sen duvara vurdun kaşıkla, iz oldu bütün. Çocuğu kucaklayıp duvarın kenarına götürüyor, sertçe yere bırakıyor: Bak, gördün mü? Hep izi kaldı. Yusuf'un çığlıkları yavaş yavaş kuvvetli hıçkırıklarla bölünmeye başlıyor, bir zaman sonra hıçkırıklar sıklaşıp çığlıkların önüne geçiyor, sonunda iyice kontrolden çıkıp bütün vücuda yayılıyor. Ağlama yok, çığlık yok; Yusuf'un küçük bedeni hıçkırıkların ritmiyle kasılıp titriyor. Sait telaşlanıyor, daha önce hiç böyle bir şey görmemiş – oğlum, Yusuf, Yusuf iyi misin? Çocuğu kucağına alıp sarılıyor, başını okşayıp rahatlatmaya çalışıyor.

O an büyük bir korkuya kapılıyor Sait – bir değil iki korku aslında, evet, olabileceklere dair iki bambaşka korku ayrı kollardan gelip Sait'in içini sarıyor: Ya nefessiz kalırsa? Allah korusun, kollarımda ölüverirse ne olur, ne yaparım ben o zaman?

İkinci korku ise bambaşka: Herhangi bir çocuk ölür diyelim, peki ya Yusuf? Onun nelere kadir olduğu meçhul, belki ansızın ölümü alt eder, öyle değil mi? Bunu hiç görülmedik biçimlerde yapar hem, akla havsalaya sığmayacak şeyler olur: Misal şuradan uçup gider, gayba karışır, kucağım bomboş öylece kalırım, gitti, derim Ömür'e, gitti, kim bilir nerede şimdi. Ya da bir anda arkasında kan izleri bırakarak koşup – belki de öldürür beni, neden olmasın, bana çok kızarsa yapar bunu, bir an her şey kararır, gerisi yok.

Dakikalar sonra Yusuf'un sarsıntılı titreyişleri seyreliyor, hıçkırıkların şiddeti azalıyor. Nihayet yeniden düzenli solumaya başladığında Sait derin bir nefes alıyor. Yusuf babasının kucağında, elleriyle boynuna sarılmış uzun uzun, belki bir saat hıçkırıyor. Önce uyanık, sonra uykuda. Tamam kuzum, sakin... Bir zaman sonra Sait de uyuyor.

Ömür geldiğinde Sait'in olanlardan bahsetmeye niyeti yok, zaten Yusuf da her şeyi unutmuş görünüyor. Gene de bir gariplik olduğunu seziyor Ömür, neyin var senin, yüzün bembeyaz – yok bir şey, halsizim biraz. Ömür'ün keyfi yerine gelmiş, haberler iyi, Elif iki güne evde, Allah'ıma şükür, diyor Sait, sarılıyorlar. Ömür neşe içinde Yusuf'la oynarken Sait karşılarındaki divana uzanıp izliyor. Nasıl da keyifliler... İşte bir kez daha dünya ucundan – hayır, fazlası bu, Sait'in önünde bir uçurum açılmış, bir oraya bakıyor, bir oğluna. Bir ara, hiç beklemediği anda Yusuf yanına geliyor, Sait telaşla doğruluyor – ne yapacak acaba? Sadece sarılıyor çocuk, olanlar için özür diliyormuş gibi geliyor Sait'e, oğlunu kucağına alıyor, bir süre öylece oturuyorlar. Sait kalbinin atışlarını bir türlü dindiremiyor, sanki Yusuf da hissediyor bunu, kulağını babasının göğsüne dayamış dinliyor, bir süre sonra doğruluyor, bakışıyorlar. Dümdüz bir ifadesi var şimdi Yusuf'un, belki biraz da hüzünlü ya da Sait'e öyle geliyor. Her nedense üç yıl evvelki o bakışı hatırlıyor, bir gün salondaki kanepede oturmuş oğlunu izliyordu, çocuk yerde oynarken bir an dönüp babasına – ya da ayakta mıydı, belki Sait de ayaktaydı o sıra, Yusuf uzun uzun gözlerini dikip bir şeyler anlatır gibi...

Sonra Yusuf'un boynundaki muskayı görüyor, tişörtün yakası kaymış, muska atletin altından çıkmış. Durduk yere içini tedirginlik kaplıyor. Ne kadar ciddiye almasa da onun için tekinsiz bir şey bu muska, muska ve onunla ilgili her şey, içindeki kâğıt, kargacık burgacık yazılar yazan hocanın elleri, dua ederken kıpırdayan nemli dudaklar... Bir süre konuşuyorlar Yusuf'la, oğlan normale göre daha bir suskun, sanki bir şeyler düşünüyor da kendine saklıyor. Sonunda inip annesinin yanına dönüyor, Sait rahatlıyor. Tuhaf şey, şimdi Ömür'ü daha iyi anlıyorum. İçimde bir şeyler koptu, demişti o zaman, sanki bir tel koptu ve her şey dağıldı gitti. Neyse ki şimdi iyi görünüyor, neşesi yerinde, ışıl ışıl... Hiçbir şey olmamış ya da artık hep iyi şeyler olacakmış gibi.

Her ne kadar Elif'in eve gelişi temkinli bir neşe dalgasına yol açsa da Sait'in tedirginliği bir türlü tam olarak geçmiyor. Yaşadıkları hadise oğluyla aralarında tuhaf bir mesafeye yol açmış, Sait bazen koridorda Yusuf'la karşılaştığında öylece geçip gidiyor, hemen sonra pişman oluyor – baksa mıydım acaba, ilgilense miydim, belki bir ihtiyacı var çocuğun? Olur olmaz anlarda aklına o hıçkırıklar, titremeler geliyor: Büyütüyorum aslında, fazlaca ağladı o kadar, belki bir an için nefesi kesildi – ama hayır, başka türlü bir şeydi bu, Yusuf'un içindeki o muazzam güç beklenmedik bir patlamayla açığa çıkıp bünyesini sardı ve...

Akşamları Yusuf kazasız belasız uyuduğunda gayri ihtiyari, neyse, diyor Sait, bugün de böyle geçti – sanki birtakım tehlikeler bertaraf edilmiş, bir şeyler ucuz atlatılmış. Böyle hissettiğini fark edince de kızıyor kendine, amma da saçma şey, niye öyle olsun ki, her şey yolunda işte, kız iyileşiyor, Yusuf'un bir derdi yok. O zihninden atamadığı tuhaf anlar Elif'in verdiği mutluluğu gölgeliyor gibi olunca kendine kızıyor – izin verme buna Sait, pes etme.

Kızın sağlığı hassas olduğu için gelen giden yok, kayınvalideler bile dokuz ayın dolmasını bekliyorlar. Ev böyle sakin olunca Elif'in beşikteki varlığı bütün odalardan hissediliyor. Yusuf ilk günler nasıl da ortalığı birbirine katmıştı, oysa Elif sakin mi sakin. Fakat bu durum Sait'i biraz huzursuz ediyor, durup dururken kendini Elif'in yanı başında buluyor, uzun uzun izliyor bebeği, nefeslerini kontrol ediyor. Çok küçük, diyor içinden, zayıfçacık bir şey, nasıl da telaşla nefes alıyor, sanki ucu ucuna yetiyormuş gibi. Ömür soruyor: Ne

oldu Sait, ne o surat öyle? Sait o an yüzüne tiksinmeye benzer bir ifadenin yapışıp kalmış olduğunu fark ediyor, kızıyor kendine – yok bir şey, okula gitmek istemiyorum yarın, onun sıkıntısı. Her an her şey olabilir Ömür, sen unutuyorsun, daha tehlike geçmiş değil – diyebilirdi karısına, neyse ki demiyor.

Yusuf Elif'in gelişiyle beraber biraz sakinlemiş, artık kaşıkla duvarlara vurmuyor, genellikle odasında, bazen televizyon başında, sesi pek çıkmıyor. Sait oğlunun Elif'e biraz ihtimam göstermesini istiyor aslında, bu soğukkanlılık biraz şaşırtıcı. Birkaç kez, biraz çekinerek de olsa Yusuf'u elinden tutup Elif'in yanına götürüyor, beşiğin başında durup kıza bakıyorlar. Yusuf ciddi bir ifadeyle izliyor kardeşini, tek yaptığı ara ara, sanki bir hastayı muayene ediyormuş gibi ufak ufak bebeğin ellerine dokunmak, hepsi bu. Elif'in ağzından bir ses çıktığında yüzünde hafif bir tebessüm beliriyor, sonra gene ciddiyete dönüyor, bir zaman sonra da sıkılıp gitmek istiyor. Belli ki bu kargacık burgacık surata bir anlam vermek zor onun için, bu suratla ne yapacağı meçhul. O zaman Sait'in içinden oğlunu durdurup bir kez daha şöyle kuvvetlice sarsmak geliyor – belki de gereken budur, o zaman içindeki güç yeniden uyanır ve tek bir hamlede kardeşini bu belirsiz hayattan çekip alır, onu ölümün tarafından yaşamın tarafına geçirir. Bunların hepsi düşüncede kalıyor tabii; Sait Yusuf'a elini bile sürmeye çekiniyor, oğlunu sarstığında ortaya çıkacak dalganın neleri alıp götüreceğini bilmiyor. Saçmalama Sait, üzerine gitme çocuğun, rahat bırak – Ömür'ün böyle dediğini duyar gibi oluyor. Gereken neyse onu yap ve bekle. Bildiği duaları tekrar tekrar, döne döne okuyarak bekliyor o da. O hafta gene cumaya gitmeyi ihmal etmiyor.

Evdeki beşinci geceleri... Sait sabaha karşı ani bir çarpıntıyla uyandığında ilkin evdeki sessizliği hissediyor. Belki de onu uyandıran bu oldu, giderek yoğunlaşan sessizlik gelip ruhuna dokundu ve küçük bir kıpırtıyla uykusunu dağıttı. Eskiden olsa Yusuf'tan beklenmedik bir ses geldiğini düşünürdü, fakat şimdi aklı Elif'te. (En son bir iki saat evvel uyanmış olmalı, meme emip hemen daldı.) Kulak veriyor, Ömür'ün yanındaki beşikten gelen aceleci nefesleri duymaya çalışıyor, ancak tek işittiği karısının derin uyku solukları. Hiç istemeden doğrulup kalkıyor, sanki bir şeyler onu zorlamış, gizli bir ses ona bu ödevi vermiş. Yatağın etrafından dolaşıp beşiğin yanına

vardığında sokaktan gelen ışığın alacakaranlığında kızının tuhaf şekilde ayrık dudaklarını ve hafif aralık göz kapaklarını görüyor. Hemen o an, daha yakından bakmaya gerek bile duymadan, Elif'in artık nefes almadığını anlıyor. Evet, o telaşlı nefesler sanki gece boyunca aynı hızda sürmüş, sürmüş, zamanı geldiğinde sonuncu nefes de alınmış ve her şey bitmiş. Öyle işte, hiçbir olağandışılık yokmuşçasına, yürüyen birinin durması kadar doğal – nefes var, var... Şimdi yok. İlk anda hiçbir yürek çarpıntısı hissetmiyor. Sanki az önce, uyanır uyanmaz hissettiği çarpıntı bunun içindi, hissedilip bitti. Belki tam da bu yüzden uyandı Sait, o durma ânında, evet, o ânın yarattığı küçük kıpırtıda...

Bir süre bekleyince kalp çarpıntısı geri geliyor, az öncekinden çok daha kuvvetlisi. Bu kez eğilip yakından bakıyor ve iyice emin oluyor. Şöyle bir dürtebilirdi belki ama o an kızına dokunmak dayanılmaz geliyor. Biliyordu bunu, böyle bir şeyin yaklaşmakta olduğunu... Nereden biliyordu? Yusuf'taki o sakinlik... Kardeşine baktığında her şeyi görüyordu belki de, evet, neyin yaklaşmakta olduğunu biliyordu, uzun zamandır hissediyordu hatta, daha annesi Elif'i içinde taşıyorken kulağını karnına dayadığında, daha o zaman bile bu yaşamın ne denli zayıf olduğunu duyuyordu. Soğukkanlılıkla, bu zayıf yaşama bağlanmayı daha en baştan reddetmişti o. İşte şimdi de aynı sakinlik ve kayıtsızlıkla yatağında uyuyor.

Ömür'ü uyandırmadan önce (Ömür'ü nasıl uyandıracağını bilmiyor) odadan çıkıp çıplak ayak koridorda yürüyor. Ses çıkarmamaya ne kadar özen gösterse de boşuna, ayak sesleri büyüdükçe büyüyor. Her nedense salona kadar yürüyüp kapısında duruyor, içeri bakıyor. Sanki hâlâ geçmişe ait bir şey bu salon, bir önceki günün salonu, yaşananlar henüz oraya ulaşmamış. Yaşananlar sadece Sait'e ulaşmış şimdilik, şu işe de bak, koskoca dünyada bunu bilen tek kişi o, sanki dünya köşesinden kırpılıp – dönüp yeniden koridorda yürüyor. Salonla vedalaşmış gibi hissediyor kendini, bütün bunların henüz olmadığı o dünya parçasıyla, dünyanın geri kalanıyla...

Yusuf'un odasının önünde duruyor, başını içeriye uzatıp oğlunun sağlıklı nefeslerini dinliyor, sonra yatağa yaklaşıp bir süre seyrediyor onu. Nasıl da derin bir uyku... Belli ki rüya bile görmüyor, gözleri zırh gibi kapalı, olan biten hiçbir şey ona temas etmiyor, kendi âleminde kaybolmuş. Nasıl da yaşıyor öylece... O

an sebebini tam olarak kestiremediği bir öfke duyuyor Sait, ya da belki bir zamandır içinde bekleyen öfke su yüzüne çıkıyor. Nasıl da uyuyor, hiçbir şey olmamış gibi...

Odaya dönüyor. Beşiğe bir kez daha bakabilirdi ama istemiyor. Artık Ömür'ü uyandırma, yeni hayatlarına başlama zamanı. Başucundaki saati görüyor: Ezan birazdan okunur. Beklese? Saçmalama, diyor içinden, elini Ömür'ün omzuna koyup hafifçe dürtüyor. Ömür... Ömür...

II

Köpekler ölüme yaklaştıkça bakışlarında bir derinlik peydah oluyormuş gibi geliyor Sait'e; belki de sadece köpekler değil, sükûnetle ölebilen bütün canlılar böyle. (Sait daha önce birkaçını gördü: Köpekler, kediler, iki kuş, bir tavşan, bir insan...) Şimdi önündeki köpeğin ruhunun yavaş yavaş çekildiğini, bu son çekilme esnasında birtakım hakikatlerle karşılaştığını düşünüyor. Karşılaşıyor belki, evet, ama bu durum sarsmıyor onu, çoktan biliyordum zaten, der gibi bir hali var, anlamıştım. Gene de gerçeği karşısında böyle olduğu gibi görmek başka, bunu ancak yaşayan bilir, bilir ve kimseye anlatamaz – hayır, dili olsa da anlatamaz, sırası gelen yaşar ve görür. Köpeğin bakışlarının Sait'e anlattığı tek şey bu: Sıranı bekle, yaşa ve gör.

1

Evlerine birkaç yüz metre mesafedeki o arazideler (evet, gene orada), Sait, Yusuf, bir de İbrahim denen çocuk, Yusuf'un 9-C'den arkadaşı. Geçen haftaki manzaranın aynısı bu, o zaman iki gün arayla iki köpek gitti, ilkinde Sait'i de çağırdılar, gelip baktı ve "Çok geç artık" dedi. Şimdi de aynı: Çok geç.

Gene de başından ayrılamıyorlar. Köpeğin kanlanmış gözleri göz kapaklarının ardında yavaşça kaybolup beliriyor, her belirişte biraz daha yorgun... Şimdiden gitmiş, başka bir yerden dünyayı – arasana tekrar, diye bir ses geliyor. Yusuf bu konuşan, Sait cevap vermiyor, her şeyiyle köpeğin bakışlarına gömülmüş. Sait amca? İbrahim'e dönüyor Sait, gerek yok artık, baksana, öldü bu. Çocuklar ısrar etse de Sait aramak istemiyor, artık ne yapsın ki veteriner, hem gelip bir sürü para alacak, sırf "Yapacak bir şey yok" demek için. Belediye zaten gelmez, ancak ceset toplamaya... Orospu çocukları, diyor Yusuf, küfür ağzından tükürük gibi fırlıyor – küfretme benim yanımda. Yeniden dönüp köpeği izliyor.

Sonunda Yusuf hışımla dönüp yürümeye başlıyor, İbrahim de peşinden. Gidip bakkalla konuşacaklarmış, haddini bildireceklermiş artık. Sait bir süre daha köpeği izledikten sonra koşup yetişiyor onlara, bulaşmayın, bir manası yok, ben konuştum zaten. Yalan değil, iki gün evvel çocukların hatırı için gidip konuştu adamla, selamünaleyküm hacı amca, nassın hacı amca – tatlı dille anlattı durumu ama inkâr etti adam, ben yapmam öyle şey, Allah'ın verdiği can sonuçta... Belediye gelip zehirliyormuş, öyle dedi, şikâyet varmış, hafta başı da elektrikçinin çırağına saldırmışlar. Sait ne yapsın ki? Yok sendin o, gözlerimle gördüm – böyle mi desin? Fakat çocuklar inanmıyorlar, adamın oğlu ayarlıyormuş bu işi, arada mahalleye gelip arsaya bir şeyler koyuyormuş. Kim görmüş ki?

Çocukları durdurmak zor. Neyse ki dükkâna yaklaşınca duruyorlar, belli ki içeri girip adama efelenmeyi gözleri kesmiyor. Sait sonunda ikna ediyor onları: Annen konuştu belediyeyle, tanıdık birini bulup şikâyet etti. Gene de olmazsa beraber gideriz bakkala. Yusuf sakinleşip gözünün yaşını siliyor. Suratı hâlâ asık.

Feza'da hamburger yemeye gitmek istiyor çocuklar, Sait de mecburen kabul ediyor. Hava çok sıcak, Çanakkale'nin yapış yapış yazı çekilmiyor, Manisa da sıcaktı ama en azından rutubet azdı. Neyse ki Feza kalabalık değil, klimanın altına geçip oturuyor, her zamankilerden söylüyorlar. Çocukların keyfi kısa zamanda yerine geliyor, susmak bilmiyorlar. Sait konuşmalarını takip etmekte zorlanıyor bazen, çağrışım üstüne çağrışım, cümlelerin ucu kaçıveriyor. Hele de İbo'nunkiler... (Madem eninde sonunda herkes İbo diyecek, neden İbrahim koyarsın ki evladının adını?) Doğrusu bu çocuğa bir türlü ısınamadı Sait. Hani Yusuf'a bir zararı var mı desen, pek sayılmaz, ne sigarası var ne bir şeyi, serserilik yapmaz etmez, ama işte bir hamlık, bir kafasızlık var oğlanda, yeterince büyümemiş gibi. O tombul yanaklarındaki gamzeleri göstere göstere gülüp durması, kötü şakalar yapıp suratını şekilden şekle sokması Sait'in hoşuna gitmiyor. Tamam, Yusuf da öyle yakışıklı sayılmaz, ergenlikte suratı yağlandı, bakışlarındaki parıltı iyice kayboldu belki ama en azından boyu bosu yerinde, doğrusu İbo onun yanında saray soytarısı gibi kalıyor biraz. Yusuf'un bu çocukta ne bulduğunu anlamıyor Sait, kimsenin kaale almadığı bir oğlan, maçlarda ya kalede ya defansta; okulun son haftası su savaşında yalağa yatırdılar iki kez, Sait uzaktan gördü, ikincisinde Yusuf yetişip ellerinden aldı çocuğu. Belli ki onu koruyup kollamayı seviyor, kim bilir, belki yanında kendini güçlü hissediyor, güçlü ve iyi.

Oğlanlar gene köpeklerden konuşuyorlar, varsa yoksa köpekler... Sait iyiden iyiye dalıp gidiyor, bir süre ne dediklerini umursamadan izliyor onları. Suratlarına iyice odaklandığında, ikisini de birer köpek olarak düşünmeye başlıyor. Hele de Yusuf... Çıkık elmacık kemikleri ve burnun peşine takılıp gitmiş gibi öne doğru uzanan yüzü... İbo da bulldog gibi bir şey olsa gerek – Sait köpeklerden pek anlamıyor. Oğlanlar olur olmaz köpeksi seslerle konuşup anlaşıyorlar, gündelik havlamalar, kısa inlemeler, ulumalar, ne dediklerini kimse anlamıyor.

Eskiden kedilerle daha çok ilgilenirdi Yusuf, annesiyle bütün mahalleyi besledikleri olurdu. Hâlâ da seviyor gerçi, evdeki kedilere gözü gibi bakıyor, hele Basri'ye ayrı düşkün, ne de olsa ilk göz ağrısı. Ama işte bir yıldır köpek aşağı, köpek yukarı. İbo'yla başladı bu iş, babası Balıkesir yolu üzerinde bir fabrikada güvenlik amiri,

patronun köpeklerine bakıyor, yazın oğlanları da götürüyor bazen, sabahtan akşama bahçede oyalanıyorlar, o kadar saat ne yapıyorlarsa artık... Şimdi de Sait onları fabrikaya götürsün istiyorlar (bir süre havlayıp uluyorlar böyle), olmaz, diyor Sait, çok işim var, Yusuf çok üsteleyince de sesini yükseltiyor, uzatma artık, tamam, kes şunu. Sait oraya gitmeyi sevmiyor (bir kez gitti, köpekleri de gördü uzaktan, bütün bunlar ona saçma geliyor, fabrikadakilere de başkası baksın).

Bazen oğlunun ergenliğe girişini kedilikten köpekliğe geçiş gibi düşünmeden edemiyor. Elif'in ölümünden sonraki yıllarda nispeten sessiz, durduğu yerde duran bir çocuktu Yusuf, bakışlarıyla her an bir şey söyleyecekmiş hissini uyandırır, ancak hep beklenenden azını söylerdi. Şimdi eskisine göre daha konuşkan, dışa dönük, yeri geldiğinde kimseye lafını esirgemiyor maşallah, bir şey söylemeyecekse de imalı bakışlarını dikip öylece bekliyor, Sait dayanamıyor buna. Gene de ağzını açtığı zaman bu keskin bakışların ardında aynı keskinlikte bir zekâ bulamıyor insan.

Kedi ya da köpek, Sait alıştı artık, oğlu ister biri olsun ister diğeri, artık ikisi de kabulü. Yalnız evde köpek istemiyor, bu konuda çizgiyi çoktan çizdi, artık konu tartışılmıyor.

İlk zamanlar, henüz ortada İbo falan da yokken, ailece bir hayvana bakmanın, onu ölümün kıyısından alıp yaşatmanın ayrı bir güzelliği vardı. Hep beraber hayata tutunmaları demekti bu, kurtulan her bir hayvanla beraber bir şeylere yeniden başlamaları demekti. Sait o zamanlar, Ömür'ün hasta bir kuşun ya da kedinin başında sık sık söylediği cümlede Elif'in gizli hatırasını buluyordu: O da bir can sonuçta, yazık günah. Tabii kızının ruhunun doğada başıboş dolaştığını, şu kuştan diğerine konduğunu filan düşündüğü yoktu, Ömür de böyle bir şey ima etmiyordu zaten. Gene de bu sözde bir teselli gizliydi: Elif'in kuşlarla, ağaçlarla, kedilerle derinden paylaştığı, kaybolmayan ve kaybolmayacak müşterek bir şey vardı. Birileri yaşadığı müddetçe Elif de tam olarak ölmüş sayılmazdı.

Kızın ölümünden birkaç hafta sonra Yusuf'la kaldırım kenarında rast geldikleri saka kuşunda böyle bir teselli bulmuş olmalıydı Sait, yoksa oğlunun onu görmesine fırsat vermeden hızlıca yürür giderdi. Beraber durup baktılar, kuşun yerde, yaralı kanadının üzerinde çaresizce daireler çizişini izlediler – yazık be, evden kaçmış bu, ke-

dilere yem olacak. Yusuf kuşu eve götürmek istediğinde –böyle bir şey ilk kez oluyordu– Sait karşı çıkmadı. Bir yarım saat sonra kuşu evin balkonunda, gazete kâğıdının üzerinde aynı daireleri çizerken görmek ona iyi gelecekti. Hayvanı kurtarmak için çabalayıp yorgun düşmek güzeldi, sonra Yusuf'u evin kasvetli havasından sıyrılmış, bir şeylerle uğraşırken görmek... En güzeli de Ömür'ün Yusuf'un yanına çömelip sadece ve sadece kuşun hareketlerini takip ettiğini, haftalardan sonra ilk kez oğluyla beraber güldüğünü görmekti. "O da bir can sonuçta, yaşasın..." O uğursuz geceden beri içinde enkaza dönüşüp kalmış duygular ilk kez yavaşça kıpırdandı.

Kuş fazla yaşamadı. Ölüsünü bulan Yusuf oldu maalesef, bir sabah erken saatte Saitlerin odasına gelip hıçkırıklar arasında haberi verdi. Teselli etmek kolay olmadı, gene buluruz bir kuş, alırız sana, kedi de olur – akıllarına ne geldiyse söylediler. Akşamüstü okul dönüşü ölüyü bahçeye gömdüklerinde Ömür'le Yusuf biraz ağladı, Sait'in gözleri doldu, başka cenaze istemiyorum artık, dedi kendi kendine. Ömürlere bir şey söylemedi; onların da kendisi gibi düşündüğünden emindi.

Yanıldığını birkaç hafta sonra anlayacaktı: Kuşun umutsuzca daireler çizdiği o balkona bu kez onun en amansız düşmanı geldi: Küçük bir yavru kedi. Bu kez Ömür okulun bahçesinden bulup getirmişti, annesi tarafından reddedilmiş gariban bir tekir... Sait isteksizce kabul gösterdi hayvana – madem ana oğul bu kadar uğraşıyorlar, tamam o zaman. Neyse ki bu kez cenazeye gerek kalmadı, tekir yaşadı ve kısa süre sonra Basri adıyla eve kabul edildi. Sait, üzerine düşen bir görevi yerine getirircesine karşı çıktı bu fikre, çok geçmeden de yelkenleri indirdi. Sonra aynı balkonda başka kediler misafir edildi; birçoğu Ömür'ün gözyaşları eşliğinde ruhunu teslim etti. Şimdi sıra köpeklerde.

Bugün 18 Ağustos, köpeklerin ölmesi için kötü bir gün – sabahtan beri bunu düşünüyor Sait, fazladan bir uğursuzluğa lüzum yok, Ömür için hepsi fazla, ruhu bugünlerde yeterince ağır, bir de köpeklerin yasını tutmaya hali yok. Ağustosun kaderi bu, on bir yıldır değişmedi. Ayın ilk gününden itibaren Sait'le Ömür'ün içinde gizli bir zemberek kurulur ve evin her köşesine yavaş yavaş kaynağı belirsiz bir ciddiyet havası yayılır; gülüşler azalır, konuşmalar seyrelir, televizyon bile daha kısık sesle izlenir – Yusuf da farkında olmadan

ayak uydurur buna. 19 Ağustos gelip de kabristan ziyareti yapıldığında zemberek boşalıverir, Elif'in mezarı başında biraz gözyaşı dökülür ve Çanakkale'ye dönülür. Sonrası daha kolay: Bir iki gün içinde kasvet dağılır, bu esnada Sait şaşkınlıkla evin bambaşka bir yere dönüşmesini izler – sanki bahar temizliği yapılmış, çarşaflar ve perdeler yıkanmış.

Neyse ki eve döndüklerinde Ömür'ü iyi buluyorlar – gelin bakalım, vişneli muhallebi yaptım size. Oğlanlar bir çırpıda ikişer kâse yiyorlar, bir yandan da uzun uzun ölen köpeği anlatıyorlar Ömür'e, o da hiç sözünü sakınmıyor, hep beraber doya doya bela okuyorlar. Merak etmeyin, diyor Ömür, şikâyet ettim ben onları, Allahlarından bulacaklar. Sait böyle birbirlerini doldurmalarından hoşlanmıyor, hani sanki şu iki ergen kalkıp da haydi, gidip dövelim adamı deseler, dur beni bekleyin, diyecek Ömür, merdanemi alıp geliyorum.

Bir zaman sonra İbo'yla Yusuf odaya geçip bilgisayar başına oturuyorlar. Ömür Sait'e çıkışıyor biraz, niye götürmedin ki fabrikaya, baksana, bütün gün bilgisayar başında... Aman, diyor Sait, sanki orada da zekâ yarışması var, ne yaptıkları belli değil, o İbo'nun babasını da sevmiyorum, Semih midir nedir – Salih. Ayrıca –devam ediyor Sait– çocuklara sürekli arka çıkmandan hoşlanmıyorum, bilesin. Ömür cevap vermiyor, iç çekip işine devam ediyor. Sait biraz pişman, böyle bir günde Ömür'ün üzerine gitmesine gerek yok. Karısı mutfakta çalışırken biraz durup izliyor, ne oldu, diye soruyor sonunda Ömür – yok bir şey. İzlemek istedi sadece, karısının yüzündeki yorgunluğa yakından bakmak... Sadece ertesi günün ağırlığı değil bu, yıllar içinde birikmiş bir şey. Çanakkale'ye geldiklerinde yüzü gülüyordu aslında, Manisa'daki ölü toprağını üzerinden atmış gibiydi. Burada birçok şey iyi geldi sonuçta, ikisi de daha iyi okullarda, maaşları birazcık arttı, hafta sonları arabaya atlayıp Gelibolu'ya filan gidiyorlar. Ercan abilere yakın olmak güzel, Ömür Aynur'la arkadaşlık ediyor.

Gene de işte, Ömür'de kolayca su yüzüne çıkan bir tahammülsüzlük var, konuşmanın bir yerinde ip kolayca kopuyor, kocası ne dese tersinden anlıyor. Belki de sorun bende, diyor Sait, ama gene de içinden suçu kedilere ya da köpeklere atıyor, çünkü gündemde mutlaka dertlenilecek bir kedi ya da köpek oluyor. Bu işin sonu yok, diyor bazen Ömür'e, hayat böyle biraz, ölen ölüyor, herkesi

yaşatamazsın. Ömür'e bakıp o yorgun suratın izini sürmeye çalıştığında çöküşün nerede başladığını kestiremiyor: Yusuf'un öğretmen evindeki çığlıkları mı, Elif'in ölümü mü, yoksa artık yüzünü bile unuttukları bir kedinin son nefesini verişi mi? Bilmek zor.

İbo gene yatıya kalıyor, ertesi sabah Manisa'ya gitmeden fabrikaya bırakacaklar onu. Sabah merkezden çıkmış anayolda ilerlerken, sağda solda dizili irili ufaklı imalathaneler, fabrikalar, tavuk çiftlikleri Sait'e bir başka görünüyor. Normal zamanda bunlar yakınlarda bir şehir olduğunu gösteren çirkin işaretlerden ibarettir, şimdiyse buralarda bir hayat olduğunu fark ediyor, kendisi gitmese de Yusuf haftada iki üç orada. Fabrikanın otoparkında Salih karşılıyor onları, selamün aleyküm Sait kardeş, yenge merhaba – samimi davranıyor adam, Sait'in hoşuna gidiyor. Niyetleri bir an önce yola koyulmak ama Salih çay ikram etmeden bırakmıyor, gölgelik bir yere geçip oturuyorlar, çocuklar arka tarafta köpeklerle oyalanırken onlar havadan sudan konuşuyorlar. Fabrikanın sahibi Sercan Bey'i öve öve bitiremiyor Salih, Çanakkale'de bunun gibi başka patron yokmuş, kendine has bir insan, çok okumuş etmiş, spora doğaya meraklı... Zengin olmanın sırlarını cömertçe paylaşmış Salih'le, "Salih biliyor musun?" diye başlayan samimi konuşmalar yapmış – öyle diyor.

Arka taraftan sürekli köpek sesleri geliyor, sonunda kalkıyor Salih, bizim güzelleri göstereyim size, diyerek. Sait'in itirazları işe yaramıyor, bakıyor ki Ömür de istekli, kabul ediyor. Bu iri yarı adamın arkadaşlığından da hoşlanıyor aslında, neden olmasın? Gülümsediğinde yüzünde bir masumiyet ifadesi beliriyor, güvenlik müdürü de olsa insan işte. Sonuçta Yusuf da seviyor olmalı adamı, yoksa buraya bu kadar sık gelir miydi?

Fabrika binasını geçip arkadaki toprak alana gidiyorlar, tel örgülerin ardında tarlalar uzanıyor, arada tek tük evler, barakalar... Kafeslerdeki birbirinden güzel yedi sekiz köpek onları görünce coşuyor, Salih'e düşkünler demek, adam gür sesiyle sakinleştiriyor hepsini. Yusuf'la İbo en sondaki kafese girmişler, oradaki iki kangalla uğraşıyorlar, bilmeyen için korkutucu manzara, sanki köpekler her an oğlanları devirip yiyebilirlermiş gibi, oysa sadece oynuyorlar, ara ara hayır, diye avazı çıktığı kadar bağırıyor Yusuf, hayır! Otur! Sonunda iki köpeği de dışarı çıkarıyorlar. Yusuf annesini çağırıyor hemen, Ömür biraz ürkerek de olsa yaklaşıp seviyor. Köpekler

heyecanlı, iri gövdeleriyle sıçrayıp Ömür'ün havadaki elini yakalamaya çalışıyorlar. Manzara Sait'i korkutuyor biraz, sanki karısını yere seriverecekmiş gibi görünüyorlar, olur mu olur. Sonunda biraz sakinleşiyorlar, Ömür çömelip bir tanesini boynundan seviyor – sen ne güzelsin be, ben seni götüreyim mi, alıp götüreyim mi eve? Salih anlatıyor: Köpek işi deli işi Sait kardeş, biz okul kurduk yani burada, öyle düşün sen. Tabii seveceksin, sevmezsen olmaz. Köpekleri tek tek gösteriyor: Bak şu iki ay evvel yedi tane yavruladı, şu uzun bacaklı Sercan Bey'in en sevdiği, ava mutlaka götürür, şu öbür kafesteki Spanish Terrier, çok asil hayvan, hamile şimdi, Çan kaymakamınınkiyle çiftleşti yaz başı.

Birden kafeslerden bir gürültü yükseliyor, bütün köpekler canhıraş parmaklıklara dayanıyor, Salih gırtlaktan gelen sert bir çığlıkla bağırıyor. Sait ne olduğunu anlayamadan ortalık karışıyor, Ömür'ün sevdiği köpek diğeriyle beraber fırlayıp tel örgülere koşuyor. O zaman Sait sınırın öbür yanından havlayan köpeği görüyor. İbo koşup kapıyı kapatırken Yusuf da kangalların yanına gidiyor, iri olanı tasmasından çekerek tellerden ayırmaya çalışıyor. Sait donup kalıyor yerinde, Yusuf ne yapıyor öyle, istese parçalar bu köpek onu, öyle asılıyor tasmaya, köpeğin gırtlağından çıkan havlama iyice boğuklaşıyor, arada tiz çığlıklar çıkıyor. O sırada Salih diğer kangala yaklaşıp elindeki telsiz gibi şeyi hayvanın boynuna tutuyor, irkilip uğuldayarak tellerden uzaklaşıyor köpek. Neyse ki tam o sırada telin öte tarafında bir adam beliriyor, bağıra çağıra tutuyor köpeği. Uzaklaşırlarken Salih'le biraz atışıyorlar, dışarıdan bakan kan çıkacak sanır ama belli ki her gün yaşanan kavga bu. Adam gidince Salih biraz söyleniyor: İbneler ya –kusura bakma yenge– kaç kere söyledik, laftan anlamıyorlar. Bıraksak parçalar bunlar onu da, kan çıkmasın diyoruz.

Yusuf tasmasından tuttuğu köpeğe avazı çıktığı kadar bağırıyor, derken gövdesine tokatlar indiriyor. Sait o koca köpeğin tokatlara boyun eğişini, havlamayı bırakıp tiz, ağlamaya benzer sesler çıkarmasını hayretle izliyor. Yusuf'a bir şey söyleyesi geliyor ama bakıyor ki Salih sakin, bırakıyor. Ömür gene de dayanamayıp yavaş, diyor Yusuf'a, yeter. Sorun yok yenge, başka türlü anlamaz bunlar.

Manisa yolunda Ömür Yusuf'a bir sürü laf ediyor – bu kadar gaddarlığa lüzum yok, o kapıyı kapalı tutun yeter, birbirlerini yiyecek

halleri yok ya. Yusuf sıkıla sıkıla, eski kafalı birine anlatır gibi köpek terbiyesinden bahsediyor. Biraz da alay ediyor arada, ne yapalım, okuma yazma mı öğretelim? Sen arada gel el işi dersi ver. Ömür pek gülmüyor bu laflara, valla ben anlamıyorum, sen git arazide köpek besle, sonra gel burada döv. Dayak değil o, diyor Yusuf, eğitiyoruz.

Sait Ömür'ün bu işe el atmasından memnun, kendisi konuşsa ortam sertleşir. Gördükleri sahne gözünün önüne gelip duruyor. Belki her günkü olağan hadise, belki öyle büyük bir acı da çekmedi hayvan, ama gene de vahşet işte, orta yerinde de Yusuf... Onu her Allah'ın günü şu fabrikaya göndermekle iyi mi ediyorlar? Ama artık çok geç, ipin ucu kaçtı.

Köpeklerin haykırışları mezarlık başında da bırakmıyor onu. Fatiha'sını, Tebareke'sini okumuş sessizce Ömür'ü beklerken içindeki köpek çığlıklarını bastırmaya, kendini on bir yıl önceki malum gecenin kâbuslarına bırakmaya çalışıyor (ne de olsa mezarlıktalar, kendini kahretmek için en uygun yer). O uğursuz sabah, koridorda sessizce yürüyüş, Ömür'ün uyanışı, Yusuf'la konuşma, cenaze, hepsini en küçük ayrıntısına kadar zihninde kurmak istiyor. Aslında bütün o faciayı değil de kaybettiği şeyi, kızının kendisini hissetmeyi tercih ederdi ama olmuyor işte, o geceki kıpırtısız bedeni aşıp yaşayan Elif'e ulaşamıyor. Belki köpekler de müsaade etmiyorlar buna, gelip havlamalarıyla zihnini darmadağın ediyorlar. O köpekler ya da başkaları – Sait hayatlarına girmiş bütün o hayvanların kızının anısını silikleştirdiğini seziyor, sanki bütün o havlamalar, bütün o uzun sürmüş ölümler yeni katmanlar oluşturmuş, artık diplere, ölümlerden önceki yerlere erişemiyor. Gerek var mı bütün bunlara? Bütün bunları hayatımızda taşımaya gerek var mı?

Yusuf az ötede, mezarlığın yan duvarı üzerinde dengede durmaya çalışarak yürüyor. Hiçbir şeye aldırmıyormuş gibi geliyor Sait'e, şöyle durup bir Fatiha okusa çok mu? Onu mezarlığa ilk getirdiklerinde (altı yaşındayken olmalı) sinirlenmişti Sait, kendileri dua ederken oğlanın otlara, dikenlere vurmasına kızmış, arabada bağırıp çağırmıştı – kardeşin o senin, biraz ona göre davran. Yusuf'u böyle kayıtsız görmek, onda Elif'in anısından iz bulamamak gene üzüyor Sait'i. Sanki oğlu hâlâ o geceki derin uykusundan uyanmamış, ruhunu korunaklı bir yerde tutmayı başarmış.

Dua faslını bitirip mezarlıktaki yabani otları temizleme işine

giriştiklerinde Yusuf canla başla çalışıyor, gücü kuvveti de yerinde, en çok işi o yapıyor, sanki bir şeyleri ispat etmek istiyormuş gibi görünüyor Sait'e – aferin, çalış bakalım. İşler bitip mezarın başından uzaklaşmaya başladıklarında üçü de giderek rahatlıyor. Ömür güneş gözlüklerini çıkarıp gözyaşlarını siliyor, arabaya yaklaşınca da başörtüsünden kurtuluyor. Sait o an Ömür'e sarılsa yeridir ama mezarlıkta yakışık almaz diye düşünüyor.

Dönüş yolunda Yusuf gene fabrikaya dönmek için ısrar ediyor, meğer sözleşmişler İbo'yla, gece de onlarda yatıya kalırım, diyor. Sait biraz dirense de Ömür'den beklediği destek gelmiyor, bırakıyorlar Yusuf'u. Yalnız başlarına eve dönerlerken karısına çıkışmamak için kendini zor tutuyor. Ne oldu şimdi? Hani bir araba laf etmişti oğlana Ömür? Gene gidip elleriyle o rezaletin ortasına koydular.

Tabii bunun iyi tarafları da yok değil, akşam balkonda rakı sofrası kurar, rahatça otururlar. Evet, ziyaret gününün akşamında iki tek içtikleri olur bazen böyle, Ömür yemeği hazırlarken Sait balkonda ufak ufak demlenir, Elif'in hayatta olduğu bir dünyanın neye benzeyeceğini düşünüp hüzünlenir. Başta güzel gelir bu hüzün ama çok geçmeden içi buruklaşır, niye bunları düşünüp durduğunu kendine sormaya başlar ve sonunda yeter, deyip bırakır. O akşam da hemen hemen aynısı oluyor, neyse ki Ömür yanına gelince içi biraz ferahlıyor, beraber sigara tüttürüp etrafı izliyorlar. Evleri merkezden uzakta, bir tepenin sırtlarındaki sitede, karşıdaki iki apartmanın arasından kuşbakışı Çanakkale görünüyor, balkonun sol tarafından hafif sarkınca Boğaz bile görülebilir. Yusuf şimdi oralarda bir yerde, merkezdeki şu ışıklardan biri onu aydınlatıyor olmalı, oturmuş yemek yiyorlardır şişkoyla, boş boş konuşuyorlardır.

Sait o gece her zamankinden fazla içiyor. Ömür de bırakmıyor onu, karı koca uzun zamandan beri ilk kez masa başında saatler geçiriyorlar. Sait içtikçe etrafını saran ılık havanın, uzaktaki denizin, aşağıdaki Çanakkale keşmekeşinin ruhuna belli belirsiz bir saadet havası taşıdığını hissediyor. Neden bunu daha çok hissetmesin ki? Neden canını sıksın hep? Hayatlarında hâlâ bir şeylerin değişebileceğini, bir şeylerin yenilenebileceğini düşünüyor. Yıllar boyunca o aynı okula gidip aynı dersleri anlatacak, bu arada Yusuf'un yavaş yavaş büyüdüğünü, hayatının birtakım kafasız yabancılar tarafından ele geçirildiğini görecek. Oysa başka türlü olabilir.

Bir an hayatını değiştirmeye nereden başlayacağını derinden hissediyor. Gündelik mevzuların ortasında, kendisinin de beklemediği bir kararlılıkla şöyle diyor: Seneye gitmeyelim. Nereye? Kabristana diyorum, seneye gitmeyelim, yani her sene gitmeyelim demek istiyorum. Huzursuz edici bir sessizlikten sonra iyi, diyor Ömür, sen gelme, ben yalnız giderim. Alınganlık yapma şimdi, seneye gitmeyelim diyorum işte, ben de gitmeyeyim, sen de gitme, senin için de söylüyorum. Unutalım diyorsun – demiyorum, neyi unutalım yahu, unutulacak şey mi bu? Ama işte kalkıp oralara gitmek başka türlü bir – üşeniyor musun Sait? Lafa başladığına pişman oluyor ama artık bırakmak için çok geç: Böyle bir şey olabilir mi Ömür? Sen ne biçim şey diyorsun şimdi? Ben başka bir şey diyorum bak: Çanakkale'ye geldik, ne güzel oldu, sen de daha mutlu oldun, seramiğe bile başladın ilk sene, ama işte sanki her sene oraya gidince böyle başladığımız yere dönüyoruz. Ben bir yere dönmüyorum Sait – aniden lafını kesiyor Ömür. Ben aynı yerdeyim zaten. Yusuf'umun ne kadar yanındaysam Elif'imin de öyle. Biriyle konuşuyorum, öbürünü hissediyorum, ikisi bir benim için.

Sait bu işin düşündüğünden zor olduğunu, belki de kendisini aştığını anlıyor. Gene de devam etmek zorunda: Kötülük ediyorsun kendine – kötülükse kötülük, ne ediyorsam kendime ediyorum Sait. Bak ben samimi olarak diyorum, sen gelmezsen gelme, darılmam, kızmam etmem, ama ben yavrumu o gün orada bir başına bırakamıyorum, yani şimdi bu tuhaf geliyordur sana ama ne yapayım? Konuşurum Yusuf'la, o gelir, gelsin zaten, unutmasın kardeşini, anlasın. Anlar inşallah, diyor Sait – Sait ne biçim laflar bunlar? Beklemiyordu bu çıkışı, daha mırın kırın ederken Ömür devam ediyor: Ben dün gece yatmadan konuştum Yusuf'la, sen bilmiyorsun. İstiyor o, istiyor da huzursuz oluyor, korkuyor biraz, korksun zaten mezarlıktan, ne yapsın, güle oynaya mı gelsin? O senden benden iyi biliyor mezarlık nedir, nasıl bir yerdir. Ben ona bakınca anlıyorum, kız kardeşini seviyor, az gördü ama gene de tanıyor, insanın ruhunu bilmek diye bir şey var sonuçta. Ablanı düşün, çocukken topu topu kaç kere gördün ama şimdi her ay ziyaretine gidiyorsun, halbuki anlamaz etmez.

Bu abla konusu Sait'in hoşuna gitmiyor. Ziyarete gidiyor evet, ayda bir bile değil gerçi. Gidip oturuyor sadece ama elinden bu kadarı geldiğinden, yoksa başka şeyler de yapardı, ne de olsa yaşıyor

abla, bir ağaç gibi yaşıyor ama o da bir şeydir, yaşayanlar için her zaman yapacak yeni bir şey vardır. Bütün bunları böylece söylemek istemiyor, kırıcı olmaktan korkuyor, umursamaz görünmekten... Gene de cesaretini toplayıp o başka, diyor, yaşıyor o. Bu kadarı yeterli, üçüncü dublenin dibini görmüş artık, uzun cümleler kuracak halde değil. Her şeyi anlayan, tüm hataları mazur gören ve bunu mümkün mertebe konuşmadan yapan biri olmak istiyor.

Neyse ki Ömür kızmıyor, sanki cevabını önceden hazırlamış gibi, benim kızım da yaşıyor, diyor, o benim hayatımın bir parçası, içimde yeri var. Sen bunu kabul etmiyorsan benim yapabileceğim fazla bir şey yok Sait. Ne diyeyim sana? Ben Yusuf'a baktığımda hep Elif'in bakışlarını görüyorum, sanki abisi onu içinde taşıyor. Sanki kızımın ruhu o gece çıktı, uykusunda abisine geçti, orada kendine yer buldu, sığındı kaldı, ben öyle hissediyorum. Yusuf'un kalbi geniştir, sıradan bir çocuk değil o Sait, unutma, kardeşini de almıştır içine, yoksa gözleri böyle bakmazdı.

Sait kafasında Yusuf'un bakışlarını evirip çeviriyor. Sıradan bir çocuk değil o, evet, gene de Ömür'ün bahsettiği şeyi daha evvel hissetmemiş olması tuhaf, biraz tedirgin oluyor. Demek zaman içinde Ömür'le böyle apayrı yollara gitmişler, gördükleri bile başka. Bir günde olmadı bu, aylar, yıllar içinde oldu. Kızın ölümünden sonraki ilk zamanları hatırlıyor. Bazen gecenin yarısı belli belirsiz bir konuşma sesiyle uyanır, kendine geldiğinde Ömür'ü yatakta oturmuş, anlaşılmaz sözler mırıldanırken bulurdu. Doğrulup konuşmaya çalışırdı onunla, ne dediğini anlamak isterdi, çok sıkışınca da kendince cevaplar uydururdu, konuşmayı yeni öğrenen bir çocukla muhatap oluyormuş gibi. Ancak karısını güçbela yeniden yatırdıktan sonra kendisi gözünü kırpmadan sabahı ederdi. Belki de Sait'in hayatının en zor geceleriydi bunlar: Ömür birtakım rüyalar –Elif'in de muhakkak belirip kaybolduğu rüyalar– içinde derin ve huzursuz uykulara doğru sürüklenirken, kendisi gözleri açık öylece yatıyor, dünyanın ne kadar karanlık bir yer olduğunu düşünüp ruhunu bile isteye bu karanlığa gömüyordu. (Kalkıp içeri gidemiyordu, malum geceden beri salon o karanlık haliyle onda dehşet uyandırıyordu.) Bir süre sonra dayanılmaz geliyordu bu, o zaman tek isteği, her şeyin gözüne çırılçıplak göründüğü bu uyanıklık halinden kurtulmak oluyordu, evet, sanki bir şey gelip onu kurtaracakmış gibi gözleri açık bekliyordu. Belki de Ömür'le yolları

daha o gecelerde ayrılmaya başladı, biri bir türlü uyanamadığı derin uykuların, diğeri huzursuz bir uyanıklığın pençesindeyken.

Yusuf'un bana bir bakışı vardır, hâlâ gözümün önünde, diyor Ömür. Elif'ten sonraki ilk haftalardaydı herhalde, ben gündüz vakti yatakta uzanmıştım, böyle ağlamaklı – o aralar hep öyleydim zaten, sen de öyleydin ya... Yusuf birden önümde belirdi, yatağın yanına kadar usulcacık gelmiş meğer, kapıyı da ses çıkarmadan açmış, nasıl yaptıysa artık, neyse işte, bir baktım Yusuf önümde durmuş beni izliyor. Bir şey demedim, normalde deriz ya, ne oldu oğluş filan diye sorarız, bu kez sorasım gelmedi, bana baksın istedim öyle, istediği kadar baksın, çünkü belli ki bir şey anlatıyor bana. Sanki kendini hatırlatıyor, buradayım, diyor, ben de varım, beni unutma. Baktı, baktı, kim bilir kaç dakika öyle bakıştık, bir zaman sonra gözlerinde daha önce görmediğim bir şeyi görür oldum, bir parıltı mı dersin, artık ne dersen de... Sanki oğlumun gözlerinin arkasından Elif'im de bana...

Bu son cümleyi sözcükleri tek tek ayırarak söylerken ağlamaya başlıyor Ömür, sonunda susuyor – belki söyleyecek bir şeyi de kalmadı. Sait uzanıp elini tutuyor (sarılsa daha iyi olurdu ama karşılıklı oturmuşlar). Bir zaman sonra Sait de kötü oluyor, gözleri doluyor. Evet, kendisi de sessizce ağlıyor şimdi ama öyle içi ferahlayacak gibi değil, çünkü bir yandan da kızıyor Ömür'e, bak işte, aynı yere döndüler, şimdi karısı yatıp uyuyacak, Sait ise sabaha kadar gözünü kırpmadan – bunu diyordum işte, tam da bunu... Kalkıp gidesi geliyor ama o kadarı fazla olur, yıllar içinde öğrendi. Eli Ömür'ün elinde, gözyaşlarının dinmesini bekliyor. Sonunda Ömür gidip bir peçete alıyor, oturup gözlerini siliyor. Burun çekme sesleriyle bölünen bir sessizliğin ortasında oturuyorlar, başları manzaraya dönük, merkezdeki evlerin ışıklarını izliyorlar. Yusuf da oralarda bir yerlerde şimdi, ne yapıyor kim bilir, neler düşünüyor? Neler olup bittiğinden haberdar mısın oğlum? Böyle Yusuf'a uzaktan usulca seslenebilmek ve onun kendisini duyduğundan emin olmak istiyor Sait. Sonra belki sessizliğin içinde belli belirsiz de olsa bir cevap... Kim bilir, duyuyordur belki – hayır, Sait emin olmak istiyor. Sonunda haydi, diyor Ömür, yatalım.

Sait balkonda kalıyor, bir sigara daha içip öyle yatacak – bu gece kim bilir kaç oldu? Nefesi leş gibi artık, bunu sevmiyor ama gene de

içine o dumanı çekmek güzel. Manzarayı izleyip ılık yaz rüzgârıyla beraber sigara dumanını içine çekerken güzel aydınlanma anları yaşamayı bekliyor. Yaşıyor da aslında, oğlunun yüzü, Elif'in yüzü, ikisini kafasında birleştirmeye çalışıyor, hoşuna gidiyor bu. Ancak her güzel şeyin bir sonu var: Sigara bitince vücudu Sait'e ihanet etmeye başlıyor – rakıyı fazla kaçırdı, nefesi kötü, iyi hissetmiyor. Bu aydınlanma anları güzel ama sonra bir şeyler er geç gelip onu ele geçiriyor, somut, taş gibi gerçek şeyler: Ertesi gün kalktığında Ömür yorgun yüzüyle gene karşısında olacak, elinde sigarası...

Bir an, o yalnız ve aydınlanmış haliyle bir şeyleri değiştirebileceğine vehmediyor. Evet, sadece düşünerek, sadece başka şeyler isteyerek geçmişi değiştirebileceğini hissediyor, böylece olaylar başka türlü gelişmiş olur, bazı şeylerse hiç yaşanmadan, silik ihtimaller olarak geçip gider. Düşün Sait: Elif'in hiç rahme düşmediği, o zayıf yaşamın hiç başlamadığı ve en heyecanlı yerinde tükenip gitmediği bir hayat... Berrak bir zihinle hepsinin, evet, Elif'in bile öncesine gidip her şeyin başladığı o âna dönüyor. Yusuf... Alelade bir oğlan, o gün de her çocuk gibi denizde annesiyle oynuyor, çıkma zamanı geldiğinde kıyameti koparıyor, Ömür'ün kucağında çırpınıyor, yeniden denize dönmeye çalışıyor. Tamam artık, diyor Ömür, deniz faslı bitti, bak, güneş de gitti zaten. Sait yanlarında, çıkışlarına eşlik ediyor, arada destek oluyor Ömür'e, kıyıya vardıklarında koşup havlu getiriyor. Gerçekten de minibüse yürürlerken yağmur çiselemeye başlıyor, öğretmen evine dönmenin tam zamanı, tatil bitti. Manisa'ya döndükleri gün doktor arıyor, haberler hiç iyi değil, tedavi hemen başlıyor. Bir gün, tatillerinden sekiz ay kadar sonra, dönüşü olmayan o gerçeklik hayatlarının ortasında patlayıveriyor. Her ne kadar Ömür mücadeleyi sürdürse de zorlu geçen bir yılın sonunda bedeni pes ediyor. Şimdi Sait Yusuf'la bir başına. Birkaç sıkıntılı senenin sonunda yeni bir hayat kurmuşlar, burada, Çanakkale'de, ev bu ev, bu balkon, Sait gene bu aynı gecede oturmuş yaz havasını içine çekiyor. İçeride onu bekleyen boş bir yatak var, ya da belki az çok huzurla uyuyan başka bir kadın, belki yan odada başka bir çocuk, dokuz ya da yedi ya da dört yaşında. Yusuf ise aynı Yusuf, şimdi İbo'nun evinde, rüyasında sadece aptalca şeyler görerek uyuyor. Olsun. Bu da güzel.

Sonunda gidip karısının yanına uzanıyor, onun uykuya gömülmüş yüzünü yakından izliyor. Haksızlık ediyor Ömür ona,

düşüncesiz, kafasız biriymiş gibi muamele ediyor. Oysa Sait oğlu için elinden geleni yapmış, daha da yapacak. Uyumak üzereyken, gözünün önüne Yusuf'un köpeğe haykırışını, tokat üstüne tokat indirişini getiriyor. Bu kez bu sertliğin ona yakıştığını, köpeklerin acımasız dünyasında Yusuf'un da kendince bir yeri olduğunu düşünüyor. Onların dilinden anlıyor belki, küçük bir ilah gibi ortalarında, hepsini yola getiriyor. Az önce kurmuş olduğu hayaller sıkıcı geliyor şimdi, yanında yatan herhangi bir kadın, yan odadaki herhangi bir çocuk, sıradan bir Yusuf – bunları ne yapsın ki? Acıysa acı, hayat böyle daha güzel, artık dönüş yok. Haksızlık etme çocuğa, anla onu, gözlerine iyi bak. Fabrikaya, İbo'ya, Salih'e dair bulanık görüntüler eşliğinde uykuya dalıyor.

Rakı onu hep yüzeyde tutar böyle gecelerde, eninde sonunda da ezan sesi gelip uyandırır, işe bak, der Sait, sabah oldu bile. Sonrası yarım yamalak bir uyku... Bu kez ezanla beraber evvelki gecenin düşünceleri zihnine sökün ediyor, heyecana kapılıp uykudan uzaklaşıyor. Direnmenin âlemi yok, en iyisi güne başlamak. Düşününce hoşuna gidiyor: Şu tuhaf gecenin ucunda sıra dışı bir sabah yaşamak fena mı olur? Belki de böyle böyle taşlar yerinden oynar işte: Bir sabah yürüyüşü, arabayla kısa bir gezinti... Şafak sökerken etraf bambaşka bir ışıkta görünür, zihin daha önce gitmediği yerlere gider ve o sırada insanın içinde bir şeyler usulca yer değiştirir. Bir de bakarsın ki bütün meselelerin çözüme kavuşmuş. Hem aşağı mahalledeki fırın açıktır, ilk çıkan ekmeklerden almak fena olmaz.

Çıkıp alacakaranlıkta bir süre yürüyor. Yeni bir mahalledeymiş gibi hissediyor şimdi, ya da aynı mahallede başka bir hayat... Sanki oğlu ve karısıyla beraber yeniden doğmuşlar – Ömür yaşıyor, ne güzel işte, ben onsuz ne yaparım ki?

O boş arsanın yanından geçerken bakmamaya çalışıyor, ne de olsa köpeklerden biraz korkuyor, öylece geçip giderse umursamazlar. Dayanamayıp göz ucuyla baktığında alacakaranlıkta köpekten çok daha büyük bir karaltının kıpırdandığını görüyor. Durup dikkatle bakıyor: Bir adam sağa sola bir şeyler atıyor, etrafında iki köpek... Aklına Yusuf'un söyledikleri geliyor, bakkalın oğlu demişti hani, Sait ciddiye almamıştı – başka işi mi yok herifin? Eğer yürüyüp giderse belli ki öğlene kalmadan yeni cesetler bulacaklar. Gerçi Yusuflar evde değil, haberleri bile – ama olsun, Yusuf'a ya-

lan mı söyleyecek? Ötesini pek düşünmeden usul usul yaklaşıyor: Evet, gençten biri, bakkalın oğlu olabilir, gerçi tanımaz etmez. İyice yaklaşıp, selamünaleyküm, diye lafa giriyor Sait, adam şaşırıyor biraz, tedirginlikle karşılık veriyor – suçüstü yakaladım pezevengi, diye düşünüyor Sait, yaktım çırasını. Hayırdır kardeş, bu saatte? Yazık günah, diyor oğlan, aç kalmasınlar. Bu saatte mi besliyorsun böyle? Oğlan bir süre sessizce işine devam ediyor, sonunda Sait'e bakmadan, ne oldu dayı, diyor, sabah sabah uykun mu kaçtı? Dayı... Bu hitap hoşuna gitmiyor Sait'in: Evimin sokağı burası, sana mı soracağım? Ne veriyorsun sen o köpeklere? Biz zaten besliyoruz onları. Oğlan sonunda duruyor, dönüp bakıyor – ben de besliyorum, yasak mı? Buradan dönüş yok: Bana bak, diyor Sait, sen onları neyle besliyorsun biliyorum ben –kendisinden beklemezdi böyle bir çıkış– o köpeklerin birine bir şey olsun... Yarım kalmış cümle havada asılı dururken Sait neyin içinde olduğunu yavaş yavaş idrak ediyor; o âna kadar sanki bir rüzgâra kapılmış gidiyordu, şimdi kendine geliyor. Evet, diyor adam, söyle bakalım, ne diyeceksin. Senli benli konuşma benimle, diyor Sait, öğretmenim ben. Adam gülüyor – gülme. Ne veriyorsun sen bu köpeklere? Hacı bana bak, diyor oğlan, benim kafamı bozma sabah sabah – ne veriyorsun sen onu söyle, sıçtırtma ağzına. Bak büyüğümsün, elimden şimdi – ne olacak, kaza mı çıkacak elinden? Oğlan sonunda elindekileri bırakıp Sait'in üzerine yürüyor. Önce biraz itişiyorlar, sonra güreşir gibi birbirlerini kavrıyorlar, ara ara kesik, anlamsız kavga çığlıkları sabahın sessizliğinde ortalığı çınlatıyor. Neyse ki Sait beklediğinden iyi karşılık veriyor, rakibinden yaşlı ama gücü kuvveti yerinde. Tuhaf, neredeyse komik bir kapışma, birbirlerini tuttukları için dövüşemiyorlar bile, bir bıraksa herif, diyor Sait içinden, ben onun... Fakat öyle olmuyor, oğlan ne yapıp edip bir boşluk ânı yakalıyor, Sait burnuna yediği kafa darbesiyle yere yığılıyor, kıvrana kıvrana hiç ağzına almadığı küfürler ediyor – amına koyayım ben senin, yavşak oğlu yavşak. Oğlan ilgilenmiyor bunlarla, daha da bulaşmazsın bana, diyor, torbasını alıp kayboluyor.

Sait bir süre hırıltıyla inliyor. Eline hemen kan dolmuş – pezevenk kırdı burnumu. Telefonuna davranıp Ömür'ü arıyor, fakat ekranda karısının ismi belirir belirmez kapatıyor. Gerek yok, yalnız kalabilirim biraz. İlk ânın şoku geçince üzerine bir sakinlik geliyor, sıcağı sıcağına fazla bir ağrı da hissetmiyor hem. Bir süre daha

burnu kanar böyle, belki fenalaşıp biraz baygın yatar, ne olacak ki? Yan yatıp etrafına bakıyor, o iki köpeğin hâlâ bir şeyler kemirdiğini görüyor. Müdahale edecek hali yok, zaten çok geç, bugünün cesetleri de bunlar işte. Yusuf gelip iyileştirse onları, küçük bir ilah gibi arsada belirip – hayır, her şey böyle, olduğu haliyle kalacak, eh, ölen ölsün, kalan – ben de elimden geleni yaptım işte, artık bir süre yatabilirim, ağrı yeniden vurana dek dünyayı unutup... Uzanıp yakındaki köpeğe dokunmaya çalışıyor, eli yetişmiyor. Manzaranın dışarıdan nasıl göründüğünü hayal ediyor: Gün ağarırken sitelerin arasındaki arsada yatan bir adam, köpeğe dokunmak için korkusuzca elini uzatıyor – işte o adam Sait. Vay canına, neler neler oluyor hayatta, işte bu sabah da burada yatıyorum, Ömür uyuyor (herkes uyuyor), Yusuf uzakta. Belki biraz daha yatarım, sonunda da ölürüm. Yeterince yatsam ölür müyüm acaba, şöyle bir süre daha kan kaybetsem? Gelip beni bulsalar, Yusuf koşup baksa ve burnumdaki kan lekelerini görüp... Of, hayatım ne acayip oldu, belki de hak ettim. Dayağı Yusuf'tan yemiş ya da –daha güzeli– Yusuf adına dayak yemiş gibi düşünmek hoşuna gidiyor.

Ancak bir türlü şuurunu yitirmiyor. Yeterince kan kaybetmiyorum herhalde, gözümü kapayıp bekliyorum, bekliyorum, sonra bir de bakıyorum ki uyanığım, o kadar da yorgunum halbuki. Gözlerini ağır ağır açıp kapıyor, karşısındaki site bloklarının belirip kaybolusunu izliyor. Sabah havasını içine çekiyor, gerçi burnu kanla dolu olduğundan kokusunu alamıyor ama olsun, gene de güzel. Bu havanın verdiği dinçliği unutmuş artık, ancak erken saatte uzun yola çıkarken hisseder insan bunu. Uzun yola çıkmayalı da çok oldu, bu saatte yatağındadır hep Sait, uyur, uyanıksa da huzursuzca kıvranır, oysa bak, insanın başına ne geleceği belli olmaz, gün gelir böyle bir yerde yatar, gün gelir dağ başında – bir çadır alsak, kampa gitsek, fena mı olur? Fikir hoşuna gidiyor, bir süre bununla oyalıyor kendini. Tabii ölmezsem, gerçi belli ki ölmeyeceğim, iyi gibiyim, zaten ölmek olmaz şimdi, Yusuf'um hayattayken imkânsız, böyle erkenden... Onun tek bir babası var ve o benim, başka kimse bilmez bu hissi. Ve dünyada tek bir Yusuf... Nasıl da bakmıştı bana gece uyanıp, daha el kadar bebekti, bir de baktım gözleri pırıl pırıl, çünkü sıradan bir çocuk değil o, hele aptal hiç değil, ben de değilim, bakışlarındaki derinliği görüyorum. Evet, bazen istemeden üstüne gidiyorum, Allah da cezamı verdi işte, o oğlanı üstüme saldı. Artık

başka türlü bir insan olmam gerek, Yusuf için böyle şeyler yapmam gerek mesela, onu üzen pezevenklere karşı yumruğumla... Ömür görse gurur duyar benimle. Arasam da gelse mi?

Sonunda istediği oluyor: Kısa da olsa bir uyku. Yüzünde bir ıslaklıkla uyandığında gözünün önünde köpeklerden birini buluyor, Yusuf'un bağırış sesi geliyor aklına. Güçbela doğrulduğunda yüzündeki ağrıyı hissediyor, korka korka burnunu yokluyor, canı acıyor ama kırık gibi değil, sadece şişmiş. Gülüyor – bayağı bir tipim kaymıştır şimdi. Pezevengin evladı... Kalkıp eve gitmesi lazım, ya da önce hastaneye. O iki köpek hâlâ etrafında, birkaç saate ölecekler, oysa şimdilik karınlarındaki doygunluk dışında hiçbir şey hissetmiyorlar. Birazdan bir şeylerin yaklaştığını sezmeye başlarlar – öyle derler, köpekler anlarmış. İşte dünyadaki son saatleri ve ben buna şahidim. Ne acayip hayat. Burada yeteri kadar beklersem köpeklerin ölümle pençeleşmelerini ve yavaş yavaş yenik düşmelerini görebilirim.

Fakat buna gerek yok: Atlayıp acile gidiyor. Uykulu hastabakıcılar karşılıyor onu, ağzının etrafındaki ve tişörtündeki kurumuş kan lekelerini pek ciddiye almıyorlar, gece boyunca kim bilir neler görmüşler. Doktor sebebini soruyor, boş ver, diyor Sait, önemsiz bir kavga, biraz çocukça bir şey, aramızda hallederiz biz. Doktor inanmıyor ama belli ki umurunda değil. Kırık yok, sadece ince bir çatlak... Sıkı sıkı bandajlıyorlar burnu. Hastanedekilerin o bitkin, her şeyi kabullenmiş halleri Sait'in içine fenalık veriyor. Oysa bazen yepyeni şeyler olur hayatta, taşlar yerinden öyle bir oynar ki... Anlamaları mümkün değil. Dönüşte fırından ekmek alıyor, iki de simit.

Saat dokuz buçuğu geçmiş olduğu halde Ömür uyanmamış. Sait çay koyup salona geçiyor ve (neden olmasın?) radyoyu açıyor. Pop müzik gibi bir şeye denk gelince sesi iyice açıyor ve neden olmasın, diyor içinden, bugün de böyle bir gün işte... Çalan şarkı pek bir şeye benzemese de sorun etmiyor, zaten müzikten anlamaz, ritme ayak uydursa yeter, salonun ortasında şöyle hafif hafif salınsa – işte bu hafiflik güzel, bu halin tadını çıkarmak... Gülüyor: Pezevenk nasıl da koydu kafayı – fakat ben yaşatmam onu buralarda, artık bana bulaşmasın. Benim adım Sait, namı diğer Sait Dayı – buna da gülüyor.

Ömür salonun kapısında belirdiğinde Sait onu sırıtarak karşılıyor. Sait neler oluyor? Müziği tamamen kapatmak istemiyor Sait, sesini biraz kısıp anlatıyor: Dayak yedim, pezevengin evladı kafa attı ama olsun, ben de atabilirdim, başa baş gidiyorduk. Ömür'ün aklı başından gitmiş – hangi pezevenk? Bakkalın oğlu, köpekleri öldüren it, dedim ki ona sen kimsin, sen ne veriyorsun bakayım onlara, uyardım işte, efendi ol dedim ama gerek yok aslında, doğrudan yumruk tokat gireceksin, daha lafı bitmeden bir tane çakıp – ama işte kibarız ya, öğretmeniz filan, illaki bir insanlık...

Ömür ilk kez Sait'ten böyle laflar duyuyor olmalı. Of Sait, Sait, Sait, sen genç oğlanlarla güreşecek adam mısın? Gene gülüyor Sait – evet, belki de öyle bir adamım, belki geç bile kaldım, hayatta güreşmek gerekir bazen. Ömür sen bilmiyorsun, geçen gün ölü köpeklerin başında nasıl ağladı Yusuf, hani böyle – bir an durup yüzünü ağlıyormuş gibi buruşturuyor, sanki oğlunun ağlayışını Ömür'ün karşısında canlandırıyormuş gibi. Tuhaf, yüzündeki taklit ifade onu ânında ele geçiriyor, birden ağlamaklı oluyor – artık bir şey yapayım istedim Ömür, canıma tak etti, seyirci kalmayayım dedim.

Ömür yaklaşıp kocasına sarılıyor – tamam, anladım ben seni. Biraz ağlıyor Sait, Ömür'ün de ağladığını hayal ediyor ama sarıldığı için göremiyor. Geceden beri –ne gecesi, belki de aylardan beri– ihtiyaç duydukları şey bu, böyle bir yakınlık, aynı anda aynı şeye üzülebilmek... Amma da ağladık bu aralar be, diyor Sait içinden, bitsin artık bunlar, güzel günler gelsin. Öte yandan böyle ağlamanın bir hoşluğu da var, geceki gibi değil, sanki gözyaşları içindeki zehri alıp götürüyor, Sait yavaş yavaş temizlendiğini hissediyor. Soruyor: Ben haksızlık mı ediyorum Ömür, Yusuf'a kötü mü davranıyorum? Onu hep itip kakıyorum belki, her fırsatta bir şeyleri kafasına kakıyorum, o şöyle olmaz, bunu böyle yapma. Aslında güzel şeyler istiyor oğlan, köpekler yaşasın istiyor, onlar ölünce ağlıyor filan, sonra o şişko İbo'yu koruyup kolluyor. Bugün kaç çocuk böyle ki? Şu bakkalın oğlunu bir görsen, içi çürümüş herifin, daha yirmisinde var yok, kalbi nasır tutmuş, çayırda ot gibi yaşıyor öylece, hiç düşünmeden kemikleri havaya sallıyor it oğlu it. Dedim ki ben şimdi buna ses çıkarmazsam Yusuf'um ne der? Gider lafımı söylerim, ha yumruk mu yiyeceğim, yiyip otururum aşağı. Ucunda ölüm mü var Ömür? Ben Yusuf'um için elimden geleni yapayım,

gerisi artık kader, çünkü o iyi bir çocuk, öyle değil mi Ömür? Evet, diyor Ömür, öyle.

Günü kâh yatağında, kâh salondaki divanda uyuklayarak geçiriyor. Öğlene doğru kapı çalındığında Yusuf'un geldiğini düşünüp doğruluyor – sucuymuş meğer. Nedense yatarak karşılamak istemiyor oğlunu, suratı darmadağın olsa da şöyle çakı gibi karşısına dikilmek istiyor, o hıyarın karşısına nasıl çıktıysa öyle, işte ben buyum, der gibi. Doğrusu pek hali de yok. Uykusuzluk, üzerine bir de yüzünün ortasındaki bu ağırlık onu sersemletiyor. İçinin geçtiği ender anlarda ipe sapa gelmez rüyalar görüyor.

Bir ara Ömür'ün mutfaktan gelen sesine uyanıyor. Telefonda Yusuf'la konuşuyor olmalı – evet evet, çatlamış burnu, yüzü de bütün şiş, salonda yatıyor, bak sen de gecikme fazla, gel bir gör, tamam işte, söyle bıraksın babası, Yusuf bak, öyle konuşma şimdi... Neler diyor ki Yusuf? Ne diyor olabilir? Sait saate bakıyor: Dört. Niye gelmiyor hâlâ?

Beş gibi kapı yeniden çalındığında artık fırlayıp oğlunun karşısına çıkmaktan vazgeçmiş. Böyle bulsun beni, neysem o olarak, yenilmiş bir adam... (Sonra şöyle diyor: Niye böyle acıyorsun ki kendine Sait?) Yorgun gözlerle Yusuf'un salona girmesini bekliyor ama gelmek bilmiyor oğlan, Sait gitgide kanepeye gömülüyor, gün boyu hazırda tuttuğu zindelik artık onu terk etmiş. Yusuf nihayet kapıda belirdiğinde Sait'in ruhu iyiden iyiye kararmış, kaşları çatık. Bu anda, bu güçsüzlük ânında her şey Yusuf'un elinde: Birkaç sözle Sait'i ayağa kaldırabilir, ya da en azından birkaç şefkatli dokunuşla – gelip babasının terini silse, saçlarını şöyle bir düzeltse...

Yusuf ayakta, divanın karşısında durmuş babasına bakıyor. Dudaklarında silik, ancak bilenin seçebileceği bir tebessüm var. Ne oluyor, der gibi kaldırıyor elini, sen ne yaptın böyle? Sait çaresizce burnunu gösteriyor, böylelikle her şey açıklığa kavuşabilirmiş gibi. Yusuf sonunda babasının karşısındaki koltuğa oturuyor, soruyor: Kaç kişiydiler? Bir. Bu kez oğlanın yüzünde daha belirgin, acımtırak bir tebessüm belirip kayboluyor. Of baba ya, of baba ya... Senin yapacağın işler mi bunlar? Sonra uzunca bir sessizlik. Derken Yusuf'un dudakları kıpırdanıyor ve aradan belli belirsiz "siktiğimin" gibi bir laf çıkıyor. Küfretme, diye çıkışırdı Sait normalde ama şimdi boş veriyor, pezevengin evladı, diyor o da. Belki de böylesi daha

iyidir, belki babayla oğul bu badireyi ancak böyle atlatırlar, yakası açılmadık küfürleri peş peşe dizip – fakat susuyorlar. Yusuf gözünü sehpaya dikmiş, öfkeyle oturuyor, kafasında bir şeyler kuruyor belli ki. Kaç köpek öldü? İki muhtemelen, diyor Sait, ben oradan ayrılırken hayattaydılar. Keşke bir arasaydın veterineri. Sait şaşırıyor buna, çaresizce burnunu gösteriyor, halime baksana. Zaten sabahın köründe... Yusuf'un ağzından gene s'li, k'li bir mırıldanma çıkıyor. Bu kez, tamam, diyor Sait, küfretmeyi kes artık.

Gün batarken Yusuf'la Ömür arsaya gidiyorlar, hem ölenleri görmeye, hem de kalanları beslemeye. Geldiklerinde üzgünler, cesetler orada yatıyormuş öylece, evet, iki tane, neyse ki diğerlerine yiyecek bir şey bırakmamışlar, kendilerini feda etmişler. Şimdi o hacı amca dükkânında hiçbir şey olmamış gibi oturuyordur, oğlan da cehennemin dibinde sağa sola efelenip... Hiçbir yerde adaletin kırıntısı yok – böyle diyor Sait Ömür'e. Böyle bok gibi bir dünya. Bu kez, suratının ortasına yapışmış bu ağırlıkla yatarken köpekleri düşünmek onu başka türlü üzüyor. Sabah arsadayken biliyordu öleceklerini, gene de onları dimdik duruşlarıyla, vakur bakışlarıyla bırakmıştı. Sonsuza dek yaşayacakmış gibiydiler.

Ertesi sabah saat ona doğru ağrılar içinde uyandığında Yusuf'la Ömür'ün aceleyle kapıdan çıktıklarını işitiyor. Birileriyle telefonda konuşuyor olmalılar, tamam, geliyoruz, gibi laflar çalınıyor kulağına. Hızla kalkıp başı döne döne balkona gidiyor, eğilip baktığında karısıyla oğlunun hızlı adımlarla siteden çıktıklarını görüyor. Hiçbir şey kaçırmak istemiyor, hemen giyinip iniyor aşağı. Araziye gidiyor olmalılar, belki belediye görevlilerini karşılamaya – gerek var mı ki buna? Siteden çıkıp biraz yürüdüğünde anlıyor: Hacı bakkalın karşı sırasında durmuşlar, yanlarında İbo. Az ötede kırmızı bir Land Rover görüyor Sait, gözleri Salih'i arıyor. O sırada Ömür fark ediyor onu – sen niye geldin Sait? Dinlensene. Beraber dükkâna bakıyorlar, açık kapıdan içeriye sızan ışıkta Salih'in iri gövdesi görülüyor, hacı amcayla konuşmaya gelmiş demek. Başta sakin görünüyorlar (oysa gözünün ortasına bir yumruk indirse fena mı olur?), derken Salih elini kolunu savurmaya başlıyor, parmağını filan sallıyor havada, hayır efendim, diye tiz bir ses geliyor hacı amcadan, git kime söylersen söyle, kimmiş bakayım o, ispat etsin önce. Salih sonunda hışımla dükkândan çıkıyor, son bir kez dönüp

içeri bağırıyor, benimle oynamayacaksın dayı, bak son kez söylüyorum, pişman olursun. Hacı amcanın vızıltısını ardında bırakıp yanlarına geliyor, git ne yaparsan yap, gibi şeyler söylüyor amca. Salih Sait'i karşısında gördüğünde nedense hiç şaşırmıyor, sadece yaklaşıp omzundan sıvazlıyor, merak etme Sait kardeş, hadlerini bilecek onlar, yürüyüp cipine biniyor. İbo gene başlarına kalıyor.

Yatağında yarı uyanık geçirdiği saatler boyunca evin içindeki sesleri dinliyor Sait. Çocuklar yan odada bilgisayar oynuyorlar, ara ara boğuk, vahşi gülüş sesleri geliyor, bir iki kez tam dalacakken uyanıyor bu yüzden. Birkaç kez de İbo'nun tiz sesinin evin içinde dolaştığını işitiyor, Ömür Teyze, Ömür Teyze... (Yusuf'un sesiyse onunkinin altında akan sakin, bitmeyen bir mırıltı gibi.) Siktirip gitse artık şu çocuk, diyor Sait içinden, hasta var burada. Ömür çocuklara limonata yapıyor, öğle yemeğinde de hamburger yiyorlar, Sait istemiyor. Akşamüstü köpekleri beslemeye çıktıklarında Sait biraz evde dolaşıyor, balkona çıkıp gelişlerini izliyor. Salih'in sabahki efelenişi beyhude geliyor ona – sanki höt deyince kaçacak adamlar, ne olacak ki, birkaç güne oğlan gene zehirli etleriyle gelir, manyak mıdır nedir? Gidip beklesek, diye düşünüyor, sabah altıda kalkıp pusuya yatsak, Ercan abim de gelir – Ercan'ı boş ver, Salih'le bekleriz. Çocuğun ağzını burnunu dağıttıklarını hayal ediyor, sonunda hepsi saçma geliyor, hepsi, hatta köpekler, hayatlarında şu köpeklerin mevcudiyeti bile saçma – her gün etrafta binlercesi ölürken şu ikisinin yasını tutmak bize düştü, bugün başka bir tane, yarın başka...

Herkes gelmeden dönüp gene yatağına gömülüyor, yattığı yerden evin yeniden bütün o seslerin işgaline uğrayışını takip ediyor. Dikkat kesildikçe gürültü büyüyor, bütün o konuşmalar kafasında giderek daha çirkin suratlarla birleşiyor. Hepsi bencilce kendi dertlerine düşmüşler, bir Allah'ın kulu da gelip odaya sormuyor, nasılsın, ne istiyorsun? Gerçi Ömür geliyor iki kez, günahını almamak lazım, su getiriyor, muhallebi getiriyor. Bir ara salondan müzik sesi yükselince Sait sesleniyor, kısın biraz – duyan yok. Ömür uğradığında tersliyor Sait, uyumaya çalışıyoruz burada – şimdi uyuma Sait, akşam oldu artık. Oğlanların ne yaptığını soruyor, hiç, müzik açtılar salonda, gel hadi. Ömür'ün bu rahat, gündelik zevklere kapılmış hali Sait'in sinirini bozuyor – ne oldu ki şimdi, o yorgun bakışlar gitmiş, yüzü ferahlamış, hepsi bu kadar mı? O zaman hep

şu oğlanlarla arkadaşlık etsin, somurtacak duvar aradığında da gelsin yanıma. Sait kendini başka bir gerçekliğin içinde bulmuş gibi hissediyor, sanki geçmiş silinip baştan yazılmış da kimse ona haber vermemiş, evet, alabildiğine sıradan bir hayat yaşamışlar meğer, bütün o ölüm kalımlar başkalarının başına gelmiş. Artık Ömür'ü anlamıyor Sait, belki uzun zamandır anlamıyordu ve şimdi, nihayet bunu kabulleniyor.

Bütün bunlar eninde sonunda Sait'in homurdanmaları; asıl kıyamet akşam yemeğinde kopuyor. Hep beraber tavuk butlarını kemirirlerken, çocuklar nereye savrulacağı belli olmayan konuşmalarının bir yerinde hacı amcanın taklidini yapıyorlar. Yusuf tiz bir sesle bağırıyor, hayır efendim, kimmiş bakalım o, sonra İbo araya giriyor, ispat etsinleer – gülüp duruyorlar. Derken sözümona hacı amcanın sesi bir yumrukta kesiliyor, çok gülüyorlar buna, sonra gözüne zeytinyağı şişesi yiyor, ağzına mutfak süngeri tıkılıyor, tekme, tokat, derken balyoz, keleş, bazuka, sonunda tamam, diyor Sait, yeter. Yusuf gülüyor, kızma baba ya, intikamını alıyoruz – gerek yok, diyor Sait, intikam filan istemez. Birden siniri tepesine çıkıyor: Zaten herif bakkalın oğlu mu o bile kesin değil. Ya başkası çıkarsa, ne yapacaksınız o zaman? Gidip hacıdan özür mü dileyeceksiniz? Soru ortada kalmasın diye İbo lafa giriyor, Sait amca biz görmedik ama Ömer abi görmüş, o dedi ki – siktirtmeyin be Ömer abinizi! Bunu beklemiyorlardı işte, Sait'in sonunda o tanımadığı Ömer'e patlayacağını kimse, hatta Sait bile kestiremezdi. Hazır yükselmişken devam ediyor: Ömer abi kim? Kim Ömer abi? Madem görmüş, gidip bir tane çaksaymış herife. Demek Ömer abiniz delikanlı değilmiş, kusura bakmayın. Ömer mahallede kıçını gezdirsin, dayakları Sait yesin. Ondan sonra Sait amca şöyle, Sait amca böyle...

Sofrada tam Sait'in istediği gibi bir sessizlik oluşuyor, filmlerde hep gördüğü türden, haklılıkla dolup taşan bir hava. Biraz bu ânın tadını çıkarıp devam ediyor: Fabrikanızdan da bıktım, onu da söyleyeyim. Bok var gidiyorsunuz oraya, bir de hayvanları kafese tıkıyorsunuz, ondan sonra arazide köpek öldü, Sait amca koş, git hesabını sor. Dövdüğünüz köpeğin hesabını kim soracak? Ömür araya girmek istiyor ama durmuyor Sait, Ömür sen de sakin ol deme bana, burama geldi be! Odamda yatıyorum, iki küçük –affedersin– ayı evin içinde kükrüyor, hadi İbo neyse, şu oğlun gelip

de bir ağrın sızın var mı diye sormuyor. Ondan sonra biz köpekleri çok severiz. Bok seversiniz, gördük sizin sevginizi.

Bu kez konuşması telefonun ziliyle kesiliyor. Ömür kalkıp açıyor, mutfağa geçip konuşuyor. Böyle olsun istemezdi Sait, söyleyecekleri tam bitmişken böyle manasızca beklemek kötü. Hemen kalkıp odasına gidebilir ama işte, telefon çalınca sözü kesilmiş gibi oldu, bekleyip tamamlaması gerek – gerçi bunun için de çok geç. Öylece duruyor. Az önce sikeyim filan diye bağırıp çağırdığı oğlanların karşısında oturmak tedirgin edici, arabanın camından küfrettiğin adamla markette karşılaşmak gibi... Yusuf ilk kez babasından böyle laflar işitmiş, şimdi dümdüz bir suratla bakıyor, gözlerini üzerinden ayırmadan, sanki bir şey söyleyecekmişçesine – bir kedi gibi sayılmaz ama, daha çok her an havlayabilecek bir köpek gibi. Bu anlamsız sessizlik uzadıkça iyiden iyiye tedirgin oluyor Sait, bekledikçe az önceki haklılığı eriyip gidiyor, sonunda altta kalmamak için o da gözlerini Yusuf'a dikiyor. Oğlu keskin bakışlarıyla Sait'in içini okuyormuş gibi, oysa Sait Yusuf'un gözlerindeki parıltının ötesini göremiyor. Yıllar önce bir gün, Yusuf kollarında hıçkırıklarla sarsıldığında nasıl da dehşete düşmüştü, nedense o anlar geliyor aklına, beraberinde de içinde aynı korku yükseliyor, tuhaf da buluyor bunu, neyin korkusu ki şimdi bu? Ömür gelip onu bu bekleyişten kurtarsın istiyor ama gelmek bilmiyor karısı, kim bilir kiminle ne konuşuyor, sanki sırası... Bekliyorlar. Sonunda Ömür, tamam Ercan abi, veriyorum, diyerek giriyor yanlarına, ahizeyi Sait'e uzatıyor, abin telefonda, büyük ablayı kaybetmişiz, diyor.

Gece ablasının bakışları altında bölük pörçük, huzursuz bir uyku uyuyor Sait, Neşe'nin kendisiyle konuştuğunu, o donuk bakışların ardında birikmiş ne varsa ortaya döktüğünü hayal ediyor. İmkânsızdı bu, biliyor, ablasının ruhu bedeninden uzakta bir yerde, tenine hiç dokunmadan yaşadı sanki, doğduğu an yaşamaya yetecek nefesi verip çekilmiş gibi... Kimse insan gibi davranmadı ona, bir rahmetli hala işte, o kadar. Kim bilir, belki de yanlarına alıp baksalar, onunla uzun uzun konuşsalar ruhu gelip içine yerleşecek, zamanla bakışlarını doldurup gözlerine ferini geri verecekti. O zaman ağzından anlamlı iki kelime çıkacaktı belki, Sait'e ismiyle seslenecekti. Seslense ne kadar başka olurdu her şey, Sait gerçekten bir ablanın kardeşi olduğunu anlardı o zaman, büyük abla değil, uzak abla

değil, sadece abla... Mümkün olmadı, yapacak bir şey olduysa da kimse yapmadı, ne babası, ne kardeşler, ne de Yusuf. Oysa Sait kendisi demişti: Yaşayanlar için her zaman yapacak bir şey vardır.

Sabah dokuz civarı Ömür uyandırıyor, Muzaffer abi arıyormuş Taşkent'ten, kısaca konuşuyorlar, Allah onu daha büyük ıstıraplardan kurtardı, diyor Muzaffer, her şeyde bir hayır var. Sen ne bilirsin ki, kaç senedir görmedin bile – diyebilirdi Sait ama ağzını açmıyor. Bir süre yataktan kalkmayı başaramıyor, yattıkça da önünde uzanan gün gözünde büyüyor, tam mezarlıklar geride kaldı derken... Yusuf'la yeniden muhatap olmak ayrı zor, bir gün evvel bıraktıkları yerden nasıl devam edecekler ki şimdi? Derken oğlu onu bu zorluktan kurtarıyor: Dokuz buçuğa doğru odaya gelip sakince karşısında dikiliyor ve düz bir sesle, adeta öğrenilmiş, hatta ezberlenmiş bir cümleyle başsağlığı diliyor. Sonrasında da hemen ayrılmıyor odadan, konuşmayı sürdürmek istiyor – sen nasıl oldun, burnun nasıl? Eliyle gösteriyor Sait, nasıl olsun, böyle işte. Huzursuz edici bir sessizliğin ardından soruyor: Annen mi gönderdi seni? Nereye? Yanıma diyorum, annen mi gönderdi? Yusuf önceki gece olduğu gibi düz bir ifadeyle bakıyor: Çok mu önemli? Yok, diyor Sait, mühim değil. Çay koydunuz mu? Yusuf bırakmıyor: Geldim insan gibi konuşuyorum, niye bozuyorsun? Tamam Yusuf, canım sıkkın zaten, iki gündür yüzüme bile bakmıyorsun, uzatma şimdi. Konuşma bitsin diye susup bekliyor ama Yusuf devam ediyor: Ne biçim bağırdın dün gece, İbo'ya da ayar verdin saçma sapan, ayı dedin bize be. Tamam, diyor Sait, kapat konuyu. Dün sinirliydim biraz, burnum filan kötü, bir ara İbo'yla konuşup gönlünü alırım. İyi olur, diyor Yusuf, üzüldü.

Cenaze hemen o gün ikindiye yetişsin istiyorlar. Zaten kim gelecek ki? Bir Ercan abiler, bir de belki amca oğulları. Çıkıp hastaneye, oradan da gasilhaneye gitmesi gerek Sait'in, son anda Ömür Yusuf'u da takıyor peşine, sanki bir şeyleri ispat etmek istiyor gibi. Hastanedeki koşturmacada Yusuf neredeyse hiç konuşmadan, ciddiyetle babasının yanında duruyor, sesini çıkarmadan ne gerekiyorsa yapıyor. Yıkama faslında beraber dışarda bekliyorlar, Aynur sağ olsun, o ilgileniyor. Sait bir ara Yusuf küçükken ablaya yaptıkları ziyaretten söz açmayı düşünüp vazgeçiyor, söyleyecek güzel bir şey yoksa boş ver gitsin – böyle düşünüyor. Camide Yusuf hayatının ilk cenaze namazını kılıyor, sonrasında da tabuta omuz veriyor. Kabristana

hep beraber gidiyorlar. Bu gittikleri iki gün evvelkinden başka ama Sait kendini tanıdık bir yerde buluyor, mezarlık mezarlıktır işte. Sanki biraz dolaşsa kızının, babasının, annesinin yattığı yerleri bir bir bulacak. Sonra bir köşede kediler, köpekler, kuşlar... Hoca fena okumuyor, o güzel sonbahar ikindisinde her şey Sait'e daha anlamlı, daha derinlikli geliyor. Oğlunun eline küreği alıp mezara toprak atması da onu duygulandırıyor biraz, gurur duymaya çalışıyor. İnsan gençken gittiği cenazelerde hızla büyür, Sait bunu iyi biliyor.

Dönüşte Ömür yürüyüş yapmak isteyince orman yoluna sapıyorlar. Akşamüstü saatleri orman çok güzel, Sait'e bir ferahlık geliyor, ölecekler öldü, artık bir süre ne cenaze görürler ne mezarlık. Ömür'le uzun zamandan sonra ilk kez el ele yürüyorlar, sanki abla önlerindeki tek engelmiş de o gidince yakınlaşmışlar gibi. Yusuf bir elli metre önlerinde, elinde o meşhur sopalarından biri. Neler düşünüyor kim bilir? Bunca zaman neler düşündü, camide, mezarlıkta, arabada gelirken, bir de öncesi var tabii, İbo'yla gevezelik etmediği bütün o zamanlarda neler düşündü, yolda yürürken, gece uykuya dalarken... Sait bilmek isterdi. İsterdi de, acaba kendisi ne düşünüyor şu anda, bunu biliyor mu ki? Kafasında bir yumak var, bakmış ki neresinden çekse düğüm olacak, öylece bırakmış, uzaktan izliyor. Bazen bir sigara içer, küçük bir aydınlanma yaşar, o zaman hangi ipin nereye gittiğini, nereye dolandığını, neresinden çözüleceğini görür gibi olur. Sigara bittiğinde aynı loşluk, aynı yumak...

Şimdi de bir sigara iyi gider. Ömür'ü kandırmak zor değil, hemen yürüyüş yolundan yukarı uzanan bir yamacı tırmanıp tepeye yakın bir yerde kayalıklara oturuyorlar. Yusuf bir süre etraflarında dolaştıktan sonra gene aşağıya, yürüyüş yoluna iniyor, kaybolma, diyor Ömür, hava kararmadan döneriz. Sigaralarını yakar yakmaz soruyor: Konuştu mu seninle? Konuştu, özür diledim, sorun yok. İyi olmuş, ipin ucu kaçtı dün gece, öyle küfürlü konuşmalar ağzına yakışmıyor. Konuyu kapatmak istiyor Sait, neyse artık, oldu bir kez, o an tepemin tası attı, hadlerini bilsinler istedim.

İlk sigara bu konuşmalarla tükenip gidiyor, üzülüyor Sait. Mecbur, bir tane daha yakıyor. İlk nefeslerde biraz ablayı düşünmeye çalışıyor ama zihnine kazınmış o her zamanki görüntüden başka bir şey bulamıyor. Ömür Sait'in içindeki sıkıntıyı yatıştırmak istiyormuş gibi başını kocasının omzuna dayıyor, Sait gövdesini hafif

yana eğiyor. Demek yakınlaşmaları için böyle hazin şeyler olması gerekiyormuş, evet, ihtiyaçları olan şey ölümün etrafa yaydığı o masumiyet havasıymış. Yusuf aldı başını gitti, diyor Ömür. Sait rahat, gelir birazdan, olmadı biz ineriz aşağı. Hazır bu sükûneti tutturmuşken bir sigara daha yakıyor, ilk ikisi kadar güzel olmasa da içinde yeni bir rahatlık dalgası beliriyor. Yamacın aşağısını, önlerinde uzanan ormanı izliyor ve içinde, evlerinin balkonundan Çanakkale mahallelerini izlerken uyanan hissin bir benzerini yakalıyor: Karşısındaki durağan manzara binlerce yaşam kıpırtısıyla dolu, belki bir kısmı tam o sırada, bakışlarının dokunduğu yerlerde başlıyor, bir kısmıysa aynı anda sönüp gidiyor. Bu kıpırtıları ruhunda hissetmek hoşuna gidiyor – ağaçlar, çalılar, böcekler, kirpiler... Yusuf da orada işte, kendi kıpırtılarıyla aralarında dolaşıyor. Sait böylelikle bir resmin tamamlandığını, herkesin olması gereken yerde olduğunu hissediyor, sanki Yusuf da başından beri oraya aitmiş gibi. Gerçekten de aldı başını gitti Yusuf, gelmiyor, belki de hiç gelmeyecek. O tuhaf aydınlanma ânında bu ihtimal Sait'in hoşuna gidiyor, Yusuf'un orada, ormanın derinliklerinde kaybolmuş olmasında bir güzellik buluyor, oğlu bir anda gözünde kıymetleniyor.

Sigara bitiyor. Artık kalksak mı, diyor Ömür, fakat Sait bozmak istemiyor – birazdan. Bir sigara daha yaksa mı? Bu bekleyişi, Ömür'le bu yakınlığı hiç bozmasalar, hayatlarının bu nadide ânı sonsuza dek uzasa – Yusuf ormanın bir parçası olmuş, derinlerde kaybolup gitmiş, artık yok, annesi babası burada. Sait'in aklına yıllar öncesi geliyor, o sonbahar sabahı Ömür'le beraber sessiz evlerinde baş başa uyanışları, kalkıp kendilerini günün uyuşukluğuna bırakışları, kahvaltı, piknik, akşam yorgun argın eve geliş... Ertesi gün aynı, sonrası da. Ömür'ün karnında hiçbir kıpırtı yok, büyüyüp gelişen bir şey yok, günler birbirinin tekrarı, iş güç, akşam ev, seyahatler, tatillerde Anadolu'yu karış karış geziyorlar. Sait'in içinde o her zamanki dingin deniz, en fazla biraz çırpınıyor o kadar. Ve şimdi buradalar, baş başa, ormanın karşısında. Ya da değiller, Ömür artık yok, Sait yalnız – ama hayır, hayır, Ömür de var işte. Peki ama nasıl? Öldü o – hayır, yaşasın: Birazdan kalkıp üstlerini başlarını silkeleyecek, yamaçtan aşağı inip baş başa arabalarına yürüyecekler ve Sait yolda hep ormanı, ormanda yaşayan binbir canlıyı düşünecek çünkü başka bir şey düşünmesine gerek olmayacak.

Ömür başını Sait'in omzundan kaldırıp berrak gözlerle bakıyor. Alışılmadık uzunlukta bir bakış gibi geliyor bu Sait'e, sanki uzun zamandır görmediği, ona bir şeyler anlatan bir bakış. Hayatının ilerleyen yıllarında Ömür'ün bu bakışı zaman zaman Sait'in aklına gelecek, gözlerinin önünde erken bir veda sahnesi gibi parlayıp kaybolacak. Henüz bilmiyorlar: O sırada Ömür'ün kolundaki ben yeniden yavaş yavaş, sevimsizce büyüyor. Ömür bundan habersiz, şöyle dikkat kesilse de anlayamaz, ancak iki ay sonra, aynaya bakarken bir şeylerin ters gittiğini fark edecek – çok geç.

Saatin altıya yaklaştığını fark edince huzursuzlanıyor, ayağa kalkıp ormana bakıyorlar. Nerede ki bu Yusuf? Artık gelsin de gidelim. Sait sesleniyor, cevap yok. Gözleriyle şöyle bir tarıyor ağaçların tepelerini, sanki bir kıpırtı, bir duman izi, bir işaret bulabilecekmiş gibi. Tekrar sesleniyor, ses yok. Ne oldu buna be? Düştü kaldı mı bir yerlerde? Yusuf! Gene ses gelmeyince telaşlanıp yamaçtan aşağı paldır küldür iniyorlar, Sait son metrelerde dengesini kaybedip kıç üstü oturuyor. Yusuf! Ses yok. Bu kez içini basbayağı tedirginlik kaplıyor, az önceki o şiirsellikler şimdi zırvadan ibaret. Yusuf!

Bir beş dakika yürüyüş yolunda bir o yana bir bu yana koşuyorlar, bir yerden sonra Ömür'ün sesi iyiden iyiye ağlamaklı oluyor – Sait, Sait ne oldu bu çocuğa? Kayboldu, diyesi geliyor Sait'in, biliyordum zaten, az önce bunu düşünüyordum. Fakat dumanlı zihninde ona derin bir hakikat gibi gelen kayboluş ihtimali şimdi neyse o olarak, yani büyük bir facia gibi görünüyor. Az önce Yusuf'un yokluğunda bir basitlik, neredeyse bir huzur bulmuştu, çünkü bir şey yoksa üzerine düşünülecek bir şey de yoktur, etrafımızdaki birçok olmamış şey gibidir, hafızamızda kıpırdanıp durmaz, bizi ısrarla dürtmez. Oysa şimdi Yusuf – evet, yok denemez buna, kayboldu denir, işte bu ağır, çok ağır.

Fakat neyse ki Sait kafasının içindeki bu kargaşayı dindirmeye çabalarken Yusuf ansızın aşağıda, ağaçların arasında beliriyor. Yusuf! Cevap vermiyor, sadece olağan dışı bir şey yokmuş gibi el sallıyor. Manyak mı ulan bu? Delirtmeye mi çalışıyor bizi? Sait s'li k'li bir fısıltıyla ağaçların arasına dalıp Yusuf'a doğru yürüyor. Sait, sakin ol! Sait kulak asmıyor – sen karışma! Hızlı adımlarla oğluna doğru yürüyor.

2

Bakışlarının iyiden iyiye donuklaştığını, gözlerinin altındaki torbaların giderek çöktüğünü tahmin edebiliyor, aynaya bakmasa da olur. Ertesi gün odaya çıkarırlarsa bakar belki, kendi tuvaleti, aynası olacak, Muzaffer abi sağ olsun, yoksa böyle özel hastanelerde ameliyat ne mümkün? Sürekli sırtüstü yatmak fena, neyse ki sol elindeki damardan vücuduna yayılan uyuşukluk her şeyi az çok katlanılır kılıyor. Gene de kalbindeki ağırlıktan kurtulması zor, göğüs kafesi güçbela aldığı nefeslerle kalkıp indikçe içi huzursuz oluyor, sanki fazladan nefes alsa kaburgalar yanlara açılıp kırılacak, kalp yerinden çıkacak. Çıkar tabii, çıkmaz mı, adamlar söküp kenara aldılar, sonra tekrar yerine koydular, olacak iş mi? Bir iki saniyeliğine gitti geldi Sait, öldü dirildi sayılır, oysa şimdi bir şey olmamış gibi nefes almaya devam ediyor. Hemşirenin her gelişinde kendini zavallı gibi hissediyor, işim bitik aslında benim, şu halime baksana, bana nasıl da acıyorlar kim bilir. İki laf edip işinin bitmediğini göstermek istiyor ama bu borularla zor. Çıkınca eskisinden sağlam olacaksınız, genç gibi adeta – böyle demişti doktor. Yenilenmek güzel ama çare değil ki, bir şekilde eskiyor işte kalp, eskiden de yeniydi ama artık eskidi, gene eskir. Ömür gencecik gitmeseydi bu kadar çabuk eskimezdi, biliyorum – böyle düşünüyor Sait. Hele Yusuf, onun yaptıklarına yürek mi dayanır? Dayanmıyormuş demek.

Bir ara, gecenin kim bilir kaçında doktor kontrole geliyor, başını okşayarak uyandırıyor Sait'i. Bir an için seyrek saçlarının arasında Yusuf'un elini hayal ediyor, bir şekilde izin alıp gelmiş, önce durup biraz babasını izlemiş, şimdi de başını okşuyor, bütün bunlar iyi geliyor Sait'e. Tabii olacak iş değil, gelmez, gelemez, şimdi dört duvar arasında tıkılı, izin istese yüzüne bile bakmazlar, bir gün açığa geçerse belki. Utanç, utanç... Yürek dayanmaz, dayanmıyor işte.

Bilmek isterdi: Diyelim Yusuf'un uykusu şu saatlerde hafifledi biraz, acaba gözünün önüne hastanede yatan babasını getiriyor mudur? Baba şimdi mahpushane koğuşundaki oğlunu düşünüyor, aynısını oğul da yapıyor olamaz mı? Artık ondan bir şey beklemi-

yorum, diyor Sait, bekleyince ne oluyor gördük. Bekleme, sadece düşün: Burada, karanlık yoğun bakım koğuşunda birtakım makineler tarafından hayatta tutulurken, olan biten her şeyi zihninden geçirip yeni bir gözle görebilmeyi umuyor. Uzun zamandır aklına gelmemiş olan, unutmak istediği bazı anlar kafasında canlanıyor, o da bırakıyor kendini: Yusuf'un bir bağırışı, Sait'in elini masaya vuruşu, kapıların çarpılışı, evin salonunda sessiz bekleyiş... Ormandalar, Yusuf sanki inadına gülerek, inadına ağır adımlarla onlara doğru yaklaşıyor. Sait Ömür'den kopup oğluna doğru yürüyor, sen karışma, diyerek, sonrası bağırış çağırış, elini kaldırıp bir tokat indirmeyi deniyor ama Yusuf koruyor kendini, artık genç irisi sayılır, babasının elini havada kesip, manyak mısın be, diye bağırıyor, ilk kez böyle yüksek sesle. Ömür arkadan koşup yetişiyor, o da tutuyor Sait'i, saçmalama, delirdin mi sen? Öylece soluk soluğa kalıyor Sait: Dalga mı geçiyorsun Yusuf sen benimle? Alay mı ediyorsun? Bir süre konuşmadan gözlerini Yusuf'un öfkeli ama buna rağmen soğuk bakışlarına dikiyor. Korku veriyor bu ifade ona. (Bu bakışı şimdi, yıllar sonra gözünün önüne getirmek bile kalbini yoruyor.) Sonrasında dönüp hızlı hızlı ormanda yürüyor, hem kızgın, hem pişman – bunu çok iyi hatırlıyor.

Ertesi gün gerçekten de sorunsuzca odaya çıkıyor – maşallah, diyor doktor, beklediğimizden çabuk topladınız kendinizi, bünyeniz yaşınıza göre kuvvetli. Önceki gecenin ağırlığından kurtulmuş, kalbi biraz olsun ferahlamış (doktorun gençleşmek dediği bu olsa gerek). Öğlene doğru Muzaffer abisi geldiğinde doğrulup oturmak istiyor ama bunun için erken, elinden tek gelen acılara boş verip abisini güler yüzle karşılamak. Haydi bakalım ihtiyar, diyor Muzaffer, yırttın bundan da – sağ olasın be abi, eksik olma. Yusuf'u soruyor Sait, çoktan haber gitmiş zaten ona – merak etme sen, iyidir, geçmiş olsun diyor. Sen şimdi fazla düşünme Yusuf'u, konuşacağız.

Evet, konuşabilirler artık, her işte bir hayır var – böyle düşünüyor Sait. Şu acil ameliyat işi çıkmasaydı Muzaffer'le girdikleri çıkmaz sokaktan nasıl döneceklerdi, meçhul. Şimdi, kalbe giden yolların açılmasıyla beraber abi kardeş arasındaki duygular da canlandı sanki. Yakında bir gün Yusuf'u da konuşacaklar – konuşacaklar elbet, sonuçta asıl mesele o değil mi? Onları bu çıkmaz sokağa sürükleyen Yusuf oldu, onun çıkmazlarda biten hikâyesi... Oturup konuşacak olmak güzel, bakalım ne diyecek abisi, belki bir özür, bir itiraf, yeni

bir adım? Uzun zamandır ilk kez içinde bir umut kıpırtısı buluyor, yakında bir şeyler yoluna girecek, belki Yusuf da iyiye gidecek, hapis hayatı ona yarayacak, olamaz mı, iki yıl sonra dersini almış olarak çıkacak. Böylesi daha bile iyi olabilir: Yusuf'un yeri yurdu belli, fırtınalar geride kalmış, kalın duvarların ardında günde üç öğün yemeğini yiyor, kitabını okuyor, tavlasını oynuyor.

Hastaneden çıkışının üçüncü haftasında bir sabah çat kapı Muzaffer geliyor, çay koyup karşılıklı oturuyorlar. İşte bu güzel: Büyük badireler geride bırakılmış, sessizce sulh ilan edilmiş, abiyle kardeş eski kızgınlıkların gölgesinde sakince çay içiyorlar. Muzaffer son yudumunu aldıktan sonra bir başlama vuruşu yapıyormuşçasına bardağını sertçe tabağa bırakıp, beni güzel bir dinle, diyor, sana diyeceğim var. Bu işin şakası yok, büyük badire atlattın, belki hastaneye geç gitsen şimdi biz burada böyle oturmayacaktık. Allah'a şükür hayattasın. Ama şimdi otur şunu düşün, ölüp gitseydin ne olacaktı? Hadi beni sayma, abi dediğin bağrına taş basar oturur, ama oğlunla küs ayrılmak ne demek biliyor musun sen Sait? Yusuf'a nasıl bir hayat bırakacaktın, bir düşün bakalım. Kendi baban seninle küs ölseydi ne hissederdin, bunu bir düşün.

Bunu bir düşün: Sait'in beklediği konuşma bu değildi tabii, o başka türlüsünü hayal etmişti, belki ufak bir özür, bir uzlaşma, artık bu yaşında kimseden ders almak istemiyor. Biraz üste çıkmaya çalışıyor – ama abi, sen de biliyorsun, lafımı dinlemedi, gördük sonunda... Sözünü aniden kesiyor Muzaffer, dur bak, sen beni anlamadın, hâlâ içinden diyorsun ki benim oğlum nasıl böyle bir iş yapar? Bunu düşünmeyeceksin artık, insandır, yapar, evladın o senin, öyle demeyeceksin. Dünya öyle desin, sen aldırmayacaksın. Şimdi bak, Allah'ın izniyle iyileşiyorsun artık, eskisinden de sağlıklı olacaksın. O zaman, gücün kuvvetin yerine geldiğinde gidip göreceksin oğlunu, karşısına oturup, baştan anlat, diyeceksin. Sonra da dinleyeceksin. Sen bir şey demeyeceksin. O zaten cezasını çekiyor şimdi, sen ceza vermeyeceksin, senin vazifen dinlemek. En sonda söyleyecek sözün olursa söylersin, yoksa da çıkıp gelirsin, ona ben karışmam, ama abinin hatırı için de olsa, onu bir kereliğine baştan sona dinleyeceksin.

Bir süre sessiz kaldıktan sonra tamam, diyor Sait, yapacağım. Ömür de böyle olsun isterdi.

Bir perşembe öğleden sonra otobüsle Esenler Otogarı'na geldiğinde İstanbul'daki karmaşanın artarak devam ettiğini görüyor, daha iki yıl bunu çekecek olmak büyük işkence. Metris'e gitmek başlı başına bir mesele: Önce yanlış duraktan yanlış otobüse binip kendini alakasız bir mahallede buluyor, oradaki birtakım gençler kestirme olur diyerek bir minibüse bindiriyorlar onu, bu kez de ineceği durağı kaçırıyor, uzak bir yerde inip metrobüse biniyor. Beşe çeyrek kala güç bela cezaevine vardığında kapıdaki görevliye uzun uzun yalvarması gerekiyor, ardından güvenlik amirine, ardından nöbetçi müdüre... Neyse ki müdür razı geliyor sonunda, eh, madem o kadar yolu geldin, bir beş dakika gör oğlunu.

Görüşme salonunda paspas yapan bir hademe dışında kimse yok. Bu güzel işte, diyor Sait, oğluyla sakince oturabilecekler, belki yıllardır yapamadıkları konuşmayı şimdi, bir on dakikada yapıverecekler. En arkadaki masaya ilişip bekliyor, oğlu yanında bir gardiyanla kapıda belirince ayağa fırlıyor, gidip sarılıyor. Yusuf pek coşkulu sayılmaz, gene de kollarıyla babasını belli belirsiz kavrıyor – geçmiş olsun baba. Geçip karşılıklı oturuyorlar.

Yusuf'un tikleri iyiden iyiye artmış, birkaç saniyede bir gözlerini peş peşe hızlıca yumuyor, sonra gözkapaklarını eski haline getirmek istiyormuş gibi ardına kadar açıyor, bu gözlere bakmaktan ne konuştuklarını anlamıyor Sait. Gene de ara ara yüzünü belli belirsiz yoklayıp geçen bir aydınlık hali var, dikkatli bakınca o sımsıkı kapanıp açılan gözlerdeki eski parıltı fark ediliyor – eski mi? Belki de yeni bir şey bu. Yusuf bir sürü önemsiz ayrıntıdan bahsediyor, bir tane Muşlu oğlan varmış, kaçakçılıktan içeride, Yusuf ona satranç öğretmiş, oğlan şimdi her gün yeniyormuş onu – zehir gibi gençler harcanıyor burada baba, görsen, halbuki bütün geri zekâlılar dışarda, otobüslerde minibüslerde oradan oraya sürünüyorlar, halbuki bak, pırlanta gibi çocuk çürüyüp gidiyor, astımı var bir de, af çıkmazsa yatarı dört sene. Sait içeride geçirdiği beş ayda Yusuf'un diline dolanmış olan bu mahpushane ağzını biraz gülünç buluyor aslında, fakat bir şey diyecek halde değil. Araya girip sormak istiyor, koğuş nasıl, soğuk mu, kalabalık mı, fakat Yusuf'u durdurmak zor, anlattıkça anlatıyor. Ne demişti Muzaffer abisi? Dinle. O da dinliyor işte, duymayı beklediği şeyler bunlar değildi ama olsun. Az sabır... Yusuf açığa nakil için başvuruda bulunmuş, biraz bundan söz açıyor, yakında geçersin diyorlarmış. İyi, diyor Sait, daha rahat görüşürüz o zaman.

Henüz dişe dokunur bir şey konuşamamışken gardiyan tepelerinde bitiveriyor, gülüyor Yusuf, geldin mi Mahmut çavuş, ne ara geldin be müdür, daha iki laf edemedik – bu samimi hava Sait'in hoşuna gidiyor, oğlunun rahatı yerinde demek. Haydi Yusuf, uzatma, diyor gardiyan, beş dakika dedik. Tekrar sarılıyorlar, bu kez oğlunun gövdesinde daha belirgin bir canlılık buluyor Sait, gene geleceğim ben, her hafta gelirim nasipse. İstediğinde gel, diyor Yusuf, benim vaktim bol – gülüyor. Muzaffer amcama selam söyle, onu da beklerim.

Sait çıkınca kendini puslu ve soğuk bir İstanbul akşamında buluyor, hava kararda kararacak. İçi bir tuhaf, ne konuştular belli değil, Yusuf aklına geleni anlattı – bunları dinlemek için mi geldim ben buraya? Neyse ki sonda tatlıya bağlandı sohbet, Yusuf istediğinde gelebileceğini söyledi. Şimdi mesele Çanakkale'ye dönmek. Önce kendini güçbela Aksaray'a giden bir otobüse atıyor, İstanbul'da bildiği tek yer orası. İndiğinde etraf tanıdık gelince biraz oyalanıyor. Ara sokaklarda dolaşırken birden oğlunun öğrenciliğinde kaldığı evin yakınlarında olduğunu anlıyor, buraya alışverişe gelmişti iki kez, sucuk filan alıp kahvaltıda pişirmişti. Şimdi bütün bunlar tarif edilemez derecede uzakta, tuhaf olan şu ki o zamanlar da başka şeyler uzaktaydı, Çanakkale'deki eski hayat, Ömür'le geçen günler, Manisa... Oğlunun İstanbul hayatını garipsemişti, daha yeni tanışmış gibi tuhaf bir mesafeden konuşuyorlardı nedense, evet, Yusuf ona neredeyse yapmacık bir özenle davranıyordu, yeni keşfettiği birtakım sırları saklıyormuş ya da belki bir tuzak kuruyormuş gibi. Yusuf'la ev arkadaşlarını örgüt üyesine benzetmişti Sait, birtakım gizli işler karıştırdıklarını düşünmüştü. Onu en çok da upuzun boylu, sıska bir oğlan tedirgin etmişti, yaşça diğerlerinden büyük, belli ki eczacılığı çoktan bitirmiş (ya da belki bırakmış), dükkânı mı varmış neymiş, parmaklarında yüzükler, kulaklarında dizi dizi küpe, ne yaptığı belli değil, her nedense çayı hep önüne geliyor. Bozuntuya vermeden birkaç gün boyunca bir köşede ses çıkarmadan, konuşulanlara akıl erdirmeye çalışarak oturdu Sait, her gece on biri geçirmeden yattı, sabah kalkıp sucuk pişirdi. Dördüncü günün sonunda alakasız bir konuda tatsızlık çıktı oğluyla, fazla uzatmadan ceketini alıp eve döndü.

Sanki başka işi yokmuş gibi o evi bulmak için ara sokaklarda dolaşıyor, sonunda pes edip anacaddeye çıkıyor. Ne gerek vardı ki

buna? Buraya gelmenin ne manası vardı Allah aşkına? Yorgun argın otogarın yolunu tutuyor.

Neyse ki bir sonraki buluşmaya vaktinde gitmeyi beceriyor. Bu kez daha anlamlı şeylerden konuşsunlar istiyor, selam sabah faslı biter bitmez söze girip Yusuf'un eski mahallesinden, yıllar önceki ziyaretinden söz ediyor, istiyor ki eski zamanlara uzaktan bakıp biraz gülümsesinler, üzerlerine bir hafiflik gelsin. Sanki çok önemliymiş gibi sucuktan bahsediyor, her sabah pişiriyordum size, aç kurtlar gibi adam başı bir ekmek yiyordunuz, hele o, neydi ismi, hani bir oğlan vardı, kulağında böyle bir sürü küpe – evet, diyor Yusuf, Yüksel abi, öldü sonra. Sait kalakalıyor, doğru ya, öldüydü, ne yapsın bilemiyor, başın sağ olsun diyecek hali yok ya. Sessizlikte söz Yusuf'a geçiyor: Üç gün boyunca surat asıp oturmuştun, ağzından tek kelime çıkmamıştı – bunları söylerken gülseydi keşke ama hayır, gayet ciddi. Şuna da bak, ben kalkıp buralara kadar geleyim, gördüğüm muamele bu işte. Yusuf oğlum, niye böyle yapıyorsun, ben konuşalım istiyorum. Yusuf sanki bir anda rahatlamış gibi arkasına yaslanarak peki, diyor, konuşalım bakalım, ne istersin? Bu tuhaf açıklık Sait'i rahatsız ediyor, bir şeyler geveleyip Muzaffer'den söz ediyor, sana selamını getirdim, geçen uzun uzun konuştuk onunla, bana dedi ki – ya da boş ver ne dediğini, sen anlat. Ne anlatayım baba? Buralar aynı işte. Sait bir anda ağlamaklı oluyor, anlat işte Yusuf (aklına başka bir şey gelmiyor), anlat nasıl oldu, biz nasıl geldik bu hale? Sen niye buradasın, benim aklım almıyor, sen böyle işler karıştıracak insan değilsin oğlum. Yusuf'a bugüne dek işitmediği yepyeni şeyler anlatabilmek istiyor ama bir türlü bulamıyor, sonunda uyduruyor: Dün gece anneni gördüm rüyamda, sağlamdı, iyileşmişti. Bana sordu, nerede Yusuf dedi ama ben söyleyemedim, diyemedim ki hapiste, çünkü soracak, ne işi var orada diyecek, sana emanet ettim çocuğu, gittin kodese mi koydun? Sustum ben de. Sen bana anlat şimdi Yusuf.

Yusuf uzun uzun önüne bakıyor önce, belli ki bu kez –belki de uzun zamandır ilk kez– Sait'in söylediklerinden etkilenmiş. Bu öyle bir şey değil baba, diyor. Ne demek o oğlum? Değil öyle bir şey, sen o kadar canını sıkma, ben affettim seni çoktan, düşünmüyorum bile. Ben insanları affettim artık baba, insanlar çünkü anlamıyorlar. Anlamazlar. Azayeva bile tam olarak anlamıyor, Bogdan'ı geçtim

zaten, onlar anlamazsa hâkim ne yapsın, savcı ne yapsın? Sen ne yapabilirsin ki?

Bu iki tanıdık ismi duyunca Sait iskemlesinde doğruluyor, olsun, diyor, sen anlat. Acele etmene lüzum yok. Ben her hafta geleceğim.

Sen ister beğen ister beğenme, Nadira Azayeva'ya çok şey borçluyum baba. Yazık oldu, mecburen döndü Azerbaycan'a, damadı götürdü, fakat ben ondan alacağımı aldım, öyle düşünüyorum, bu vakitten sonra Azayeva olmadan da devam edebilirim, nereye gideceğimi biliyorum. Hatta belki böylesi daha iyi, ne bileyim, o da gider başka yerlerde başkalarını yetiştirir, içinde ışık taşıyan insan çok çünkü, ben de biliyorum artık. Beni tanıdığında dedi ki Azayeva, senin içinde bir güç vardır belki ama sönmüştür, eğer sen istiyorsan gerçekten, yani gerçekten diyorsan ki ben onu kullanacağım, o zaman uğraşacaksın, zahmet edeceksin, yanımda olacaksın. Hem sen anlıyorsun bazı şeylerden, bitkileri biliyorsun, otları tanıyorsun, okulda ilaçları tedavileri öğrenmişsin, bana destek olursun, gerektiğinde gider bulursun. Ben de dedim ki tamam, ne istiyorsan yaparım Nadira Hanım, beni yanına al o zaman, harçlığımı öde yeter. O da sağ olsun hiç tereddütsüz aldı, baktım izledim onu, nasıl yapıyor, kimleri nasıl iyileştiriyor, elleriyle dokunuyor ama sanki böyle alelade bir iş yapıyor sanırsın, ne bileyim işte, sadece yüzüne baksan dikiş dikiyor, ütü yapıyor dersin, ama o elleriyle insanın içini görüyor, evet, görüyor derim ben buna, diyor ki mideniz yanıyor sizin, ülsere çevirecek, hasta diyor ki evet, öyle, diyor ki kulağınızda çınlama var sizin, hasta şaşırıyor, nereden bildiniz – böyle böyle yüzlerce örnek gördüm baba, ve her seferinde hayret ettim. Nadira'nın ellerinden çıkan sıcaklığı kendi ellerimde hayal ettim ve biliyor musun, gerçekten de hissettim. Beni de çalıştırmaya başladı Nadira, öğrenir miyim, diye sordum, daha zamanı gelmedi, dedi, fakat sen de bitkileri, otları bilirsin, sen orada gelişeceksin, onların da canı vardır, sen de onların canını tanıyorsun, öğreniyorsun, daha da öğreneceksin.

İki yıl böyle çalıştık beraber, bana öğreteceği ne varsa öğretti, fakat ellerindeki tılsımı bana veremedi, veremezdi tabii. Gene de, baktı ki yaptığım ilaçlar işe yarıyor, giderek bana güvendi. Rahmetli Yüksel abi çok şey öğretmişti bana, sonra Bogdan Dragiç, kafasızdı ama otlardan anlardı, arazide dolaşmayı, her bir otu yirmi metreden seçmeyi bilirdi, eh ben de bir şeyler öğrendim, Nadira Hanım beni

hep takdir etti, hatta son aylarda daha düzgün para bile vermeye başladı. Zaten muayenehane dolup taşıyordu, iyi de para alıyordu, işadamları geliyordu, daha çok da zengin kadınlar, arada tanınmış artistler ve ben sana diyeyim, bu iş devam etseydi beni ortak edecekti, o zaman elim para da görecekti, iyi para hem de.

Gardiyan geliyor, müdür bir beş dakika daha ver bize, diyor Yusuf, adam hiç üstelemeden uzaklaşıyor. Devam ediyor Yusuf: İşte o Oğuz Bey geldi bir gün, Nadira Hanım'ın müşterisi oldu, hıyarın teki, birisinden duymuş gelmiş ama kafası hiç almıyordu böyle işleri, hep böyle şüpheli bakışlar... Parayı bastırıp masaya yatıyordu, işte şuram ağrıyor, buram ağrıyor, bugün kalbim fazla atıyor filan – kalp hastasıydı bu, iki kapakçığı değişmiş. Bir gün Nadira Hanım benden bir karışım istedi adamın tiroitleri için –bir de öyle dertleri vardı– ben de hazırladım verdim. Bir on gün sonra herifin kalbi sıkışmış, gitmiş doktora, hemen yatırmışlar, meğer gene kriz geçiriyormuş. Orada sormuşlar işte, ne yedin, ne içtin, o da demiş ki işte böyle böyle otlar kaynattım içtim. E kim verdi, Yusuf diye biri, Nadira'nın yardımcısı. Demişler bunlar hep tuzak, seni kandırmışlar, bunların hepsi şarlatan. Adam tabii hastaneden çıkınca Nadira'yı arayıp esti gürledi, şöyle dedik, böyle dedik, sonra bir de baktık şikâyet diyor. İlçe Sağlık'ta bir sınıf arkadaşım var, onu yokladım, gerçekten de bir dosya açılmış, vaziyet ciddi gibi. Nadira Hanım korktu tabii, mekânı bir süreliğine kapattı. Bir sabah aradım, baktım telefonu kapalı, oradan anladım ki damadı götürmüş bunu memleketine. Ne oluyor, ne bitiyor demeye kalmadan merkeze kilidi vurdular, bana da mahkeme celbini dayadılar. Her şey üstüme kaldı, hepsi... Sanırsın ki orayı ben kurdum ettim, dedim ben sadece yardımcısıyım, ama işte alımlarda filan imzam var, defterlerde el yazım, ilaç benim ilacım, savcı gırtlağıma yapıştı.

Sait dilinin ucuna gelenleri tutuyor, bu kez söylememeye kararlı. Gene de iyi oldu belki, diyor Yusuf, mahpusluk bana iyi geldi, türlü türlü insan, bakınca anlıyorsun ki hepsinin yüreğinde bir pırıltı var, üstü kat kat örtülmüş, iş onu ortaya çıkarmakta. Ama anlamıyorlar işte, insan kendi içinde nasıl bir ateş yanıyor bilmez, gördüğü yerde söndürür, hani böyle küllerinin üzerinde tepinir ki yeniden yanmasın. Ben bunu gördüm, biliyorum artık, içimdeki ateşi yaktım ben baba, uzun zaman önce yaktım, Azayeva'dan çok önce. Daha da sürecek, biliyorum, daha büyük işler yapacağım ben

baba. Şimdi buradayım ama ruhum hazır, gitmem gereken yer belli, ben de oraya gideceğim.

Gardiyan tekrar geliyor yanlarına, konuşma bitiyor.

Sait Çanakkale'ye dönerken otobüsün koltuğuna yığılıp kalmış, düşünüyor: Daha büyük işler yapacağım ben baba – ah be Yusuf... Bunun üstüne ne yapacaksın ki? Kim bilir, belki de haklıydı Azayeva, belki gerçekten de mübarek insandı, Yusuf'un sıradan biri olmadığını gördü. Ne olursa olsun, oğlunun kendini kadına bu şekilde teslim edişi kahredici, yazık, kadın zavallıyı karın tokluğuna çalıştırmış, sonra da arkasına bakmadan... Gitmem gereken yer belli, diyor bir de, kim bilir ne var aklında, hayal âlemlerinde yaşıyor, içimdeki ateş, kalbimdeki ışık, elimdeki sıcaklık... Önüne gelen kandırmış çocuğu, o da ne yapacağını şaşırmış, debelenip duruyor.

Sonraki günler, Çanakkale'deki evinde bir başına oturur ya da uzun yürüyüşler yaparken içindeki burukluk hissinden kurtulamıyor; hem bir acıma duygusu, hem de öfke – nasıl olur, nasıl? Yıllarca dilimde tüy bitti, gene de hiçbir lafımı dinletemedim, hâlâ da kafasının dikine gidiyor. Bir ara kitaplıkta aylar öncenin gazete kupürlerini bulup inceliyor, oğluyla Azayeva'nın yan yana fotoğraflarına bakıyor. İlk gördüğünde nasıl da beyninden vurulmuştu, haklıydı işte, gün gibi ortadaydı, bu kadar haklılığı kaldırmak da zordu üstelik, günlerce yerinde duramamış, sonunda hızını alamayıp Muzaffer abisine çatmıştı.

Artık bu haklılığın pek önemi yok, hikâyenin nereye vardığı belli, değiştirmek için de çok geç. Şimdi sadece üzülüyor – evet, olması gereken bu, sadece üzüleyim ben. Muzaffer abisi de bunu kastediyor belki, dinle ve üzül.

Bir sonraki görüş günü yaklaştıkça içini tedirginlik kaplıyor. Ne diyeceğim ki ben, karşısına oturup ne anlatacağım? Ben ne desem öylece, renk vermeden dinleyecek, ses etmeyip bildiğini okuyacak, kararını çoktan vermiş, artık her neyse... Soracağım bir şey yok, anlat dedim anlattı, şimdi bunlarla ne yapacağımı bilmiyorum.

Görüş gününden bir önceki sabah, her zamankinden erken saatte kolunun üst kısmında hafif bir acıyla uyanıyor. Baktığında küçük, nokta gibi bir kan damlası görüyor, derisinde ufacık bir delik. Şaşırıyor, kalkıp yatağı incelediğinde yastığın az ötesinde ucu açık

bir çengelli iğne buluyor, yakınında da bir nazar boncuğu – Ömür Yusuf'un yastık kılıflarına takardı eskiden, bazılarında hâlâ duruyor. Şu işe bak, sen gel beni bul. Önce önemsemiyor, fakat kahvaltı boyunca kolunun sızısı artınca üstündekileri çıkarıp aynanın karşısına geçiyor, deliğe bir kez de karşıdan bakıyor. O anda, aklına bir zamanlar Ömür'ün aynanın karşısına geçip hemen hemen aynı noktaya bakışı geliyor – doğru ya, karısının vücudunu yavaş yavaş sarıp tüketecek olan ölüm orada, tam olarak o noktada belirmişti, küçük kırmızı bir leke... Şimdi bir benzeri Sait'in bedeninde çıkmış, Ömür'deki ölümü hatırlatan geçici bir işaret, onun bir zamanlar yaşamış olan bedenine küçük bir geçit.

Bütün günü tuhaf, önceden tanımadığı bir ruh haliyle geçiriyor, o küçük deliğin sızısını her fark ettiğinde kendisini karısına hiç olmadığı kadar yakın hissediyor, sanki içine Ömür'ün ruhundan bir şeyler karışmış gibi. Bundan olsa gerek, çoktan unutulmuş bazı anlar ara ara zihninde parlayıp sönüyor: Basit bir gündelik olay, Ömür'ün bir el hareketi, yan odadan gelen alelade bir ses, hepsi capcanlı. Bütün günü Ömür'e dair bu izleri, bu görüntü ve sesleri takip ederek geçirdikten sonra akşam saatleri –artık kolundaki sızı iyiden iyiye azalmışken– bütün bunların harikulade şeyler olduğunu düşünüyor: O nazar boncuğu boşuna orada değildi, iğne boşuna gelip orayı bulmadı, evet, Ömür yukarılardan ona bir şeyler anlatıyor olmalı, yeter ki kulak versin. Yıllardan sonra ilk kez hayatta akıl sır ermeyecek muazzam şeylerin olabildiğini, bir zamanlar bizzat kendi hayatında da böyle şeyler olduğunu hatırlıyor. Onunki herhangi birinin hayatı değil. Onunki Yusuf'un babasının hayatı.

Ertesi sabah erkenden kalkıp otobüse yetişiyor. Öğle saati İstanbul'a yaklaşırken kendini güzel, teskin edici bir yalnızlığın içinde buluyor, önünde kimsenin görmediği, hiçbir şeyin değmediği ince, ışıklı bir yol açılmış, oradan doğruca Yusuf'a gidiyor. Bu kez İstanbul'un karmaşasını fark etmiyor bile.

Yusuf beklediğinden daha candan davranıyor ona, Şait seviniyor, sanki hikâyesini baştan sona anlatmak oğluna iyi gelmiş, belki de artık yeni şeylerden söz edebilirler. Sait'in istediği de bu: Yeni şeylerden söz etmek. Üstelik ne diyeceğini az çok biliyor, gece boyunca bunu düşünmüş, kararını vermiş. Fakat söze girmek kolay değil, ilk on dakikayı havadan sudan konuşarak harcıyorlar, Sait gerildikçe

geriliyor. Rahat olmak istiyor oysa, bir gün öncenin tılsımını üzerinde hissederek sakince konuşabilmek istiyor.

Sonunda, bakıyor ki zaman tükeniyor, oğlunun lafını ortasında kesip konuya giriyor: Yusuf bak, benim de sana söylemek istediğim bir şeyler var, şimdi bir dinle. Ben çok düşündüm senin anlattıklarını, üzerine söz söylemek istemiyorum, senin hayatındır, artık böyle kabul ediyorum, annen de böyle isterdi. Gene de son bir söyleyeceğim var, içimde kalmasın, bilmek hakkındır diye düşündüm. Biraz bekliyor, Yusuf'un yüzünde yeni bir ifade belirsin, oturuşu değişsin, olmuyor. Biraz tedirgin, devam ediyor Sait: Sen bir yola girmişsin artık Yusuf, doğru ya da yanlış, belki benim aklım ermiyor, böyle insanın aklının ermediği şeyler olur hayatta. Sonrasında dura kalka, elinden geldiğince sakin, yıllar evvel denizde yaşadıkları olayı anlatıyor. Aradan bir otuz yıl geçmiş olmasına rağmen o an birçok ayrıntı zihninde yeniden canlanıyor, dalgaların ortasındaki o dokunuş ânı, sonrasındaki çığlıklar, Ömür'ün ifadesi, Yusuf'un yavaşça kararan suratı... Belki zamanla olaya kendince ayrıntılar eklemiş, anlattığı şey başkasının hikâyesine dönüşmüş ama olsun, mühim olan her şeyin canlı olması. Yusuf yüzündeki ifadeyi bozmadan, aynı sakin bakışla sonuna kadar dinliyor. Sanki fazladan hiçbir şey hissettiği yok, belki de bütün bunların birtakım zırvalardan ibaret olduğunu düşünüyor. Sait hikâyenin sonuna geldiğinde gardiyan yanlarında bitiveriyor, tamam, diyor Sait adama, geliyor şimdi. Dönüp oğluna bakıyor, onu orada bırakmadan önce ağzından bir cümle olsun duymak istiyor – budur işte, artık bilmen gerekir diye düşündüm. Nihayet Yusuf'un yüzünde bir tebessüm beliriyor (bir şeyler hissediyor demek), kalkıp sandalyesini yerine itiyor ve Sait'in gözlerinin içine bakarak, biliyorum zaten, diyor. Annem ölmeden evvel hepsini anlattı.

Sait görüşme salonunun orta yerindeki masada kalakalıyor. Hayal ettiği bu değildi, o istiyordu ki yepyeni sözler söylemiş olsun, daha önce hiç konuşmadıkları konular açılsın ve Yusuf, otuz iki senelik oğlu, gözünün önünde yeni bir hayata başlasın. Meğer çoktan bildiği eski bir hikâyeyi dinliyormuş o, sesini çıkarmadan. Sait kendini kandırılmış hissediyor, sadece Yusuf değil, Ömür de gizlemiş bir şeyleri, anne oğul aralarında konuşup anlaşmışlar – nasıl olur, nasıl? Oysa Ömür'le kaç zaman evvel konuştuk biz bunu, karar verdik, dedik ki söylemeyeceğiz. Söylenir mi? Böyle yük yüklenir mi çocuğun sırtına?

Yusuf yıllarca nasıl da belli etmemiş? Yıllarca! Ben oğlumu iyi bir hayata hazırlamak için didinip dururken o hep bunların peşindeymiş, içimdeki ateş, kalbimdeki ışık, elimdeki sıcaklık... Şimdi her şey ona daha bir anlamlı geliyor, çocuğun kendini nasıl mahvettiğini daha iyi anlıyor. Ömür, ah Ömür... Yusuf'un ruhunu en zayıf ânında yakalayıp zamansız sırlarla altüst etmiş, içinde ne zaman boşalacağı bilinmez bir zemberek kurup giderayak bırakıvermiş, işte yıllardır çözülüyor, Yusuf'un sağa sola koşturması bundan, vardığı yer de belli. Zavallı Sait de ne yapsın, o kıt aklıyla işin içinden çıkmaya çalışıyor. Yazıklar olsun, demek ben anlatmasam Yusuf yüzüme öyle imalı imalı bakıp canının istediğini yapmaya devam edecek.

Görüş gününden iki gün sonra, sabah saatlerinde Yusuf arıyor. Babasıyla yumuşak bir sesle, hatta belli belirsiz bir muhabbetle konuşuyor sanki. Sait soğuk, alındığını sesiyle belli etmeye çalışıyor. Sonunda Yusuf, sanki babasındaki isteksizliği uzaktan sezmişçesine söylüyor söyleyeceğini: Sen gelme istersen haftaya, biraz yoruldun. Ben şimdi bir mektup yazıyorum, onu bekle, sonra görüşelim. Sait titrek bir sesle, tamam oğlum, diyor, sen nasıl istersen.

Günler geçtikçe, hayatında ilk kez birinden mektup beklediğini fark ediyor. Nasıl da dayanılmaz bir duygu... Saatlerce televizyonun karşısında bir şey düşünmemeye çalışarak oturuyor, akşamüstleri uzun yürüyüşlere çıkıyor. Saf, hareketsiz bir bekleyiş halinde, tam olarak ne beklediğini bile bilmiyor, bir müjdeli haber de olabilir, bir mahkûmiyet kararı da. Biraz da pişmanlık var: Gelme de ne demekmiş, niye kabul ettim ki? Kalkıp gidebilir aslında, oğlunun sözü kanun değil ya. Gene de içinden bir ses, mektubu beklemesi gerektiğini söylüyor.

Mektup tam da Sait'in kendini gündelik işlere kaptırdığı, oğlunu düşünmeyi bırakıverdiği o alelade anlardan birinde geliyor. Zarfı eline alıp Yusuf'un el yazısını gördüğü anda tam bir dakika öncesini, çamaşırları asarkenki sıradanlığı özlüyor, hayat nasıl da hissettirmeden akıp gidiyordu, oysa şimdi bir şeyleri göğüslemek, birtakım işler başarmak zorunda. Salondaki yemek masasına oturuyor, kalbinin atışlarını dindirmeye çalışarak zarfı açıyor, okuyor.

Merhaba baba,
Sonradan düşündüm, gelirsen belki iyi olmaz dedim, belki kötü sözler söylersin, ben de söylerim, sonra oradan dönüş olmaz, iyisi

mi ben yazayım biraz, baştan sona anlatayım, yazmak iyidir, hepsini bir arada okursun, ondan sonra artık diyeceğin varsa dersin, yoksa da başka şeyler konuşuruz. Sen şimdi kızmışsındır bana, niye söylemedi demişsindir, hiç kızma. Sen bana yıllarca niye söylemediysen ben de o sebeple... Bu öyle bir şey ki, insan cümlelere nasıl dökeceğini bilemiyor. Fakat şunu bil ki ben anneme hep minnettar oldum, bana olayı anlatması çok iyi oldu, ben şimdi hayattan her ne bekliyorsam, hayatta her nerelere gelmişsem bu sayededir. Tabii sen şimdi diyeceksin ki oğlum, gele gele nereye geldiğin belli, ama işte o iş öyle değil baba.

Annemin bana olayı anlatmasıyla hayatım nasıl değişti, nasıl güzelleşti, anlatayım sana. Ben sıkılıyordum o zamanlar, kimseyi sevmiyordum bir tek o İbrahim dışında ama o da işte kıt zekâlı bir oğlandı, sonra zaten – her neyse, sıkılıyordum ben, insanlardan korkuyordum aslında, bazen aptal da buluyordum onları, boş işlerle uğraşıyorlardı ve hep şikâyet ediyorlardı, onları anlamayınca da beni aşağılıyorlardı. Kızlar da ilgimi çekmiyordu, öyle kızlar oğlanlar kıyıda köşede öpüşürlerken ben görüyordum tabii ama bunlar bile boş geliyordu bazen, hem sonra ipe sapa gelmez konuşuyorlardı, işte şöyle yaptım böyle yaptım birbirlerine hava basıyorlardı. Ben sevmiyordum. O zaman köpekleri seviyordum bir tek, hâlâ da onlar başımın tacıdır, hatta diyebilirim ki içerdeyken en çok onları özlüyorum. Evet, saygı duyuyorum çünkü hep haksızlığa uğruyorlar, acı çekiyorlar, ağızlarını açıp laf da edemiyorlar, açtılar mı insanlar korkuyor, halbuki o korkaklar, o beyinsizler konuşuyor da ne oluyor, hep yalan söylüyorlar, gerçeklerden kaçıyorlar. Ben o zamanlar da dayanamıyordum buna, hepsi canımı sıkıyordu, sana da kızıyordum, biliyorsun, bence hakkımdı. Ama işte ne zaman ki annem bana gerçeği söyledi, ben dünyadaki yerim neresidir daha iyi anladım, o zaman affettim, seni de affettim, insanları da affettim, çünkü anladım ki ben başka bir yere aitim.

Annem aslında bütün bunları bilemezdi, o sadece söylemek istedi. Senin anlattığın gibi anlattı aşağı yukarı, belki biraz daha uzun, daha yavaş ama işte aynısı... Dedi ki bana –hiç unutmuyorum, bir öğleden sonraydı, sen daha eve gelmemiştin, ben okul dönüşü odamda otururken yanına çağırdı, sen yoktun, bir yerlerdeydin, markete falan gitmiştin belki, her neyse işte, çağırdı beni– dedi Yusuf otur. Oturdum ben de yatağın kenarına, arada böyle çağırırdı,

havadan sudan konuşalım isterdi ama aklıma çok bir şey gelmezdi, o anlatırdı, ben dinlerdim, arada bir de kitap okumamı isterdi, gene öyle olacak diye oturdum, çok da istemedim aslında. Fakat o dedi ki Yusuf, biliyorsun günlerim sayılı artık, benim sana bir şey söylemem lazım. Ben, dedi, sana şükran borçluyum, hayatımın şu kadar yılını sana borçluyum ben Yusuf, yaşadığım her an, aldığım her nefes – yani böyle düz düz söylemedi, yavaş yavaş duygulu söyledi, halsizdi, sesi az çıkıyordu, ıslak avucunda elimi tutuyordu. Sonra işte hepsini anlattı, en sonunda da dedi ki ben şimdi Allah'a dönüyorum, yaşadığım her gün O'na dua ettim, Allah'ım sen Yusuf'u başımızdan eksik etme dedim. Sen bana O'nun bir armağanısın Yusuf, ben öyle görüyorum, seni bana gönderdi, sen de bana ömür verdin. Biliyor musun baba, ben hemen inandım anlattıklarına, tuhaf geliyor bazen ama öyle, sonuçta inanılacak şey mi, belki öylece sayıklıyor, ateşi var belki (vardı galiba), ne dediğini bilmiyor, ama hayır, bir an bile şüphe etmedim. Ben ikna olunca annem belli ki şaşırdı, sanki inanmamışım gibi ısrar etti, Kur'an çarpsın hakikat budur, böyle oldu, gerçek bu – sayıkladı durdu, ben de dedim ki tamam, deme öyle, ben sana inandım. Sonra ağlamaya başladım, içimden isyan ettim o an, dedim Allah'ım, o zaman neden bu kadar, neden buraya kadar? Anneme dedim ki Allah madem yanında, neden şimdi alıyor seni? Kızdı bana, dedi ki böyle şeyler söyleme, günah. Uzatmadım, üzülür diye bir şey demedim. Tuttu sıktı elimi, hem öyle böyle değil, bayağı acıtacak gibi sıktı, ses etmedim, ben de onun elini sıktım, sanki böyle gücümüzü verdik birbirimize. O an şöyle de hissettim: Hani böyle sıksam, sıksam, belki ona fazladan can vereceğim, içimden akıp ona geçecek, ya da belki o can veriyor bana, benden aldığını iade ediyor bir yerde, kalan günlerini bozdurup ödüyor, kim bilir? Sonradan, öldüğü zaman düşünüp kahroldum: Öyle elini sıkacağıma o aynı yere tekrar dokunsaydım ya. O an elimi koluna götürseydim, beninin üzerinde böyle tutsaydım, bekleseydim, belki olmaz mıydı? Kim biliyor ki bunu, kime malum olmuş? Niye yapmadım, niye denemedim? Sonraki zamanlarda çok düşündüm bunu, annem öldükten sonra dedim ki neden yapmadım, neden son bir umut denemedim, hem sonra o kadar acılı hasta var, işte ne bileyim gencecik insanlar, çocuklar, hepsi acı çekiyor, ölüyor, neden gidip denemiyorum? Fakat korkuyordum, içimde o gücü bulamıyordum. Dokunurum da ne olur sonra, hiçbir şey olmazsa ne derler, deli misin sen derler, çek elini git – böyle şeyler düşündüm

hep. Hem diyelim bir şey oldu, olur ya, benden onlara bir şeyler aktı, şifalandılar, ama işte ben bundan da korktum, bunu kaldırmak da zor, olgunluk ister – küçükken günlerce ağlamışım o zaman, baksana, çocukken ağlamak bir şey değildir ama koca adam olmuşum, o kadar ağlamaya aklını kaçırmaz mı insan? İşte böyle böyle kimseye bir şey yapmadım, kimseye bir şey demedim – denir mi hiç? Hazır da değildim. Fakat şimdi biliyorum ki bu yanlış, kendimi boşuna üzdüm yıllarca, çünkü ben zaten kimseye bir şey yapamazdım, yapamam, çünkü insanlara verecek bir şeyim yok, ellerim ellerimdir işte, herkesinki gibi eller, içinde damarlar var, kaslar var. Fakat esas olan ne hissettiğindir, insanın önce içinde bir ışık görmesi gerekir, kendi ateşini içindeki kordan yakması gerekir ve bu kolay değil. İşte bunu anlamam yıllar aldı baba. Anlayana kadar içim hep boş kaldı, yanlış yapmışım gibi buruk kaldı.

Sen de hep bana öyle davrandın, farklı bir şey yapmadın. Ben öylece, ne yapacağımı bilemeden dolaştım, gözümü açıp dünyaya doğru dürüst bakamadım, hep etrafımı kötü bir yer gibi gördüm, herkes kötü, âlem kötü, insanlar daha gençten sönüyor gidiyor, içleri çürüyor, bazısı annem gibi hayata doyamadan ölüyor ve elden bir şey gelmiyor. Nasıl gelmez? Anlamıyordum, kabul etmiyordum. Muzaffer amcam biraz konuşuyordu benimle, bir tek o anlıyordu belki, o zaman Özbekistan'dan yeni gelmişti, bana bilgece sözler söylediği oluyordu, hayatı tanıyor, biliyordu, eşini gençken kaybettiğinden belki. Bana dedi ki sen İstanbul'da yaşayacaksın, orada üniversite kazanacaksın, ne yap et, gel. Biliyorsun sonra bir kere aldı getirdi beni, evinde misafir etti, İstanbul'a vuruldum ben o zaman, böyle sokaklar, caddeler, her yerde türlü türlü insan, dedim ki ben burada kaybolur giderim ama olsun, mühim olan içimdeki ses, bana diyor ki kaybol. Ben de oturdum çalıştım, biliyorsun doktor olayım istedim ama olmadı, sen de istedin ama yetmedi, az çalıştın dedin bana – her neyse, konumuz sen değilsin.

Eczacılık iyi oldu benim için, orada çok şey öğrendim. Sonra Yüksel abiyle tanıştım, güzel adamdı, birçok şeye vesile oldu, evet, onu tanımasam eksik olurdum, yolumu bulamazdım. Evimize gelir giderdi, uzun süre kalırdı, sabahlara dek sohbet ederdik, bize bildiklerini öğretirdi, kitaplar verirdi. Sen onu görünce sevmedin, beğenmedin, halbuki hiç tanımadın ki, bir de bana diyorsun ki Yüksel vardı, halbuki biliyorsun ki öldü, kaç yıl oldu, hatta ölünce

sen sevindin, bana ibret olur sandın. Halbuki o gözlerime dikkatle bakan ilk insandır, içimdeki ışığı gören ilk insan... Bugün bildiğim birçok şeyi ona borçluyum, eczacılıkta hocalardan öğrenemediğim şeyleri ondan öğrendim. Şu hayatta en büyük üzüntülerimden birisi o öldüğünde yanında olamamış olmamdır.

Okul yılları böylece güzel geçti ama ben içimde bir boşlukla yaşıyordum, gene de daha fazlası olur, olacak, bunu biliyordum. Askerdeyken daha iyi anladım. Beni revire verdiler, biliyorsun, sonra ben bir gün orada kendimi kaybettim, kriz geçirdim diyelim, sen bilmezsin bunu. Her gün öyle uyduruk işler yapıyoruz, yalandan kâğıtlar imzalıyoruz, işte öksüren geliyor, başı ağrıyan geliyor, aspirini veriyoruz gönderiyoruz. Bir gün bir kaza olmuş, doldur boşaltta tüfek ateş almış –öyle dediler bize– bir oğlan vardı, Antepli, ismi Kerim, karnına gelmiş kurşun, düşmüş kıvranmış, alıp getirdiler, biz öyle miskin otururken çığlık çığlığa yatırdılar, toplandık başına, ne yapalım diye uğraştık, komutan vardı doktor, bize küfredip durdu, şunu getirin bunu getirin, çocuk hep çığlık atıyor. Dayanılmazdı. Zordu. Ben de kilitlendim kaldım, ne yapacağımı şaşırdım, sen şimdi kızarsın ama yazacağım buraya, göt oğlanı diye bağırdı bana komutan, yarak gibi durma öyle, git şunu getir, bunu getir. Ben yapamadım, elim ayağım durdu. Bir an çocukla göz göze geldik, evet, sanki bana baktı da beni anladı, ben de onu anladım. Sanki öleceğini zaten biliyordu, sanki diyordu ki bakmayın böyle bağırdığıma, benden umut yok, uğraşmayın, ya da belki diyordu ki çekin vurun, bitsin, ben gittim çoktan – evet belki de gitmiş çoktan, belki bizim ölüm dediğimiz daha buradaŋ başlıyor ama biz anlamıyoruz, çizgiyi yanlış yere çekiyoruz, çünkü insan böyle bakıyorsa geri dönüşü yoktur, oradan dönen olmamıştır. Evet, ben başka kimsede böyle bir şey görmedim, bana böyle yakın olup da bu kadar uzaktan bakan kimse tanımadım, o yüzden dondum kaldım, komutan sikik herif dedi iteledi beni, kıpırdayamadım. Sonra bir anda çözülüp ağladım, ama böyle nasıl ağlamak, durduğum yerde çöktüm kaldım, bağırdı çağırdı herif, yani öyle olmuş, sonradan anlattılar bana, o an bir şey duymadım, sadece durup ağladım. Sonra Antepli sustu, bitti. Beni çektiler kaldırdılar, yürü git dediler, yürüyemedim, yığıldım, bir sedyeye yatırdılar. O günden sonra hep nöbette şurada burada o askeri düşündüm, sanki beni çağırıyordu diye düşündüm, belki son çaresi bendim dedim ama yapamadım bir şey, dondum kaldım.

Sonraki zamanlar hep uzakta bir yer hayal ettim, bunların hepsinden uzak, çığlık kıyametten, ölümden uzak, al beni oraya götür, böyle diyordu asker, sanki diyordu ki yapabilirsin, ben biliyorum, var öyle bir yer – evet belki gördüğü buydu, bildiği buydu. Sonra ben hep öyle bir yer düşündüm, insanın bambaşka olduğu bir yer, her şey yeni, her şey ilk günkü gibi taze.

Yüksel abi ölmüştü, ben askerden dönmüştüm, öldüğüne inanmak zordu. Ben bir eczanede işe girdim ama sıkıldım. Arada eski arkadaşlarla görüştüm, Yüksel abinin tanıştırdığı insanlarla, bir ara bir sevgilim de oldu ama sürmedi. Sonunda eczaneyi bıraktım, dedim ki gencim, daha dünyayı bilmiyorum, Ömer diye bir arkadaş vardı, babasının durumu iyi, dedi ki beraber gezelim. Motoru vardı, bana da bulduk bir tane, vizesiz neresi varsa gidelim dedik, Bulgaristan'a çıktık, oradan Romanya, sonra Sırbistan. Çok güzeldi, saatlerce yol gittik durmadan, yaz zamanı, hava güzel. Ömer zevzek çocuktu ama becerikliydi, şeytan tüyü vardı, İngilizcesi iyi, ucuz içkiyi, güzel yemeği bulmasını biliyor. Yol kenarında serilip yiyorduk, bazen kırlarda uyuyorduk, gidip birileriyle ahbaplık kuruyordu Ömer, evlerde bedavaya kalıyorduk, olmazsa da sağda solda çadır kuruyorduk.

Bogdan'la tanışmamız bu şekilde oldu. Belgrad'a dört saat mesafede benim motor bozuldu. Ne yapalım ne edelim derken bir tane güzel cip durdu, Sırpça konuştu adam, anlamayız dedik, çat pat İngilizce bir şeyler dedi, işte neredensiniz filan, Türkiye deyince vay, dedi, ben severim İstanbul'u, çok gittim, oralarda iş yaptım, işte şurası şöyle burası böyle. Ben pek sevmedim önce adamı, niye bu kadar sarıyor bize anlamadım, işi mi yok, çekti kenara durdu anlatıyor. Neyse, yardımcı oldu bize, motoru hallettik, iş bitince de gelin, dedi, misafirimsiniz. Ben isteksizdim ama Ömer bana sormadan kabul etti. Neredeyse bir saat yol gittik, dağlara doğru tırmandık, orman yolundan geçtik, bir çiftlikte durduk. Bogdan dedi ki benim ev burası, baktık geniş bir arazi, çadır da kurulur içinde, iyi, dedik, kalalım. Erik rakısı verdi, şarap verdi, yedik içtik, ben de giderek açıldım, iyi kötü sevdim adamı. Koca çiftlikte tek başına yaşıyordu, karısı üç sene evvel ölmüş, bu orada kalan üç beş hayvana bakıyor ama zevkine, çünkü sonuçta zengin, cipi son model, kolunda Rolex, belli ki iş adamıyken dünyalığını yapmış.

Aradan üç beş gün geçti, Bogdan'la sıkı fıkı olduk, bize güzel cigaralar ikram etti. Sonra anladık ki adam evinde her şeyini kur-

muş, otunu yetiştiriyor ediyor, hem de daha önce hiç tatmadığımız, bilmediğimiz, kalite şeyler. Dağlarda gezip şifalı otlar buluyor, karıştırıp kaynatıyor. Sonunda anladık ki adam bitki işinin uzmanı, kendi kendine öğrenmiş hem, kitaplar okumuş, dağlarda köylerde insanlarla konuşmuş. Eczacı olduğumu öğrenince anlattı bana, beni dağlara götürdü, bilmediğim bir sürü şifalı ot öğretti.

Birkaç gün sonra Bogdan dedi ki bir ziyaret yapacağız, göstermem gereken bir yer var. Kırk kilometre gittik durduk, sonra dört kilometre yürüdük, yol falan yok, önce ormandan geçtik, sonra bayağı otlar dikenler arasından gittik, iki saat sonunda vardık. Ağaçlar arasında açıklık bir yer, uzun otlar, kayalıklar, hepsi o kadar, bilmesen geçip gidersin, fakat otların arasına girince taşlar var, duvarlar yapılmış zamanında, kalıntılar var ama bir metreyi geçmez. Bogdan dedi ki bunlar eski bir kilise inşaatından kalmadır. Sonra hikâyesini anlattı: Bir saat ötede bir manastır varmış, kalıntıları durur, zamanında genç keşişlerden biri yürüyüşte kaybolmuş, sağda solda çaresiz dolaşırken bir tane yaralı tilki bulmuş, bakmış kanı akıyor az az, yarası daha taze, iyileşir belki demiş, onu almış kucaklamış. Tabii böyle yürüye yürüye iyice güçten düşmüş, hava da kararmaya başlamış o sırada, kendini burada bulmuş, gelmiş oturmuş, tilkiye otlardan bir yatak yapmış, en azından rahat ölsün demiş, yanına uzanmış, bir zaman sonra da uyumuş gitmiş. Sabah ilk güneşle uyanınca bir de bakmış tilki etrafında dolaşıyor, ölmemiş bakıyor, koklayıp yalıyor, yarasından iz bile yok. Keşiş dua etmiş, demiş ki burası mübarek yer, gene geleceğim. Sonra tilki yola düşmüş, keşiş de peşinden, gide gide manastırı bulmuş, tilki de oradan dağlara gitmiş kaybolmuş. Sonrasında keşişler yıllarca buraya taş taşımışlar, yavaş yavaş kiliseyi yapmışlar, bu dediğim yüzyıllar evvel, sonra bir sebepten yarım kalmış. Sonra Bogdan cigaraları sardı, beraber bir kayanın üstüne oturduk, içtik sessiz. Bir saatin sonunda Ömer tutturdu artık gidelim diye, ben itiraz ettim çünkü kendimi çok iyi hissettim. Biraz Bogdan'ın önünde tartıştık, dedim ki böyle bir yere gelmişsin, biraz saygı duysana, o da dedi taşlar var otlar var, ne yapayım ki ben? Sen ancak taştan anlarsın zaten dedim, başka bir şeyler daha söyledim, ağırına gitti, beni tartaklamaya kalktı, karşılık verdim, sonunda Bogdan bizi ayırdı, dedi ki Yusuf biraz burada otursun, biz şuraya doğru yürüyelim. Ömer sinirlendi çekti gitti, sen kal, dedi Bogdan bana, ben buraya senin için geldim, bu anlamaz, biz onunla ileride oyalanır bekleriz,

sonrasında şu patikadan yürü gel. Ben gerçekten yalnız oturdum, bir cigara daha içtim, oturdukça da sakinledim, Ömer'i filan unuttum, her şeyi unuttum ama hepsini de hatırladım, öyle diyeyim, bildiğim bilmediğim ne varsa içime doldu, hepsini düşünmeden bilmişim gibi, zaten biliyormuşum da bana yeniden görünmüş gibi, renkler canlanmış, şekiller berraklaşmış, şurada yapraklar, üzerlerinde ince ince damarlar, yeşilin bilumum çeşidi, hepsi yerli yerinde. Ben aslında burayı hep biliyormuşum gibi geldi, ormanlarda dağlarda ben burayı arıyormuşum gibi... Yıllar önce ormanda kaybolduğum günü hatırladım, sonra sen geldin yürüdün üstüme, vuracak gibi elini kaldırdın ben tuttum, avaz avaz bağırdın dinledim, bitsin diye bekledim ama korktum da aslında, sonradan sana acıdım düşününce çünkü anlamıyordun, bilmiyordun, bilemezdin, yazık. Ama işte orada ben anladım, Dragiç'in beni bıraktığı yerde, her şeyden uzakta. Ve üstümdeki kabuklar kat kat soyuldu, soyuldukça her şey çıktı geldi, o Antepli Kerim bana baktı, gördü ki bende ışık var, bakması boşuna değil, gökte dolaşan ruhlar boşa bakmaz, hepsi gideceği yeri bilir görür, o da biliyordu böyle, göğe çıkmıştı beni bulmuştu ben o zaman anladım, Bogdan'ın götürdüğü o tepede her şeyi hepsini anladım, çünkü her şey benden uzaktaydı ve ben hep böyle bir yer aramıştım, çığlıktan kıyametten uzak, ölümlerden uzak, sadece yaşayan şeyler var orada, evet, ölümsüz otlar, ölümsüz ağaçlar, üzerlerinde dökülmez yapraklar, o zaman anladım, her şey böyle havadan gelip içime aktı, hepsini soluyup aldım ve fark ettim ki ben bütün bunları zaten biliyormuşum, zaten ben hep burayı arıyormuşum, bütün yolculuklarım buraya doğruymuş. Annemi de o zaman düşündüm, ilk kez yıllar sonra nasılsa öyle içimde canlandı, baktı bana, o son bakışıyla baktı, o güzel bir bakıştı her şeyi bana anlattı, dedim ki annem de mübarek bir kadın ve o da buraya ait. Üzüldüm, geri gelmeyecek diye kahroldum çünkü imkânım olsa tutar getirirdim, o zaman başka türlü olurdu, getirir yatırırdım ellerimle dokunurdum çünkü biliyorum ki içimde o güç doğmuştu, hayat içimde sıcaktı, ruhum ışıktı, oradan yerden havadan gelen her şey içimden geçiyordu temizlenip çıkıyordu, buharlar havalar beni tazeliyordu ve kir pasak ne varsa gidiyordu, o zaman bildim ki anneme dokunsam ellerimden ona doğru bir şeyler akacak ve ben annemin içinde ölüme dair ne varsa söküp atacağım, havaya karışacak kaybolacak, yerine yaşam dolacak hep kalacak. Ama çok geçti. Çok geçti.

Sonra biz oradan döndük, hava kararmadan yola çıktık, ben dedim ki tekrar geleceğim – kendime dedim ama, Dragiç'e demedim, karışsın istemedim, sonrası bende diye düşündüm, artık hayatım kendi ellerimde. Aslında annemin hayatı da bende artık diye düşündüm, içimde kalbimde atıyor, sadece annemin değil kız kardeşimin hayatı da, o hayat da bana geçmiş çünkü aslında ruhlar ölmez, başka yerlere gider, eğer açıksan, güçlüysen, ormanda yerini bulduysan, oraya gittiysen gelir içine dolar, seninle yaşar. Ve biliyor musun, oradan dönerken, tepenin yamacından inip ormandan geçerken ben artık başka biriydim, aradığım o kişiydim, içim yenilenmişti hayat dolmuştu, coşku içindeydim, her şeyi seviyordum, bütün ormanı biliyordum evvelden tanıyordum ve biliyordum ki o an koşsam ağaçların arasında kaybolsam, artık orada yaşasam hiçbir zarar gelmez, orman da bana kucak açar, taşlar tepeler bütün mahlukat beni yaşatır. Ama işte kaçmadım kim bilir neden, insan işte böyle kolayca kıramıyor, zincirlendiği yerde duruyor ve bir kez kıramadığın vakit de kalıyorsun orada, çırpınıyorsun.

Döndük Dragiç'in evine, Ömer benimle konuşmuyor, iyi dedim, ne bok yersen ye, gerçekten de çekti gitti herif, arkasına bile bakmadı. Bogdan bana dedi ki boş ver, sana göre birisi değil. O akşam oturduk içtik Bogdan'la, ona hayatımı anlattım, sırrımı açtım, söyledim çünkü borçlu gibi hissettim, üstelik bilsin istedim karşısındaki herhangi biri değil. Fakat Bogdan inanmadı, inanmış gibi konuştu ama bıyık altından güldü, çünkü inansaydı böyle davranmazdı, başka türlü bakar konuşurdu. Ben orada anladım onu, nihayetinde sıradan bir adam, iyi niyetli ama kifayetsiz. Bana iş teklif etti, gel burada beraber çalışalım, otlar ilaçlar yapıp satalım, sen bu işten anlıyorsun. Ben ilgilenmedim o zaman, dedim ki benim derdim başka, ben yakında dönerim. Yanında üç gün daha kaldım, sonunda iyice sıkıldım, iyi adam ama boş, laflarının hepsi boş, ne dediğini bilmiyor, bir şeyler okumuş ama ne anlamış belli değil. Ayrıldım yanından, içimden dedim ki ben tekrar oraya gideceğim. Motorla gittim, durdum yürüdüm, fakat bu kez ormanın içinden geçerken yolu kaybettim, baktım bulamıyorum, unutmuşum bile. Dönüp Bogdan'a sormak istemedim, içimden dedim ki Yusuf, sensin artık bu, aradığın kişisin, artık yolunu kendin bulacaksın, gideceksen de uzakları sen bulacaksın, sen

baştan yapacaksın ve bir gün ulaşacaksın, hepsi elinde. Ağaçlar otlar bana yol gösterir dedim ama göstermedi, üzüldüm ben, demek ki geç kalmışım yahut da belki erken, olabilir bu da, bu da düşünmenin başka bir çeşidi sonuçta, geç kaldıysan erkensin de demektir çünkü her şey döner gelir, ama evvela layık olmak gerekir, o zaman çemberi kırarsın, o keşiş yıllarca dört duvar arasında oturdu da öyle gitti buldu, ölümüne gitti de oradan geri döndü, dedim bana da gereken bu, önce hak etmek lazım. Döndüm geri, doğruca İstanbul'a geldim. Artık ruhum açıktı, artık ilerlemem gerekiyordu, bana gerekeni, bana yarayanı bulmam gerekiyordu.

İki yıl uğraştım, başka başka insanlar tanıdım. Sonunda birisi Azayeva'dan söz etti bana, gidip buldum ve daha görünce, daha yüzüne bakıp iki kelime edince dedim ki aradığım bu, Allah ondan razı olsun, bu kadın beni kendime getirecek. Ben kendime geldiğimde, ruhum canlanıp geliştiğinde, işte o zaman döner giderim tekrar ormana, bakarım. Ve biliyorum ki o zaman orman da bana yol gösterecek, ağaçlar eğilecek sallanacak, otlar işaret verecek ve ben o zaman orayı bulacağım.

Mektubun böyle bitmesine şaşırıyor Sait, sayfalar mı karıştı, eksik bir şey mi kaldı diye bakıyor. O zaman döner giderim tekrar ormana, bakarım – belki Yusuf'un asıl söylemek istediği budur, söyler söylemez de mektubu katlayıp zarfa koymuştur. Azayeva hikâyesi yok, anlatacağını anlattı demek, belki de utanıyor, nasıl bir hüsrandır saklıyor, kendine bile itiraf edemiyor.

Sonraki iki günü okuduklarının tesiri altında, uyurgezer gibi geçiriyor, evde bir oraya oturuyor bir buraya, olur olmaz işlerle kendini meşgul ediyor, güç buldukça da çıkıp yürüyor. Mektuptaki cümleler zihninde dönüp duruyor, özellikle Ömür'le ilgili olanlar içine işlemiş, bazılarını kelimesi kelimesine hatırlıyor. Oğlunun sözlerinde bir hikmet var belki, belki gerçekten de doğru yolda elinden geleni yapmış o, belki de başka çaresi kalmamış. Fakat zaman geçtikçe Sait'in zihnindeki kelimeler bir bir eksiliyor, cümleler silikleşiyor, geriye derme çatma, buruk bir hikâye kalıyor: Yusuf boyunu katbekat aşan, uçsuz bucaksız bir dünyada oradan oraya sürükleniyor işte, yönünü ararken de birileri elinden yakalayıp çekiştiriyor, Yüksel, Dragiç, Azayeva... Gözünün önünde oğlunun dört beş yaşlarındaki hali beliriyor, sanki bütün bu insanlar küçücük bir

çocuğu kucaktan kucağa gezdiriyor, ona tekinsiz bakışlarla bakıp olur olmaz sözler söylüyorlar.

Perşembe günü gelip çattığında Sait neredeyse hiç düşünmeden, ilahi bir buyruğa itaat ediyormuşçasına erkenden yola düşüyor. Madem görüş günü, gideyim konuşayım, başka neyi bekliyorum ki? Mektubumu oku da öyle gel dedi, okudum işte. Yusuf'u gördüğünde ne diyeceğini bilmiyor ama olsun, bir kez daha önünde oğluna doğru bir yol açılmış, gidiyor.

Yusuf babasının ziyaretine hiç şaşırmamış, gelip düz bir suratla karşısına oturuyor – hoş geldin, geçen hafta bekliyordum seni ama mektup gecikti herhalde. Sonra fısıltıyla ekliyor: Recep var burada gardiyan, daha yeni geldi. Aramız iyi, o verdi postaya, sağ olsun böyle işlerimi hallediyor, Kayserili, beni de hemşerisi sanıyor. Geldiğimde bir Kayserili çocuk vardı burada, çıktı sonra, o ne anlattıysa ben de Recep'e anlattım, böyle böyle hemşeri olduk, sevdim ben Kayseri'yi, şehrimiz güzeldir – gülüyor. Sait neden bütün bunları dinlediğini anlamıyor, bu kadar konunun arasında Yusuf'un inatla en ilgisiz şeylerle çıkagelmesine kızıyor gene, suratını asıp sessizce bekliyor. Sonunda Yusuf evet, diyor yarı tebessümle, ne diyorsun? Ruhun aydınlandı mı bakalım? Ağzım iyi laf yapıyor ama değil mi? Hah ha! Sait Yusuf'un gözlerindeki alaycı bakışlara ve beklemediği anda patlayan kahkahaya şaşırıyor. Bu bakışlar karşısında söyleyecek neyi olabilir ki? Böyle bakan biri karşısındakinden bir şey bekliyor olamaz, sadece kendi söyleyecekleriyle ilgilenir o kadar, Sait bunu biliyor. Sonunda kısık sesle, ağır aksak konuşuyor: Sen bana söyleyecek bir şey bırakmamışsın ki Yusuf. Olan olmuş. Şimdi anlıyorum ki sen çoktan kopmuş gitmişsin, aklın başında değilmiş, kimsenin de bana bir şey söylediği yok. Yusuf bir süre bakışlarını önündeki masaya sabitleyip düşünüyor, sanki bütün yaşadıklarını en baştan gözden geçiriyormuş gibi. Kopmuş gitmişim demek. Biraz gözünü açıp baksaydın görürdün halbuki. O zaman belki ben de sana anlatırdım. Şimdi hepsi gereksiz geliyor değil mi? Sen sanıyorsun ki annem sussa, hiç konuşmasa öylece yaşayıp gidecektik, her şey daha güzel olacaktı. Yazık. Hiçbir şey anlamıyorsun, belki de hiçbir zaman anlamadın. Ama işte bu kadarsın, sana kızmıyorum. Benimle böyle konuşacaksan, diyor Sait, devam etmeyelim. Nasıl devam edelim, nereden başlayalım? Biraz düşün o zaman baba. Dü-

şün. Gözlerini sonuna kadar açıp babasına dikmiş sessiz duruyor, belki bir dakika, sonra aniden, sıkı sıkı kırpıyor iki kez – düşün.

Sonra aniden, yakında gideceğim ben, diyor Yusuf. Nereye? Hâlâ bunu mu soruyorsun baba? Mektubu okumadın galiba. Oğlum bak – aman sakın, diyor Yusuf, sakın bana karışayım deme. Sayfalarca anlattım sana, gene karşıma oturup yapma etme filan, böyle şeyler mi diyeceksin? Ben çoktan verdim kararımı, mektubu yazarken de iyice emin oldum. Ben burada çok şey öğrendim baba, insan beş ayda bile bir şeyleri fark ediyor, sen bilmiyorsun, boşuna hapiste değilim ben, her gün uzun uzun insanların gözlerine baktım, kalplerini dinledim hep, içlerinde nasıl bir yaşam var kendi içimde hissettim. Açığa naklim bugün yarın yapılır, sonra kimse buralarda tutamaz beni. İki yıl daha böyle dayanamam, içimde her şey hazırken buralarda çürüyemem. Tamam, diyor sonunda Sait, bir şey demeyeceğim, ne istiyorsan onu yap.

Sonra birden konuşmayı böyle bitiremeyeceğini, buna dayanamayacağını anlayıp devam ediyor: Yalnız sen de biraz düşün Yusuf, biraz da sen düşün. Fakat işte yapamazsın, her şeyi düşünemezsin, her şeyi bilemezsin. Bu kadarsın dedin ya bana, alacağın olsun. Sen benim ne kadar olduğumu bilebilir misin? Sen bütün bunları yaşamak nedir bilebilir misin? Ben Sait değilim artık, ben Yusuf'un babasıyım. Sen Yusuf'un babası olmak nasıl bir şeydir, bilebilir misin? Sen de bunu düşün.

Cezaevinden çıktığında karşısında kapkara bir İstanbul göğü buluyor. Daha durağa varamadan yağmur indiriyor, şehir on on beş dakika içinde büyük bir karmaşaya teslim oluyor, duraklarda perişan halde bekleyenler, sıkış tıkış geçip giden minibüsler, yol kenarında tek sıra yürüyenler... Bir süre durakta bekledikten sonra yürüyenlerin peşine takılıyor, nereye varacağını bilmeden. Derken bir yan yola sapıyor, on dakika kadar yürüyünce kendini anayola yakın bir semtte buluyor, açık bir pastaneye sığınıp ısınmaya çalışıyor. İstanbul'a bir daha gelmeyecek, derinden hissediyor bunu, zaten Yusuf olmasa buralara asla yolu düşmezdi. Artık oğluna söyleyecek bir sözü yok, mahcup, mahzun ve biraz da kızgın dinliyor sadece.

Yağmur durduğunda, üşüyor olmasına rağmen çıkıp yürüyor, üzerinde Aksaray yazan bir minibüs görüp atlıyor (ayakta gitmeye razı), fakat bir yirmi dakika sonra yanlış yönde olduğunu anlayıp

iniyor, bir süre bekleyip bu kez gerçekten Aksaray'a giden bir otobüse biniyor, oradan da otogara giden başka bir tanesine. Yağmur altında güçbela otobüsünü bulduğunda artık tamamen tükenmiş durumda, eli kolu çözülüyor, koltuğuna külçe gibi yığılıp kalıyor. Otobüs trafikten kurtulup Çanakkale'ye doğru hızlandığında bir şeyleri ilelebet geride bırakmış olduğunu derinden hissediyor – evet, bu korkunç şehre bir daha gelmeyecek, hayatında enkaza dönüşmüş ne varsa hepsini burada bırakacak. Yusuf'u da bu şehir mahvetti belki, o çıkmaz sokağın kendisi bu şehir. O an kafasında bir kıvılcım yanıp sönüyor: Belki de oğlunu bir daha görmeyecek – olabilir mi böyle bir şey? Olmayacak şey değil. Bu ihtimal ilk anda dayanılmaz gelse de yavaş yavaş, Çanakkale'ye yaklaştıkça tanıdıklaşıyor. Günlerinin sonunu bekleyerek süreceği sakin bir Çanakkale yaşamını hayal ederek uyumaya çalışıyor. Üşümesi bir türlü geçmiyor.

Gece geç saat eve varıp bir şey yemeden yatağa girdiğinde ateşinin yükselmiş olduğunu anlıyor. Sakin karşılıyor bunu, böyle bir gün başka türlü bitebilir miydi ki? Yorganına sarınmış yavaş yavaş ısınırken İstanbul'dan beri içinde birikmiş zehrin akıp gittiğini hissediyor, hepsi bittiğinde rahatlayacak, bir faslı kapatıp yenisini açacak. Yusuf'un onu bu halde, yalnız başına yorgana sarılmış titrerken görmesini isterdi doğrusu. Görüyor musun oğlum, bak ne hale geldim – kendi kendine böyle şeyler söylüyor.

Geceyi yarı uyanık, zihninde belirip duran kopuk resimlerle geçiriyor, bir İstanbul sokağı, Yusuf'un aniden sıkıca kapanan gözleri, bir köpek... Sabah nispeten iyi, hastalığı atlattığını düşünüp evde biraz iş yapıyor, ancak öğleni bulmadan yeniden yatağa gömülüyor, yemek yemeye bile takati yok. Sonraki iki günü yatakta geçiriyor ve üçüncü günün ikindi saatlerinde, vücudunun hiç olmadığı kadar ağırlaştığını fark ettiğinde, beklemediği bir berraklıkla son günlerini yaşadığını, yavaş yavaş ölüme doğru yol aldığını düşünüyor. Bunda tuhaf bir teselli buluyor, tabii ya, neden olmasın, yatar ve bir daha kalkmazsın, sonrası yok, çoğu insanın başına gelen budur nihayetinde, neden benim ölümüm de bu olmasın ki? Akşamın gelişini önceden tanımadığı bir huzurla karşılıyor, bu güzel işte, korkulacak bir şey yok, hem kimsenin de umurunda değil.

Gece öksürükler içinde uyandığında beklediği tatlı ölümün henüz uzakta olduğunu anlıyor. Demek önce aşması gereken engeller

var, çile doldurmadan huzura kavuşmak yok. Öksürüklerin dindiği anlarda, her şeyin bittiğini hayal ederek ferahlamaya çalışıyor. Yusuf'un koğuşta pineklerken babasının ölüm haberini alışını hayal ediyor: Önce umursamaz bir tavırla, sakince taziyeleri kabul ediyor, sonra yavaş yavaş karanlık bir atalete teslim oluyor. Yatağından kalkacak halde değil, gelip soruyorlar, kardeş, iyi misin, Yusuf'ta ses yok, sonsuz bir uykuda kaybolmak istiyor, babası gibi. Belki son bir çabayla kalkar, izin alıp cenazeye gelir, tabutunun başında bir Fatiha – evet, bir cenaze olacak ve Yusuf da cemaatte yerini alacak, olması gerektiği gibi, Muzaffer abisi, bir iki öğretmen emeklisi arkadaş – keşke Ercan abim de hayatta olsaydı.

Geceyi ve ertesi günü öksürüklere boğularak geçiriyor, böyle böyle nefesi tükenecek demek ki, hepsi bu kadar. Akşamüstü saatlerinde Muzaffer arıyor, açmıyor, derken bir daha, bir daha – merak etti demek. Sakinleştiği bir anda arayıp iyi olduğunu söylüyor, ancak konuşması öksürüklerle kesiliyor. Tamam, diyor Muzaffer, sabah geleceğim sana, bir doktora gideceğiz. Gerek yok, daha iyiyim. Ancak gözünü kırpmadan geçirdiği felaket bir gecenin ardından abisine teslim oluyor, öğleni bulmadan kendini hastanede buluyor.

Doktor halini hiç beğenmiyor, kalbiniz de varmış sizin, daha yeni ameliyat geçirmişsiniz, niye böyle geciktiniz ki? Zatürree şakaya gelmez, sizi birkaç gün misafir edeceğiz – durumu hafifletmeye çalışıyor besbelli, Sait bundan emin, ölüyorum işte, misafirlik de neymiş? Sürekli uyuyan bir ihtiyarla yok yere sağa sola sataşan bir memur emeklisinin yattığı koğuşta buluyor kendini. Gözlerini sımsıkı kapatıyor, kimse ilişmesin istiyor, arada bir kapıldığı öksürük krizlerini zorlukla durduruyor, biraz sakinlediği anlarda uyumaya çalışıyor. Kalbi dayanamaz diye endişeleniyor doktor –bir doktor ne kadar endişelenirse işte– o yüzden işleri sıkı tutup solunum desteği veriyorlar. İkinci gece durumu kötüleşiyor, ne kadar nefes alsa yetmiyor sanki, korkuya kapılıyor. Vücudunun çaresizce yaşama tutunmaya çalışmasını kendisinden bağımsız, dışarıda olup biten bir hadiseymiş gibi izliyor, evet her şeyin, kendi bedeninin bile dışında kalmış sanki, vücudu kendi mücadelesine kapılmış, sen karışma, diyor. Babası geliyor aklına – şu hale de bak, babasının ölümünü hatırlayarak ölmeyi bekleyen o adam oldum. Daha yaşarım sanıyordum oysa. Sabaha karşı apar topar yoğun bakıma kaldırıyorlar.

Belki de burası daha iyi, diyor, az bir şey kaldı, insanlar buradan yavaş yavaş öbür tarafa geçiyorlar, hepsi bunun için. Yusuf'un mektubunu aklına getirmeye çalışıyor, keşke yanımda olsaydı – oysa açıp okuyacak hali var mı, o bile şüpheli. Uykunun ve bütün o ilaçların etkisiyle, zihnindeki dumanların arasında beklenmedik bir berraklık ânı yakalıyor, Yusuf'u mektupta uzun uzun anlattığı o ağaçların arasındaki açıklıkta, sözünü ettiği ölmeyecek otların, ölmeyecek ağaçların arasında görüyor. Her şey o kadar berrak ki, sanki daha önce gittiği, hafızasına kazınmış bir yer burası. Kendisi de orada dolaşıyor, Yusuf'un yanında, istediği kadar derin nefesler alıyor, şimdikilerden katbekat güçlü, dolu nefesler, içini büyük bir yaşam gücü dolduruyor. Yusuf'la beraber, etraftaki bütün o bitkilerle, hayvanlarla beraber aynı yaşamı paylaştığını, bu bitmez gücün havadan gelip her nefeste içine dolduğunu hissediyor.

Yoğun bakımdaki ikinci akşamı, artık günlerin ve saatlerin takibini tamamen bıraktığı, zamanın akışına kapılmış sürüklendiği sırada, az ötede, camın arkasında Muzaffer abisiyle Yusuf'u görüyor. Kendine bunun gerçek mi hayal mi olduğunu sormuyor bile, çok da önemi yok, sadece gördüğüyle, görebildiği kadarıyla ilgileniyor. Yusuf camın kenarına, duvarın köşesine yaslanmış, Muzaffer abiye bir şeyler söylüyor, gündelik konulardan konuştukları belli, belki müdürden nasıl izin kopardığını anlatıyor, ya da kime ne rüşvet verdiğini... Arada dönüp bakıyorlar, sanki hastanın hâlâ orada olup olmadığını, gidip gitmediğini kontrol ediyorlar, her şeyin aynı olduğunu görünce de dönüp devam ediyorlar. Sait doğrulup selam vermek istiyor, fakat yapmak istedikleriyle arasında aşılamaz bir engel olduğunu, artık ortada koca yorgun bedeninin durduğunu biliyor. Sadece vücudu değil, etrafındaki dünya da şimdiden terk etmiş onu, ne yaparsa yapsın, hayatın en küçük parçasını bile değiştiremeyeceğini kabulleniyor. Sadece seyirlik bir manzara şimdi, ölüm görmek isteyenler buraya geliyor. Muzaffer'le Yusuf'un baktıkları şey de bundan ibaret: Ölen bir adam. Tekrar bakmalarını bekliyor. Hiç değilse Yusuf'la göz göze gelseler, bu da bir şeydir, fakat bir türlü olmuyor. Gözleri istemsizce kapanıyor.

Ormandaki gün, Yusuf'un gülerek karşıdan geldiğini gördüğünde kan nasıl da beynine sıçramıştı. Ömür'ün ikazlarına kulak asma-

dan yürüdü oğluna doğru, sen karışma, dedi – sert adımlarının kuru yapraklarda çıkardığı çıtırtıları hâlâ duyabiliyor. İşte Yusuf burada, karşısında, bir yere gitmemiş, ormanda kaybolmamış, biraz aylaklık etmiş o kadar, belki anne babasına bir umursamazlık gösterisi yapmak istemiş. Sait ona tüm gücüyle sarılabilirdi, evet, olmayacak şey değildi bu, fakat o vurmayı seçti. Seçti mi? Hayır, bu sanki başına gelen bir şeydi, babayla oğlu dünyanın aynı noktasında, aynı zaman parçasında kıskıvrak yakalayan bir hadiseydi, daha önce her ne yaşandıysa onların doğal sonucu – kaderin tecellisi mi denir, ne denirse artık. Kusura bakma be oğlum – sonraki günler, biraz da Ömür'ün teşvikiyle böyle şeyler diyecekti Yusuf'a, bu aralar iyi değilim, moralim bozuk, kendimi kaybettim biraz, nasıl böyle oldum ben de bilmiyorum. Peki ama neden? Neden özür diledi ki? İkisinin birden başına gelen bir olaysa eğer bu, öncesinde olanlar dönüp dolaşıp buraya vardıysa, o zaman kimse kimseden özür dilememeli, kader ortaklığı denip geçilmeli. Babayla oğul arasında lafı mı olur? Fakat artık bunu anlatamaz Yusuf'a. Şimdi, burada, camın arkasında can çekişirken nasıl anlatabilir ki?

Gözlerini tekrar açtığında –aradan ne kadar zaman geçmiş bilmiyor– camın ardında kimse yok. Gitmiş Yusuf, dünyaya dönmüş, sürüklenmeye devam ediyor. Her şey basit aslında, evet, Yusuf'a bunu söylemek isterdi, hepsi birer doğa olayı gibi, bir tokat, bir kayanın yuvarlanması, bir kuşun ölümü, Yusuf'un doğumu... Yusuf'un doğumu: Sait'in içinden çıkan sıvılar Ömür'le, Ömür'ün içindeki o yaşam kaynağıyla buluştuğunda, her şey başladığında – evet, bir doğa olayı işte. Daha sonra yaşanacak her şey, söylenecek tüm sözler, tüm sevinç ve burukluklar, hepsi orada, tohum halinde Sait'le Ömür'ün içindeydi. Sonra hepsi sırayla dünyaya geldi.

O zaman belki de tam tersi geçerli: Bütün hepsi için –sadece tokat değil, öncesinde olup biten her şey için de– af dilemeli. Her ne olduysa, her ne yaşandıysa hepsi o gece, evlerindeki o birleşme ânında tohum halinde dünyaya atıldı ve bunu yapan kişi kendisiydi, Ömür'ün suç ortağı Sait. Dünya o gün, o anda ikiye ayrıldı ve belki de asıl hata buydu. Beni affet oğlum – bütün bunlar için.

Ertesi sabah, günlerden sonra ilk kez kendini biraz olsun rahatlamış buluyor, sanki yaşam son anda dönüp vücudunun içine yeniden yer-

leşmiş. Bunun da bir bedeli var tabii, kesik nefeslerini, öksürüklerle gelen bütün o ağrıları ve dayanılmaz yorgunluğu iliklerine kadar hissediyor şimdi. Doktor sabah ziyaretinde değerlerinin nispeten iyiye gittiğini söylüyor – bakarsınız bugün koğuşa bile çıkarırız sizi. Ne hissedeceğini bilemiyor, sanki kendini ölüme fazla hazırlamış, bundan sonrasını nasıl sürdürür kestiremiyor. Gerçekten de akşamüstü saatlerinde koğuşa geri dönüyor. Geçmiş olsun, diyorlar, sizi kaybettiğimizi sanmıştık. Çok şükür olmadı öyle bir şey – gözlerini sımsıkı kapatıp uyumaya çalışıyor.

Ertesi sabah daha bile iyi. Buna kendisi de şaşıyor, vücudu bu kudreti nereden buldu, yaşama neresinden tutundu, bilmiyor. İçinde sevince benzer bir duygunun yeşerdiğini hissediyor, kendini günlerce bile isteye gömdüğü karanlık dağılmaya başlamış, hayret ediyor. Doktor gene de temkinli: Henüz değerleriniz düzelmiş değil, ciğerlerinizdeki harabiyet daha sürer. Kalbe dikkat, beni en çok kalp endişelendiriyor. Kalbindeki zayıflığı hissediyor Sait, hiçbir şeye takati yok. Muzaffer geliyor, tutup alnından öpüyor kardeşini – haydi bakalım, geçmiş olsun ihtiyar (abiyle kardeş ilk kez bu kadar yakınlar birbirlerine). Sait soruyor: Geçen akşam Yusuf mu geldi? Gelmiş, evet, Muzaffer anlatıyor, arayıp haber verdim, gel bir gör, sonrası belli olmaz dedim, sağ olsunlar izin vermişler, zaten açığa geçiyor bu hafta, cumartesi gene izinli çıkıp gelir belki. Gelir mi diyorsun? Gelir tabii, diyor Muzaffer, niye gelmesin, oğlun o senin.

Yusuf hiç beklemediği bir anda, hafta ortası geliyor. Sait hâlâ yorgun, doktorlar eve çıkmasını istememişler, bekliyor. Yerinde doğrulamadan, bitkin karşılıyor oğlunu. İyi ki geldin, seni bir daha görmeyeceğim sandım. Evet, diyor Yusuf, geleyim vedalaşayım istedim. Bir an kafa karışıklığı yaşıyor Sait, acaba kim gidiyor tam olarak, o mu, yoksa ben mi? Fakat Yusuf'un sandalyenin üzerine bıraktığı motosiklet kaskını ve sırt çantasını fark edince, gidenin o olduğunu anlıyor. Nereye, diye sormuyor artık, bırakıyor, Yusuf istiyorsa anlatsın. Anlatıyor: Sen belki şimdi tamamen kafayı sıyırdığımı düşünüyorsun, ne yapalım, anlamanı da beklemiyorum zaten. Bazı hakikatler insanın içini kaplar, bütün damarlarına, sinir uçlarına kadar her yerini doldurur ama bir damlasını bile dışarı atamazsın, kimseye bir şey anlatamazsın, büyük hakikatler böyledir işte, kimse bir şey anlamaz, kimse bir şey demez, sen kendi muhteşem hayatında

tek başına kalırsın. Muhteşem hayat – Sait bunun üstüne söyleyecek sözü olmadığının farkında. Sıradan sorular soruyor: Peki ama cezan ne olacak, nasıl gideceksin? Hallettik oraları, merak etme sen, bizde tanıdık çok. Cebinden bir pasaport çıkarıyor, ilk sayfasını açıp uzaktan gösteriyor. Yarın Ayvalık'tan bir tekneye bineceğim, motoru da alıyorlar, çok para ödedim ama değer, bunca yıl niye biriktirdim ki sonuçta? Babasına bakmadan, bakışlarını öne eğip konuşuyor: Sıkıldım artık baba, daha fazla dayanamıyorum, ha beklemişim, ha şimdi gitmişim, fark etmez, dönmesem de olur. Dönmeyecek olman kötü, diyor Sait.

Yusuf uzun uzun bakıyor. Sen üzme kendini, diyor sonunda, buradan sağ çıkmaya bak. Ben sana Dragiç'in yanından yazar, haber ederim. Hem bir gün belki gelirsin yanıma, beraber de gideriz. Sait heyecanlanıyor – olur Yusuf'um, gelirim tabii, güzel olur.

Yusuf birden kalkıp babasının başında dikiliyor. Sen şimdi dinlen. Uyu biraz. Derken Sait'in beklemediği bir anilikle ellerini uzatıp babasının gözlerini örtüyor, sakince boyun eğiyor Sait. Yusuf'un elleri bir süre öylece kalıyor, Sait şaşırıyor buna, ister istemez tedirgin oluyor, böyle sanki bir şeyler olacakmış gibi beklemek tuhaf, kalp atışları hızlanıyor, öyle ya, Yusuf bu, onun nelere kadir olduğunu bilmiyor, belki tam şu anda içinde kalan son nefesi de söküp alacak, evet, ellerinin sıcaklığıyla yapacak bunu, sonra da çekip gidecek.

Bir zaman sonra Yusuf ellerini çekiyor. Sait buna rağmen birkaç dakika gözlerini açmadan bekliyor, nedense oğlunun bunu istediğini hissediyor. Gözlerini açtığında Yusuf yok, batan güneşin kızıla kestiği koğuşta kendisi ve üç başka hasta var sadece, hepsi sakince yatıyor. Koğuşu dolduran o büyüleyici ışık havaya bambaşka bir sükûnet getirmiş, bakışlar duru, hareketler yerinde, konuşmalar kararında. Ne güzel, diyor Sait, sanki herkes huzurla zamanının dolmasını bekliyor. Her ne varsa sadece güzel bir şarkının sihrine eşlik etmek için var. Yana, pencere tarafına dönüp gökyüzünü, bulutlarla güneş ışıklarının o mucizevi oyunlarını izliyor, havada belirip kaybolan çizgiler, kırmızıdan sarıya muazzam geçişler... Yusuf şimdi bu güzel günbatımı ışığı altında istediği yere doğru gidiyor, kararlı ve mutlu. Gitsin, gidecek tabii... Belki bir gün ben de gideceğim oraya, beni de götürecek Yusuf – o zaman orman bize yol gösterecek, ağaçlar eğilecek sallanacak, otlar işaret verecek ve biz orayı bulacağız.